

Fortellinger om global oppvarming

og den norske avisdekningen som skjøt fart

Ruth G. Lothe

Masteroppgave i journalistikk

UNIVERSITETET I OSLO

Institutt for medier og kommunikasjon

08.09.2010

1	BERETNINGER OM EN VARSLET UNDERGANG	5
1.1	VÅR TIDS ARMAGEDDON	6
1.2	HVORDAN HAR NORGES TO STØRSTE AVISER DEKKET KLIMAENDRINGENE?	11
2	KLIMAENDRINGENE SETT FRA NORGE	14
3	JOURNALISTIKK SOM SOSIAL KONSTRUKSJON	24
3.1	KLIMAENDRINGER PÅ DAGSORDEN	25
3.2	TOLKNINGSRAMMER.....	29
3.3	ETISKE HENSYN I KLIMADEKNINGEN	33
4	DATAMATERIALE OG METODE	37
4.1	Å TELLE TEKSTER	37
4.2	HVORDAN AVKLE INNHOLDET	38
4.2.1	<i>Utvalget.....</i>	39
4.2.2	<i>Innholdsanalyse av tekster .....</i>	42
4.2.3	<i>Innhenting og koding .....</i>	43
4.3	EN NORMATIV VURDERING	48
5	KLIMADEKNING GJENNOM 23 ÅR.....	49
5.1	FRAM MOT 2007	59
5.2	DOWNNS OPPMERKSOMHETSSYKLUS	62
6	FORTELLINGER OM KLIMAENDRINGER	65
6.1	HVILKEN HOLDNING TIL IPCC PRESENTERES?	69
6.2	HVEM UTTALER SEG?	73
6.3	KLIMAENDRINGENES MANGE FASSETTER	82
6.4	HVORDAN RAMMES SAKENE INN?	84
7	OPPFYLLER AFTENPOSTEN OG VG SITT SAMFUNNSANSVAR I DEKNINGEN? ..	91
8	OPPSUMMERING	96
	BØKER, FAGARTIKLER OG SIGNERTE AVISARTIKLER	102

AVISARTIKLER.....	106
9 VEDLEGG.....	108
9.1 KODEBOK, VARIABLER OG VERDIER	108
9.2 SPØRSMÅLSGUIDE TIL KODING AV MEDIERAMMER.....	109
9.3 ENKELTTEMA GRUPPERT I TEMATYPER	110
9.4 ENKELTKILDER GRUPPERT I KILDETYPER	111
9.5 FAKSIMILE <i>AN EDITOR IN THE WHITE HOUSE</i>	112
9.6 FIGURER OG TABELLER	113

FORORD

Bildet "å bære sprikende staur" passer bra for å beskrive hvordan arbeidet med å sette sammen denne oppgaven har vært. Per Bortens kjente bilde på regjeringssamarbeid var absolutt ikke utelukkende negativt ment, skriver Store Norske Leksikon, for Borten mente at alle deltagere skulle få si sitt: *"Det er velkjent at handelsminister Kåre Willoch og andre mente at en regjeringskonferanse var effektiv når mange vedtak ble fattet; Borten målte effektiviteten etter om mange interessante synsmåter hadde kommet frem"* (Unneberg, 2010). Denne oppgaven målbærer mange synspunkter, kanskje i overkant mange, det er nok fordi jeg er enig Borten i hans syn på effektivitet.

Nå står alle staurene på rekke og rad, nummeret og forankret i jorda, dynget ned med åndelig fôr, fritt fram for alle å se. Endelig.

Jeg vil gjerne takke min veileder Sigurd Allern for grundige tilbakemeldinger ved hver viktige korsvei. Mest av alt vil jeg takke min elskede, Geir-Aage Neerbye, for all hjelp og støtte og for at du har holdt ut med meg og staurene mine all denne tiden.

1 Beretninger om en varslet undergang

En opplevelse og en oppdagelse inspirerte meg til å se nærmere på hva avisene våre faktisk skriver om klimaendringene.

Jeg overvar en diskusjon om norske mediers dekning av klimaendringene mellom direktør for senteret for klimaforskning i Norge (CICERO), Pål Presthus, og redaktør for nettstedet forskning.no, Erik Tunstad. Stedet for diskusjonen var et auditorium på høyskolen i Oslo, hvor faglærer Harald Hornmoen hadde invitert gjester til debatt i en forelesningsrekke i emnet *Forskning og mediene: Journalistiske utfordringer*. Erik Tunstad mente at forskere som har alternative forklaringer på årsakene til klimaendringene blir neglisjert og tiet i hjel i pressen. Pål Presthus var for så vidt enig, men mente at fraværet av slike kilder har sin naturlige forklaring i at "klimaskeptiske"¹ forskere er svært få og at de fleste av dem mangler fagfellevurderte publiseringer i anerkjente tidsskrifter. De aller fleste klimaforskere er enige, mente Presthus, både om klimaendringenes eksistens og årsakene til dem. I følge Presthus hersker det konsensus i klimaforskningsmiljøet om dette og det er denne konsensus FNs klimapanelers rapporter beskriver. Erik Tunstad kalte denne enigheten for "mainstream"-perspektivet, og mente at opponenter mot dette synet også bør få komme til orde i avisspaltene. Tunstad og Presthus var altså enige om at konsensus-perspektivet eller "mainstream"-perspektivet er det som får mest oppmerksomhet i pressen, men de var uenige om hvor riktig eller bra dette er.

Den etterfølgende og til dels opphetede debatten virket paradoksal. Diskusjonen gjorde det klart for meg at det samme syn som miljøvernere har målbåret i mange år, nemlig at naturmiljøet blir svekket av økt forbruk og utslipp av CO₂, nå blir omtalt som "mainstream"-perspektivet..

---

¹ Betegnelsen 'klimaskeptiker' blir vanligvis brukt om personer som er skeptisk til, eller åpenlyst motstander av FNs klimapanelers rapporter. Uttrykket stammer fra boken "Verdens sande tilstand", skrevet av danske Bjørn Lomborg. Den ble utgitt på engelsk med navnet 'The Skeptical Environmentalist'. Uttrykket 'IPCC-skeptisk' blir brukt i denne oppgaven.

Hvis det medfører riktighet at norske medier i overveiende grad dekker "mainstream"- eller konsensusperspektivet, skiller dekningen seg fra amerikanske mediers dekning av klimaendringene. Studier viser at amerikanske medier gir så mye spalteplass til representanter for et 'klimaskeptisk' perspektiv, at det har avleiret et inntrykk av at det er stor uenighet blant forskerne om årsakene til klimaendringene (Boykoff and Boykoff, 2004). Dette til tross for at annen forskning viser at konsensusperspektivet er det rådende, også blant klimaforskere i USA (Oreskes, 2004).

Oppdagelsen av at pressedekningen av klimaendringsproblematikken i USA tilsynelatende er annerledes enn i Norge, ansporet meg til å ville se nærmere på den norske dekningen.

I hvor stor grad har avisene viet spalteplass til klimaendringene? Videre, er det riktig at det som har blitt kalt det 'klimaskeptiske' perspektivet gis lite plass i redaksjonelle tekster i norske medier? 'Klimaskeptiker' er uansett, etter mitt skjønn, et dårlig begrep, for det er ikke spesielt meningsbærende å være skeptisk til klima. Forkortelsen for FNs klimapanel er IPCC². Forkortelsen har blitt allment kjent og jeg velger i stedet å kalle de såkalte klimaskeptikerne for 'IPCC-skeptikere', som er en mer presis betegnelse

1.1 Vår tids armageddon

Dommedagsprofetier er normalt knyttet til religiøs tro og tvil. Klimaendringene kan sies å være vår tids armageddon. Forskjellen er at profetiene om et skadelig varmere klima er tuftet på vitenskapelig, seriøs, og solid forskning. Det er derfor ikke underlig at klimaendringene ofte omtales som den største utfordringen menneskeheten står overfor. Hvis hastigheten i endringene ikke bremses, vil konsekvensene bli enorme og skape store lidelser. Samtidig er det få forunt detaljert å kunne gjøre rede for prosessene som fører til klimaendringer og konsekvensene av dem. Forskning på klimaet og endringer i det, er omfattende, komplisert, og ofte vanskelig tilgjengelig. Godt begrep om klimaendringene innebærer både kunnskap om mange av naturens

---

² Intergovernmental Panel of Climate Change. Panelet har til nå publisert fire rapporter som konkluderer, med større sikkerhet for hver rapport, at klimaendringene er menneskeskapt.

grunnleggende prosesser og også sosiale prosesser. Klimaforskning er ikke kun naturvitenskap, men kan rubriseres under det som omtales som *postnormal* vitenskap. Den tidligere vitenskapsjournalisten Peter Sylwans forklarer begrepet slik:

En vitenskap som forsøker forstå oerhørt komplekse system av mange samverkende detaljer, og samspel som ikke kan analyseres med den normale vitenskapens metoder og kontrollerende experiment. Det er en vitenskap där också de utomvetenskapliga intressena är mycket stora, trycket efter resultat högt och de ekonomiska intressena påtagliga (Hornmoen et al., 2006:61)

Opinionen har, uavhengig av grad av kompleksitet, behov for tilgang til riktig, klar og forenklet kunnskap om årsakene til klimaendringene og følgende av dem. I et demokratisk perspektiv, for at folk flest skal kunne ta stilling, er formidling av kunnskap om klimaendringene særskilt viktig. Omfattende forskning viser at det først og fremst er gjennom massemedier at kunnskapsoverføring og kommunikasjon om klimaendringene skjer. (Nelkin, 1987, Carvalho, 2007). Det har derfor stor betydning for opinionsdanningen hvilke aspekter ved dette store og komplekse sakfeltet mediene fokuserer på. Likeledes, hvilke kilder som presenteres og framstilles som troverdige, og selvsagt i hvilket omfang mediene setter klimaendringene på dagsorden.

Klimaforskning og FNs klimapanel

Forfatter og webredaktør i Stiftelsen Idébank, John Hille, fremholder at kunnskap om drivhuseffekten og klimagassenes effekt på den, ikke er av ny dato. I rapporten *Miljøtrusler for døve ører* påpeker han at det aller første innlegget i klimadebatten kom for over 100 år siden, i 1896. Den svenske kjemikeren og nobelprisvinneren Svante Arrhenius publiserte da en artikkel i *Philosophical Magazine* der han anslo at "en dobling av mengden CO₂ i atmosfæren av seg selv ville heve temperaturen på jorda med mellom 5 og 6 grader" (Arrhenius i Hille, 2001:54) På 1930-tallet knyttet den britiske meteorologen Guy Callendar forståelsen av hvordan drivhuseffekten forsterkes ved et samspill mellom CO₂-innholdet i atmosfæren og temperaturen. Hille påpeker at Callendars "bidrag var så vesentlig at seinere forfattere kom til å kalle den menneskeskapte drivhuseffekten for "Callendar-effekten" (ibid.:55). Hille gjør videre utførlig rede for klimaforskningen i forrige århundre, og peker på tidspunktet da temaet nådde avisspaltene. Det var i 1987, da den lengste iskjernen som noen gang var boret, ble analysert. Den ble boret ut ved Vostok-stasjonen i Antarktis og viste en nær sammenheng mellom CO₂-innholdet i lufta og temperaturen gjennom de siste 160 000

åra. Konklusjonen var at CO2 innholdet i lufta aldri hadde vært så høyt som etter år 1900.

I 1987 kom imidlertid også rapporten fra Brundtlandkommisjonen. Den pekte på forsterkningen av drivhuseffekten som den første av de seks alvorligste miljøtruslene menneskeheten sto overfor. Som vi har sett var dette ikke spesielt originalt: andre hadde gjort det samme 15 år tidligere. Men Brundtlandkommisjonen gikk i større grad "hjem" - kanskje på grunn av PR-evnene til kommisjonslederen og apparatet rundt henne, kanskje fordi de arbeidet med hele FNs backing, og kanskje fordi rapporten kom ut i en tid da den allmenne miljøbevisstheten i mange rike land, under inntrykk av slike hendelser som Tsjernobykatakstrofen og oppdagelsen av ozonhullet, pekte kraftig oppover (ibid.:60).

I 1987 redegjorde også NASA-forsker James Hansen for funn fra sin klimaforskning for kongressen i USA. Hansen gav uttrykk for at han var 99 prosent sikker på at det varme sommerværet i 1987, var et tegn på global oppvarming som følge av drivhusgasser skapt av menneskelig aktivitet. Hansens kongressorientering har i ettertid blitt sett på som et vendepunkt, som satt klimaendringene på agendaen i USA.

Den største overnasjonale organisasjonen i verden, Forente Nasjoner (FN), har brukt og bruker store ressurser på å sammenstille valid og relevant klimaforskning for å etablere et forsvarlig vitenskapelig grunnlag for handling, politiske tiltak, samt framtidsprognoser og tilpasning til klimaendringene. FNs klimapanel (IPCC) ble etablert i 1988 *"for å gi beslutningstakere og andre interesserte informasjon om klimaendringer"*. (CICERO, 2010). IPCC har publisert fire hovedrapporter, i 1990, 1995, 2001 og i 2007.³ Klimapanelet hevder at det vitenskapelige innholdet i rapportene er objektivt og så fullstendig som mulig, med utgangspunkt i tilgjengelig forskning. Rapportene søker å reflektere den vitenskapelige kunnskapen som foreligger og gi en framstilling som forskere med forskjellige vitenskapelige oppfatninger kan slutte seg til (IPCC, 2007). Klimapanelet er delt inn i tre arbeidsgrupper som er ansvarlig for hver sin delrapport. Arbeidsgruppe 1 behandler det naturvitenskapelige grunnlaget for klimaendringer; hvilke faktorer påvirker klimaet, hvordan temperaturen utvikler seg, hva som skjer når konsentrasjonen av drivhusgasser øker og så videre. Arbeidsgruppe 2 tar for seg konsekvensene klimaendringene kan få for natur og samfunn, samt tilpassing til et varmere klima. Arbeidsgruppe 3 beskriver ulike alternativer for reduksjon av klimagassutslipp. (Bjørnæs, 2010)

---

³ Om lag 2600 forskere var involvert i arbeidet med 2007-rapporten.

Til tross for målene om bred vitenskapelig representasjon, har panelet fått kritikk fra ulikt hold. Forskere med et IPCC-kritisk perspektiv klandrer panelet for å overdrive den menneskeskapte påvirkningen (Svensmark and Calder, 2007), mens noen forskere, i enkelte sammenhenger omtalt som "dommedagsprofeter", mener at panelet er for forsiktig, eksempelvis i sine prognoser for stigning i havnivået (Hansen et al., 2008).

I 2009 ble det avslørt at IPCC's 2007-rapport presenterer ikke-fagfellevurdert forskning. Samtidig ble et sentralt forskermiljø ved East Anglia Universitetet anklaget for å utelate alternative forklaringsmodeller til klimaendringene og for å utvise en fiendtlig holdning overfor IPCC-skeptikere. Uavhengig gransking har konkludert med at forholdene ikke rokker ved det vitenskapelige grunnlaget som presenteres i IPCC-2007-rapport. (Willis et al., 2010) IPCC-rapportene dokumenterer to sentrale forhold; temperaturen stiger, og utslippene av klimagasser vil øke i de kommende tiår, om ikke omfattende utslippsreducerende tiltak iverksettes. Utover disse faktum, og det at jordas middeltemperatur har økt med 0,7 ° C de siste 150 år, presenteres svært få absolutter i rapportene. I den tredje rapporten fra 2001, hevder panelet at det er over 66 prosent sannsynlighet for at menneskelig aktivitet er medvirkende årsak til klimaendringene. Lederen for panelet, Robert Watson, oppsummerte i et intervju med Aftenposten rapporten slik: *"Vi ser endringer i klimaet, vi tror vi mennesker er en av årsakene og våre fremskrivninger tyder på langt mer markante klimaendringer de neste 100 år enn de siste 100 årene"* (Kaarbø, 2001).

2007-rapporten er mer kategorisk med hensyn til hvorvidt menneskelig aktivitet er medvirkende årsak til temperaturøkningen og klimaendringene. I rapporten påpekes det at *"Most of the observed increase in global average temperatures since the mid-20th century is very likely (over 95 prosent sannsynlig, min kommentar)⁴ due to the observed increase in anthropogenic greenhouse gas concentrations"* (IPCC, 2007:10).

Usikkerheten om årsakene til klimaendringene er således ikke stor i IPCCs siste rapport. Den er imidlertid, om enn i svært liten grad, til stede, og åpner både for spekulasjoner om og alternative årsaksforklaringer til klimaendringene. Uenighet,

---

⁴ FNs klimapanel bruker følgende uttrykk om sannsynlighet: Nærmest sikkert >99 % sannsynlighet, svært sannsynlig >95 % sannsynlighet, meget sannsynlig >90 % sannsynlighet, sannsynlig/sannsynligvis >66 % sannsynlighet, mer enn 50 sannsynlig >50 % sannsynlighet, like sannsynlig som usannsynlig 33 % til 66 % sannsynlighet, usannsynlig <33 % sannsynlighet, meget usannsynlig <10 %, svært usannsynlig <5 % sannsynlighet.

usikkerhet og ydmykhet er en naturlig del av klimaforskningen som i annen forskning som forsøker å predikere framtiden. Det klimaforskerne diskuterer nå, er hvor hurtig endringene inntreffer og hvorledes.

Stillingtagen og holdning til klimaendringene har i seg et element av *tro*.

Klimaforskningens mål er blant annet å forutsi hvorledes klimaet vil bli i fremtiden og det vil alltid være noen som tror og noen som ikke tror på spåmennene, i dette tilfellet klimaforskerne. Fortsatt er det enkelte som ikke tror at middeltemperaturen på jorda har økt. Andre godtar dette veldokumenterte faktum, men holder ikke for sannsynlig at det er et illevarslende tegn. Tvert imot, ved første øyekast, kan jo økte temperaturer høres forlokkende ut, særlig i kalde Norge. Andre anerkjenner temperaturøkningen og innser at den vil skape problemer, men forklarer endringene med naturlige variasjoner i klima og bestrider at menneskelig aktivitet har innvirkning. Atter andre utviser fatalisme; advarslene fra klimaforskerne blir trodd, men troen på at det nytter å gjøre noe med det, er fraværende.

IPCCs troverdighet

Hvordan kan opinionen, inkludert beslutningstagerne, få tilstrekkelig, balansert og valid informasjon om klimaendringene? Ved siden av den formidling som pågår ved utdanningsinstitusjoner, er mediene en viktig kilde til informasjon om klimaendringer. I en artikkel om presentasjon av klimaendringene i nyhetstekster påpeker den portugisiske kommunikasjonsforskeren Anabela Carvalho:

The media have a crucial responsibility as a source of information and opinions about science and technology for citizens. [...] Significant challenges are presently posed to societies by complex scientific issues such as biotechnology, nanotechnology and climate change. This article focuses on the last. [...] In the social circulation of the meanings associated with this issue, the media are a central arena and certainly play a part in shaping public and political options (Carvalho, 2007:223).

Samtidig hersker det bred enighet om at mediene er en sentral arena hvor ulike grupper kontinuerlig kjemper om å definere og å konstruere virkeligheten og oppfatningen av virkeligheten. Mediene *"provides a series of arenas in which symbolic contests are carried out among competing sponsors of meaning"* (Trumbo, 1996) .

Så; hvordan presenteres klimaendringene i mediene? Amerikansk forskning viser som nevnt at klimadekningen i USA, avleirer et inntrykk av at det hersker stor uenighet blant forskerne om hvorvidt klimaendringene er menneskeskapte, eller ikke (Boykoff and Boykoff, 2004) (Antilla, 2005). Den amerikanske vitenskapshistorikeren Naomi Oreskes

påviser at dette ikke er et riktig bilde av situasjonen. I henhold til Oreskes hersker det de facto stor enighet om årsaken til klimaendringene blant forskerne. Hennes konklusjon er basert på gjennomgang av nærmere 1000 vitenskapelige artikler som omhandler "climate change" publisert mellom 1993 og 2003. Oreskes fant at 75 prosent av artiklene enten eksplisitt eller implisitt, støttet det hun kaller konsensusposisjonen, det vil si IPCCs posisjon. For de resterende artiklene kunne ikke Oreskes stadfeste noen stillingtagen til årsaksforholdene, men ingen av artiklene havnet i den kategorien hun omtalte som: *'rejection of the consensus view'*. Oreskes uttrykker stor overraskelse over funnet: *Remarkably, none of the papers disagreed with the consensus position*" (Oreskes, 2004:1686).

En kanadisk forskergruppe har også gått klimaforskerne nærmere etter i sømmene i undersøkelsen *Expert credibility in climate change*. Hensikten er både å finne ut hvem som mener hva om menneskeskapte klimaendringer og hvilke forskere som har størst troverdighet. Navngitte forskere blir plassert i to grupper: De som ikke er overbevist om at menneskeskapte klimaendringer er en realitet («unconvinced by the evidence»), og de som er overbevist («convinced by the evidence»). Resultatet av undersøkelsen er entydig. Nesten ett hundre prosent av klimaforskerne støtter IPCC. Det heter i sammendraget:

Here, we use an extensive dataset of 1,372 climate researchers and their publication and citation data to show that (i) 97–98% of the climate researchers most actively publishing in the field surveyed here support the tenets of ACC (anthropogenic climate change) outlined by the Intergovernmental Panel on Climate Change, and (ii) the relative climate expertise and scientific prominence of the researchers unconvinced of ACC are substantially below that of the convinced researchers (Anderegg et al.:12107-12109).

Undersøkelsene viser klart at klimaforskere verden over er samstemte, både i sin tilslutning til IPCC-rapportenes kunnskapsgrunnlag og panelets prognoser .

1.2 Hvordan har Norges to største aviser dekket klimaendringene?

I det følgende vil jeg se nærmere på hvor ofte de to største avisene i Norge, abonnementsavisen Aftenposten og løssalgsavisen Verdens Gang, tar opp tematikken i sine spalter og hvordan de gjør det. Avleirer avisene et inntrykk av at det er stor splittelse blant forskere om årsakene til klimaendringene, eller er dekningen i hovedsak i overensstemmelse med konsensusperspektivet som presentert i IPCCs rapporter?

Hvilke forskjeller mellom VG og Aftenposten kan spores? Vil en løssalgsavis som VG prioritere temaet lavere enn Aftenposten? ”Avisenes relative vektlegging av ulike temaer og saksområder forteller oss noe om verdier og prioriteringer”, skriver Sigurd Allern og fortsetter ”En avis som i hovedsak skriver om populærmusikk, sport og oppsiktsvekkende forbrytelser, vil i svært liten grad oppfylle normative idealer om pressens ansvar for samfunnsinformasjon og politisk debatt” (Allern, 2001:137).

I tillegg til å se på dekningsgrad og meningsinnhold, vil jeg med utgangspunkt i funnene også drøfte i hvilken grad avisene kan sies å oppfylle de normative idealer som er beskrevet i Vær Varsom-plakaten (VVP).⁵

Følgende konkrete forskningsspørsmål danner utgangspunkt :

- **Hvor mange tekster omhandlende klimaendringene sto på trykk i Aftenposten og VG i hvert av årene fra 1987 til 2009?**

Oversikt over hvor mange tekster som faktisk er publisert om temaet over en så vidt lang periode antas å ville gi et bilde av avisenes prioritering av saksfeltet. Det antas også å gi grunnlag for å se utviklingstrender og eventuelle ulikheter og variasjon i de to avisenes dekning. Tallmaterialet antas også å kunne gi grunnlag for sammenligning med studier av klimadekningen i utenlandske aviser.

- **Hvilke klimahistorier forteller Aftenposten og VG i sine redaksjonelle tekster i tidsrommene⁶ rundt utgivelsene av de to siste klimarapportene fra IPCC⁷?**

Med henblikk på avgrensning og presisering av denne problemstillingen, har jeg utledet følgende spørsmål som føringer for drøftingen:

- Hvilke holdninger knyttet til klimaendringene kommer til uttrykk? Er tekstene preget av tillit til hovedkonklusjonene i FNs klimapanelers rapporter?

---

⁵ Se avsnitt 3.3.

⁶ 1 januar til 31 mars 2001 og 1 januar til 31 mars 2007.

⁷ Første del av FNs klimapanel (IPCC)s tredje hovedrapport, omhandlende det vitenskapelige grunnlaget for klimaendringene, ble publisert i Geneve, februar 2001. Første del av FNs klimapanel (IPCC)s fjerde hovedrapport, om det fysiske og vitenskapelige grunnlaget for klimaendringene, ble publisert i Paris, februar 2007.

- Hvem blir sitert og ansett som kompetente kilder? I hvilken grad benyttes forskere og politikere som kilder i tekstene? Kommer kilder fra miljøvernorganisasjoner oftere til orde enn kilder som kan antas å stå for økonomisk vekst?

- Hvilke tema knyttet til klimaendringer tar avisene opp?

- Innenfor hvilke tolkningsrammer er tekstene skrevet?

- **Oppfyller de to avisenes dekning av klimaendringene deres samfunnsoppdrag?**

Det siste spørsmålet er - i en vitenskapelig kontekst - svært problematisk, hovedsakelig på grunn av dets normative karakter. Jeg har selvsagt verken forventninger eller ambisjoner om å finne svar i mitt materiale, men anser det likevel som viktig og relevant å drøfte noen etiske implikasjoner i lys av mine funn. Intensjonen er altså begrenset til at funnene vil kunne danne grunnlag for noen betraktninger omkring hvorvidt dekningen tilfredsstillende de krav som pressen selv stiller til sin egen samfunnsrolle.

2 Klimaendringene sett fra Norge

Norge er et lite land, hva gjelder antall innbyggere. I klimasammenheng spiller landet imidlertid en forholdsvis betydelig rolle både som storforbruker av fossilt brensel per innbygger, som olje- og gassproduserende nasjon og som internasjonal politisk aktør. Norges andel av de globale utslippene er beskjeden, under to promille. Målt per innbygger er situasjonen en annen; "hver nordmann" slipper ut ca. 12 millioner tonn CO₂-ekvivalenter⁸ i året (Loe Hansen et al., 2008:9). Det rangerer oss i øverste sjikt av sammenlignbare land. Tallene inkluderer ikke utslipp fra fossilt brennstoff som Norge produserer og selger til utlandet, og som etter hvert også innebærer utslipp. Hvis disse regnes med, er utslippene 124 tonn per nordmann; de nest høyeste utslipp per innbygger i verden. Kuwait toppe listen med 127 tonn per innbygger. Til sammenligning slipper USA ut 17 tonn CO₂ ekvivalenter per innbygger (Mathismoen et al., 2007:405).

Norge har hatt et stort miljøfortrinn framfor andre industriland i den vestlige verden, i det strømforsyningen nesten utelukkende har vært basert på en fornybar energikilde, vannkraft. I 2007 ble imidlertid to gasskraftverk satt i drift, på Kårstø i Rogaland og på Melkøya i Finnmark. Norge har de seneste årene også importert elektrisitet produsert av CO₂-forurensende kullkraftverk og fra atomkraftverk i Europa.

Nasjonal handling versus global tenkning

Norge har vært ansett som et pionerland innen miljøpolitikk, skriver de to norske forskerne Eivind Hovden og Gard Lindseth i en artikkel om diskurser i norsk klimapolitikk. Det er vel noe usikkert om alle deler dette synet, men i 1987 var Gro Harlem Brundtland statsminister i Norge og leder for Verdenskommisjonen for Miljø- og utvikling. Hun spilte utvilsomt en viktig rolle i internasjonal miljøpolitikk da kommisjonen ga ut *Our Common Future* (Brundtland, 1987). Den er av de fleste kjent som Brundtland-rapporten. I rapporten formulerte og lanserte kommisjonen begrepet

---

⁸ CO₂-ekvivalent er en enhet som brukes i klimagassregnskap. Enheten tilsvarer den effekten en gitt mengde (som regel et tonn) CO₂ har på en over en gitt tidsperiode (som regel 100 år). De øvrige drivhusgassene har et sterkere oppvarmingspotensiale ("Global Warming Power" (GWP)) enn CO₂, og utslipp av disse gassene omregnes derfor til CO₂-ekvivalenter i henhold til deres GWP-verdier.

'bærekraftig utvikling', et begrep som senere er blitt stående svært sentralt i det meste av miljøpolitikk (Hovden and Lindseth, 2004).

Hovden og Lindseth hevder i artikkelen *Discourses in Norwegian Climate Policy: National Action or Thinking Globally?* at norsk politikk er preget av to hoveddiskurser; 'nasjonal handling' og 'global tenkning'. Nasjonal handling-diskursen betoner en nasjonal klimapolitikk basert på reduksjon i klimagassutslipp innenfor Norge. Etter utgivelsen av Brundtland-rapporten i 1987 hersket en relativt bred anerkjennelse av de vitenskapelige bevis for årsakene til global oppvarming i det politiske miljøet i Norge. Det var enighet blant alle politiske partier på Stortinget, med unntak for Fremskrittspartiet, om at Norge måtte ta hjemlig ansvar 'for å redde planeten', hevder forskerne.

Global tenkning-diskursen deler nasjonal handling-diskursens bekymring for klimaendringene, men poengterer nødvendigheten av global tenking og sikring internasjonalt, kostnadseffektiv reduksjon i klimagassutslipp, for eksempel gjennom klimakvotesystemet skissert i Kyoto-avtalen. Innenfor denne diskursen faller argumentasjon om at Norge kan bidra til redusert klimagassutslipp ved eksport av relativt ren gass med henblikk på å redusere forbruket av kull i utlandet; likeledes argumentasjon for at Norge kan kjøpe klimakvoter i utlandet og dermed være med på å redusere utslippene i andre land. Slik internasjonale tiltak kan gi et norsk klimaregnskap hvor nettoutslippene nærmer seg null. Det fremholdes at slike og liknende tiltak ikke er konflikt med norsk olje- og gassproduksjon, men tvert i mot vil fremme den.

Hovden og Lindseth viser gjennom diskursanalyse av to sentrale debatter i Norge på 90-tallet (etablering av gasskraftverk i Norge og Norges oppfyllelse av Kyoto-avtalen) at det skjedde et diskursivt skifte rundt midten av tiåret; fra *nasjonal handling* til *global tenkning*.⁹

---

⁹ Det empiriske materialet som ble studert var åtte avisartikler sakset fra Aftenposten fra 1990 til 2000, diverse skriftelige kilder fra statlig hold, i hovedsak fra Miljøverndepartementet, og rapporter fra ulike miljøvernorganisasjoner.

I denne sammenheng påpekes at begge de to diskursene deler problemdefinisjon og er *tro* mot FNs klimapanelers konklusjoner om eksistensen av og årsakene til klimaendringene. Hvis norske aviser gjenspeiler disse to rådende diskursene, er det rimelig å anta at flertallet av nyhetsartiklene om klimaendringer i mine tekstutvalg også gjør det.

Sideblikk til USA

I USA har mediene ikke speilet klimapanelets konklusjoner. Tvert imot, hevder medieforskerne Maxwell T. og Jules M. Boykoff i artikkelen *Balance as bias: global warming and the US prestige press*. De dokumenterer at toneangivende aviser i USA skaper et bilde av stor uenighet blant klimaforskerne om eksistensen av og årsaken til klimaendringene, selv om uenigheten blant forskerne er forsvinnende liten (Anderegg et al., 2010) (Oreskes, 2004). Boykoff og Boykoff forklarer fenomenet delvis med journalistiske krav til balansert rapportering mellom ulike synspunkter. Denne journalistiske tilnærmingen har gitt IPCC-skeptikere tilnærmet like mye dekning som forskere med konsensusposisjon. Det er antagelig heller ikke uten betydning at tilnærmingen ofte har konflikt som dramaturgisk virkemiddel som kan tilføre tekstene en "høyere temperatur". Presentasjon av motstridende oppfatninger, kan dessuten gjøre det enklere å fortelle om kompliserte naturvitenskapelige sammenhenger, hevder forskerne. Boykoff og Boykoff forklarer også dekningen med at trykket fra sterke lobbyister fra oljebransjen antagelig påvirker journalistene og redaktørene, enten mediefolkene er seg det bevisst eller ikke (Boykoff and Boykoff, 2004).

Et eksempel på hvordan informasjon fra klimaforskere kan bli behandlet i USA er hendelser i forbindelse med US Climate Change Science program fra 2002, som koordinerte klimaforskning fra 13 føderale forskningsinstitutter. I rapporten fra programmet pekes det på at *"Many scientific observations point to the conclusion that the Earth is undergoing a period of relatively rapid change"* (Rauber 2006: 36).. Rapporten konkluderer med at forandringen *"are the result of a complex interplay of several natural and human-related forces"* (ibid.). Før rapporten ble publisert, ble den redigert av Philip Cooney, White House chief of Staff, Council of Environmental Quality.

¹⁰ Cooney endret den første setningen referert ovenfor til *"Many scientific observations*

---

¹⁰ En faksimile av rapporten med Cooneys rettelser utgjør vedlegg 9.5

indicate that the Earth may be undergoing...". Den andre setningen ble endret slik: *"are likely the result of..."*¹¹. Da hans redigering av forskningsrapporten ble kjent i media sa han opp og fikk jobb i ExxonMobil

Klimaendringene i norske medier

I en norsk studie om kommunikasjonen av klimaendringene i norske aviser *"Some like it hot" - Konstruksjon av kunnskap om klimaendringer i norske aviser*, presenteres forklaringer som ligger tett opp mot en Boykoff og Boykoffs: *"...the scientific certification of knowledge is by far dissolved in the quest for drama, which in some cases leads to the fact that scientific disagreement becomes more important than the outcome of the drama"* (Ryghaug, 2006:197).¹²

Et av Ryghaug's hovedfunn er at journalistikkens behov for balansering er en redningsplanke for journalister som skal skrive om kompliserte prosesser på klimaforskningsfeltet. Løsningen på utfordringen er å konfrontere forskere som er uenige om i hvilken grad endringene er menneskeskapt. Ryghaug finner "at den vitenskapelige uenighet løftes frem i avisen" (Ryghaug, 2006:109) og hevder at vitenskapelig basert kunnskap ofres på den dramatiske forms alter. Det er verdt å merke seg at Ryghaug har inkludert debatt- og kronikktekster i sitt utvalg.

En annen studie av avisdekningen av klimaproblematikken i Norge finner også en rekke tekster som fokuserer på spørsmål om det vitenskapelige grunnlaget for kunnskapen om klimaendringene. Atle Midttun og Hilde Nordbø sammenligner mediedekningen i Kina, Ghana og Norge. De har sett nærmere på tre norske aviser¹³. Studien opererer med et skille mellom to poler i norsk klimadekning. De blir beskrevet som *"critical investigative journalism, [...] and reports on entertaining debates between populist dissidents and*

---

¹¹ Før Philip Cooney kom til Det Hvite Hus var han lobbyist for The American Petroleum Institute. (Cox 2007:13).

¹² Artikkelen bygger på en analyse av to hovedtyper av data. Den første hovedtypen er en kvantitativ innholdsanalyse av 394 avistekster som utgjør alle publiserte tekster som gir treff med søk på ordet 'drivhuseffekt' i søkeprogrammet Atekst i en periode på nesten fire år (01.01.02 – 01.10.05) i åtte norske aviser. Den andre delen er kvalitative intervjuer med klimaforskere og forskningsjournalister.

¹³ Alle utgaver av næringslivsavisen Dagens Næringsliv (DN), løssalgsavisen Dagbladet og abonnementsavisen Aftenposten blir gjennomført etter nøkkelordene "global oppvarming" og "klimaendring". Tidsperioden det søkes i er første halvdel av 2008. I Dagbladet fantes 269 artikler, i DN 159 artikler og i Aftenposten 876 artikler som inneholdt søkeordene. Av dem er 33 artikler valgt ut fra hver avis for nærlesning. I tillegg er Aftenpostens ledende klimajournalist Ole Mathismoen intervjuet om sine synspunkter på hvordan miljø saker blir dekket i norske aviser.

mainstream climate elites” (Midttun and Nordbø, 2009:27). I henhold til Midttun og Nordbø symboliserer to motsatser hovedtrender i norsk klimaorientering:

[...] the first is the Norwegian propensity to leave untouched the growing domestic petro-economy and petro-wealth and relegate climate policy to international markets. The other is the continuing debate over climate fundamentals¹⁴, long after most other countries have moved beyond this stage (ibid.:27).

Studien konkluderer med at et vidt spekter av perspektiver kommer til uttrykk i avisene, men at den brede dekningen av debatter initiert av Fremskrittspartiet *”indicates that the extensive delay of the effects of global warming make it difficult for people to grasp, and easily leads to denial when triggered by robust populist argumentation”*. Videre påpekes det et stort spillerom for kritisk journalistikk rundt *”the Norwegian discrepancy between pumping out large quantities of oil and gas, resulting in a strong increase in CO2 emissions on the one hand, and sustaining a strong profile on climate policy on the other”* (ibid.:38).

Forskjellen mellom de tre avisene er i følge Midttun og Nordbø, først og fremst at Aftenposten dekker debatten rundt *”climate fundamentals”* eller grunnleggende klimakunnskap i langt større grad enn Dagbladet og Dagens Næringsliv. 11 av de 33 artiklene fra Aftenposten i deres materiale omhandler grunnleggende klimakunnskap.

Midttun og Nordbø mener at Norge er preget av eskapisme i klimaspørsmålet. Debatt om den fundamentale klimakunnskapen preger avisdekningen. Utslppsreducerende tiltak blir plassert utenlands og holdningen til livstilsendrende tiltak er negativ; *“Norway appears too deeply tied up in its extravagant consumption and hedonistic lifestyle to be able to voluntarily alter behaviour on home turf”* (ibid.:39). Det kan knyttes metodiske kommentarer til denne studien. For det første er det neppe mulig å treffe slutninger om nasjonale karaktertrekk på grunnlag av analyse av 99 tekster om et tema i tre aviser i en halvårs periode. For det andre ga søket etter nøkkelordene *”global oppvarming”* og *”klimaendring”* betydelig flere treff i Aftenposten enn i de andre to avisene og utvalgskriteriene kommer ikke klart frem i redegjørelsen for metoder.

---

¹⁴ Jeg tolker *”climate fundamentals”* som de grunnleggende kjensgjerningene IPPC har presentert i sine siste rapporter; den globale middeltemperatur stiger, det skyldes utslipp av klimagasser og menneskers aktivitet er årsaken til at den kjemiske balansen i atmosfæren endres.

Imidlertid er det samtidig åpenbart at den norske befolkning, i en internasjonal kontekst, er ekstravagante forbrukere og at Norge som nasjon viser liten evne til å endre sitt klimafiendtlige forbruksmønster.

Det er viktig å merke seg at debattinnlegg og kronikker også er inkludert i utvalget i denne studien. Begge de to norske mediestudiene inkluderer således tekster som inneholder lesernes meningsytringer i sine tekstutvalg. Begge studiene identifiserer IPCC-skeptiske synspunkt og selv om de ikke klargjør hvilke sjangre IPCC-skeptikernes stemmer slipper til i, antar jeg, på bakgrunn av utvalgenes sammensetning, at det hovedsaklig er i debattspaltene.

Norske aviser har blitt kritisert for *ikke* å slippe IPCC-skeptikere til i sine spalter. I artikkelen *Ubehagelig klima i klimadebatten* i Morgenbladet i april 2007 gir tidligere administrasjonsminister, Kristin Clemet, uttrykk for følgende:

Hele debatten har tatt en voldsom vending etter at FNs klimapanel la frem sin rapport. Nå brukes alle tenkelige teknikker for å latterliggjøre dem som mener noe annet enn majoriteten. Debattklimaet er så ubehagelig at det skal sterk rygg og mye kunnskap til for i det hele tatt å tørre å åpne munnen. [...] Når det gjelder FNs klimapanel er det åpenbart at det er grunnlag for å stille kritiske spørsmål. La meg bare nevne to forhold: 1. Panelet sier selv at det er usikkerhet knyttet til de konklusjonene det trekker. 2. Panelets arbeidsmåter og prosedyrer følger ikke de prinsipper som ellers kreves av forskningen. I tillegg vet vi at det er dyp uenighet blant forskere på feltet (Clemet, 2007).

IPCC-skepsis i Fremskrittspartiet

Det er kun ett parti i Norge som ikke gir sin tilslutning til konsensusperspektivet; Fremskrittspartiet. Per juni 2010 hadde partiet 23 prosent tilslutning (Synovate, 2010). I Fremskrittspartiets partiprogram, 2009 -2013, heter det:

Dagens debatt om klimaendringer dreier seg først og fremst om hvorvidt menneskelig aktivitet bidrar til å fremskynde eller forandre klimaendringenes naturlige gang. Dette spørsmålet er svært omdiskutert, til tross for det generelle inntrykket i Norge om at FNs klimapanel har funnet svaret. [...] Det er verken tilstrekkelig vitenskapelig grunnlag for, eller positive praktiske konsekvenser av, å gjennomføre slike hastetiltak som Norge nå forplikter seg til (Fremskrittspartiet, 2009).

Hastetiltakene som refereres, er tiltak og foranstaltninger alle de øvrige politiske partiene i Norge sluttet seg til i det såkalte Klimaforliket i 2007. *Det viktigste skillet i norsk klimapolitikk går mellom Fremskrittspartiet, som ikke anerkjenner at klimaendringene er menneskeskapt, og de andre partiene (Gullberg, 2009:10).* Ved Stortingsvalget høsten 2009 var Fremskrittspartiet det nest største i Norge, så om programmet reflekterer Frp-velgerne syn i klimaspørsmålet, kan det indikere en betydelig usikkerhet omkring FNs klimapanel troverdighet i Norge.

I tillegg til motstand mot å oppgi ekstravagant livsførsel, kan skepsis til klimaforskningen forstås i et psykologisk perspektiv. Psykologen Per Espen Stoknes foreslo på et møte i Litteraturhuset i Oslo 12. Januar 2010 at *kognitiv dissonans* kan forklare uviljen mange føler overfor klimaendringsproblematikken (Stoknes, 2010). Han forklarte begrepet ved å fastslå at de fleste "dype" verdier nedfeller seg i adferd. En vegetarianer vil for eksempel ikke spise kjøtt og en religiøs person vil utføre religiøse handlinger. I mange tilfeller er det imidlertid 'dissonans' mellom hva folk oppfatter som riktig og hvordan de handler. Kognisjoner i klimasammenheng kan være: "*Jeg slipper ut klimagass gjennom mitt forbruk og klimagasser i atmosfæren bidrar til global oppvarming.*" Disse to erkjennelsene er ubehagelige og strategier for å redusere ubehaget kan være:

- Svekkelse av kognisjon: "Det er ikke sikkert at klimautslipp fører til global oppvarming, mange forskere er uenige. Dessuten er det lenge til eventuelle alvorlige konsekvenser. For oss som bor i Norge: "Global oppvarming høres greit ut, det er altfor kaldt her i landet."
- Ansvarsfraskrivelse: "Det lille jeg slipper ut, teller ikke stort i den store sammenhengen uansett."
- Benektning: "Det er ikke sant at klimagasser i atmosfæren fører til global oppvarming."

Ansvar for de store utslippene av klimagasser hviler på politiske beslutningstagere og aktører i næringslivet. Dette faktum kan gi basis for flere mentale strategier for å møte kognitiv dissonans knyttet til klimaendringene:

- Avmakt: "Det er ikke lagt opp til klimavennlige valg i vårt oljedrevne samfunn. Da kan det vel ikke være så farlig?"
- Fatalisme: "Det går ad undas; uansett hva jeg gjør."

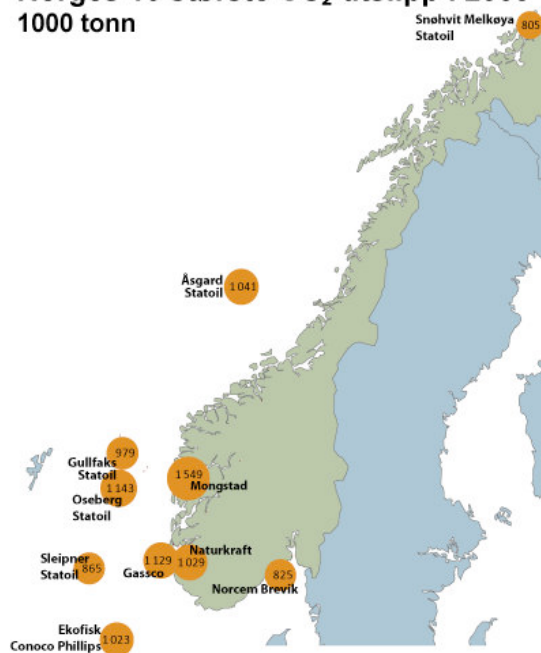
Norsk klimapolitikk

Flere forhold taler for at Stoltenberg-regjeringens klimapolitikk prioriterer global tenkning framfor nasjonal handling. Regjeringen var pådriver for en bindende internasjonal avtale på klimakonferansen i København i desember 2009 og bevilget i 2007 tre milliarder kroner årlig til tiltak mot avskoging i fattige land. Tre milliarder kroner hvert år i en

femårsperiode er mye, så det er tydelig at klimaproblemet er erkjent av regjeringen¹⁵. Innenlands peker noen sentrale omstendigheter på at en slik erkjennelse ikke har medført endring i den politiske kurs. Klimautslippene i Norge har steget jevnt siden 1990 (Statistisk Sentralbyrå, 2010). I tillegg til kjensgjerningen at utvunnet olje vil bli brent og bidra til store utslipp, utgjør oljeplattformer ni av de ti største enkeltutslippskildene for CO₂-gass i Norge,

Norges Naturvernforbund publiserte i mai 2010 en undersøkelse som viser i hvor stor grad regjeringen følger sine fagetaters råd i utlysingsrunder for leting etter mulige

Norges 10 største CO₂-utslipp i 2009 1000 tonn

Kilde: Klima- og forurensningsdirektoratet, 2010

oljefelter i Nordsjøen. Forbundet fant at i seks utlysingsrunder under Stoltenbergs regjering, har det blitt lyst ut 121 områder, hvor regjeringen har gått mot råd fra nasjonale fagetater. Dette er områder hvor Klima og forurensningsdirektoratet (KLIF) og Direktoratet for Naturforvaltning (DN) advarer mot oljeboring under henvisning til sårbarhet. I den seneste utlysingsrunden, er 18 av 100 aktuelle leteområder i strid med rådene fra KLIF og DN. Havforskningsinstituttet har frarådet oljevirkosomhet i 39 av de 100 foreslåtte områdene (Pedersen, 2010). Faginstansene begrunner sine råd med at områdene er spesielt

verdifulle og sårbare på grunn av de rike fiskeforekomstene ved Mørkekysten og utenfor Lofoten. Frykt for lokal forurensning ved oljeutslipp er hovedgrunnen til at fagetatene fraråder leteboring. Leder i Naturvernforbundet, Lars Haltbrekken, ser leteboringen i sammenheng med klimaendringene:

Norske myndigheter er opptatt av å snakke om de dramatiske endringene i Arktis og å vise frem den smeltende isen. Da blir det et paradoks at man ønsker å kartlegge olje- og gassressursene i området med tanke på mulig utvinning (Kværnsveen, 2010).

¹⁵ Midlene fordeles på multilaterale organisasjoner, FN, enkeltland og frivillige organisasjoner.

Det kan se ut til at norske beslutningstagere ikke lar risikoen for fremtidige klimaendringer føre til markant kursendring i beslutninger som vedrører og har stor innvikning på omfanget av fremtidige innenlandske CO₂-utslipp.

Opinionsundersøkelser

Flere undersøkelser i årene 2006 og 2007 viser at nordmenn er bekymret for klimaendringene og villige til å endre adferd for å redusere utslippene av klimagasser. I en artikkel i VG 4. oktober 2006, *8 av 10 nordmenn vil ha utslipps-KUTT - Selv om det koster*, refereres en undersøkelse bestilt av *World Wildlife Fund (WWF)*. Her svarer nær 80 prosent av de 1292 spurte at de mener utslippene bør reduseres, selv om det bremser stigning i levestandarden (Yttervik, 2006).

En annen undersøkelse bestilt av klimasenteret Cicero, er referert i artikkelen *Ola vil bli for miljø – Oppsiktsvekkende resultat i ny spørreundersøkelse* i Dagbladet 28. november 2006. Her svarer 69 prosent av 1000 spurte at de vil velge miljøvennlig drivstoff selv om prisen er en krone høyere enn prisen på bensin (Meldalen and Ihlebæk, 2006). Det er verdt å merke seg at tallene i undersøkelsen innebærer at 31 prosent av de spurte *ikke* er villige til å gjøre noe. Imidlertid er det i både denne og undersøkelsen over brukt en spørsmålsform som retter seg mot en tenkt situasjon i fremtiden.

I en kronikk i Dagsvisen fra mars 2007 refererer forsker ved Statens institutt for forbruksforskning, (SIFO), Eivind Stø, SIFOs siste forbruksundersøkelse. Nesten 40 prosent av forbrukerne sier at klimaendringene har fått dem til å redusere sitt forbruk¹⁶. 58 prosent sier at klimaendringer og ekstremvær bekymrer dem. Det betyr at nesten 20 prosent flere er bekymret, enn de som rapporter å ha endret forbruksmønster. Stø foreslår følgende forklaring: *"Mediedekningen [...] har så langt bare rukket å gjøre folk bekymret, men vi har ikke helt kommet oss over i handlingsmodus"* (Stø, 2007). Undersøkelsene kartlegger hva respondentene allerede har gjort og det kan være noe av forklaringen på at andelen som er villig til å legge om forbruket, er lavere enn i de to ovennevnte undersøkelsene. Hvis tallene snus, ser vi at over 60 prosent av forbrukerne

---

¹⁶ Informasjon om hvor mange personer som er spurt, mangler i teksten.

ikke har redusert sitt forbruk, og over 40 prosent opplyser at klimaendringer og ekstremvær *ikke* bekymrer dem.

I 2010 har opinionen snudd, hevder webavisen Mandag Morgen i sin nettartikkel ”*Halve Norge mener klimatrusselen er overdrevet*” publisert 15. mars 2010. Ifølge en undersøkelse, utført på oppdrag fra tenketanken og ukebrevet Mandag Morgen, har det skjedd en endring i folks holdning til klimaendringene. 1006 personer er spurt om sin oppfatning av klimatrusselen. 54 prosent av dem sier at de tar klimatrusselen på alvor. Tallet inkluderer 33 prosent som mener at klimatrusselen vil bli mer alvorlig om det ikke - internasjonalt - tas politisk grep. 45 prosent mener at klimatrusselen er overdrevet. 25 prosent av denne gruppen mener sågar at trusselen ikke er så alvorlig som for ett eller to siden (Nøra, 2010). Sammenlignet med SIFOs undersøkelse fra 2007, ser vi at andelen som rapporterer at de er bekymret og at de oppfatter klimatrusselen som alvorlig, ligger rundt 55 prosent. Tallene fra undersøkelsene indikerer at klimabekymringen i den norske befolkningen er relativt stabil og at godt over halvparten er foruroliget over klimaendringene.¹⁷

---

¹⁷ Undersøkelsene er eksempler på at tolkningsrammer i spørsmålene som stilles kan gi utslag på svarene. Tolkningsrammer i mediene er utdypet i avsnitt 3.2.

3 Journalistikk som sosial konstruksjon

Hvilket bilde tegner mediene av virkeligheten, og hvorfor tegnes bildet slik det gjør? Det er påpekt i innledningen at bilder blir tegnet og nyheter konstruert i mediene. De fleste medieforskere ser på journalistiske tekster som sosiale konstruksjoner av virkeligheten. Den britiske mediesosiologen Brian McNair påpeker at *"The journalistic text is viewed as the product of a wide variety of cultural, technological, political and economic forces, specific to a particular society at a particular time"* (McNair, 1998:3). McNair fremholder at *"Journalism [...] is essentially ideological - a communicative vehicle for the transmission to an audience not just of facts but of assumptions, attitudes, beliefs and values of its makers"* (ibid.:6). Pressen speiler altså ikke bare begivenhetene per se, men påvirker både hvilke hendelser leserne får vite om og hvordan hendelsene bør/kan/skal forstås.

I dette kapittelet gjennomgås ulike teorier innenfor medieforskningen som anses som fruktbare for å forstå hvordan og hvorfor Aftenposten og VG dekker klimaendringene i sine redaksjonelle tekster. Først presenteres Anthony Downs *Issue Attention Cycle* (1972) og andre forskeres videreføring og kritikk av den. Disse teoretiske bidragene danner utgangspunktet for min tilnærming de temaene som presenteres i avisene. Deretter presenteres generell teori om tolkningsrammer og spesielt Semetko og Valkenburgs fem generiske medierammer¹⁸. Innordning av tekstene i ulike tolkningsrammer kan gi informasjon om journalistenes og/eller redaksjonenes ståsted og perspektiv, og hvilke elementer som blir vektlagt og hvilke som blir valgt bort. Videre presenteres en teoretisk innfallvinkel til miljøkommunikasjon generelt som være til hjelp i drøftingen av klimajournalistikk spesielt.

---

¹⁸ Begrepene 'tolkningsrammer' og 'medierammer' brukes litt om hverandre i oppgaven.

3.1 Klimaendringer på dagsorden

Mye taler for at oppmerksomheten om miljøsaker i mediene gjennomgår bestemte forløp, som kan gjenta seg i sykluser. Fenomenet er påvist av Anthony Downs i 1972. I artikkelen *Up and down with ecology – The "issue-attention cycle"* beskriver han en syklus, som består av følgende stadier:

- **Førproblem.** Ekspertter eller interessegrupper blir oppmerksomme på uønskede forhold, mens opinionen ennå ikke kjenner til problemet.
- **Alarm/entusiasme.** Periode av alarmert oppdagelse og entusiasme knyttet til løsninger av problemet. Publikum blir kjent med problemet og alarmert, ofte etter flere dramatiske hendelser. Saken får stor pressedeckning.
- **Erkjennelse/betenkelighet.** Informasjon om kostnader og omkostninger knyttet til løsning av problemet blir kjent. Erkjennelse av at problemet også har positive konsekvenser, kanskje for store grupper.
- **Avtagende interesse.** Gradvis nedtoning av interessen. Noen reagerer med mismot eller frykt, mens andre mister interessen for saken.
- **Postproblem.** Saken mister offentlighetens interesse og "*moves into a prolonged limbo – a twilight realm of lesser attention or spasmodic recurrences of interest*" (Downs, 1972:39).

Downs understreker at en sak som har gjennomgått en slik syklus og hatt stor oppmerksomhet på nasjonalt nivå, vil, hvis den på ny settes på agendaen, få større oppmerksomhet enn andre saker som befinner seg på 'førproblem'-stadiet. I overensstemmelse med agendasettingsforskningen, behandler Downs opinionens og medienes interesse som sammenfallende i tid.

De amerikanske medieforskerne McComas og Shanahan påpeker at en rekke kontrollstudier bekrefter teorien; "*Downs's (1972) hypothesis has proved compelling, particularly because the patterns of media coverage of so many environmental issues have behaved in ways that Downs predicted*" (McComas and Shanahan, 1999:31).

Kritikk og videreutvikling av Downs

Kanadieren Sheldon Ungar er samfunnsforsker og han bekrefter Downs teori.

Utgangspunktet for Ungar er at det er konkrete hendelser som skaper de største overskriftene og får størst oppmerksomhet. Han viser til den uro som oppsto i USA under den varme sommeren i 1988. Klimaforskere hadde på det tidspunkt varslet om klimaendringer lenge, uten at det ble gitt mye spalteplass. I følge Ungar, bidro sammenfallet mellom hetebølgen og signalene fra forskerne om endringer i klima til at saken fikk økt fokus i mediene. Ungar mener at konkrete hendelser gir nødvendig dramatik til nyhetstekstene. Om dramatiske hendelser ikke inntreffer, vil mediernes interesse for klimaendringene reduseres (Ungar, 1992, Ungar, 1995).

De amerikanske sosiologene Stephen Hilgartner og Charles L. Bosk argumenterer for at saker som vedrører miljø- eller sosiale problemer, kan eksistere samtidig i ulike stadier i ulike medier, og at Downs lineære perspektiv er for snevert. De hevder at en saks livsløp påvirkes av andre samtidige sakers plass på dagsorden. I tillegg har muligheten til dramatisk fremstilling av en sak, betydning for den interesse saken får i pressen (Hilgartner and Bosk, 1988).

Den amerikanske journalistikkforskeren Craig Trumbo fremhever betydningen av "*intermedia agenda setting*" i nyhetsmediers dekning av klimaendringene; mediene "hermer" eller blir smittet av hverandres dagsorden. I en studie av ulike medier i tidsrommet 1985 til 1992, fant han at omtale av klimaendringer opptrådte nesten simultant i aviser, magasiner og fjernsyn (Trumbo, 1995). Trumbos forskning svekker Hilgartner og Bosk' idé om at saker opptrer i flere stadier i ulike medier på samme tid.

Craig Trumbo har også påpekt at mediernes interesse for en sak må ses i forhold til aktører. Han refererer i artikkelen *Constructing climate change: Claims and frames in US news coverage of an environmental issue* til et element i den klassiske Laswell-ideen: "*Who says what?*" (Lasswell 1948 i Trumbo, 1996)); hvem ytrer seg, og om hva? Et slikt fokus krever et perspektiv hvor både tolkningsramme og tema er inkorporert: "*Researchers have previously used this perspective to effectively evaluate the content of news coverage of environmental issues.*" Trumbos artikkel, som beskriver en innholdsanalyse av klimadekningen i fem amerikanske aviser over en tiårsperiode, bekrefter at ulike aktører uttaler seg på ulike tidspunkt i en saks forløp i gjenkjennbare mønstre. I Downs oppmerksomhetssyklus-perspektiv vil forskere være sentrale aktører

eller oftest sitert (kilde) i førproblem- og alarm/entusiasme-fasen. I erkjennelse/betenkelighetsfasen, er politiske aktører oftest sitert, hevder han (Trumbo, 1996:277).

Shanahan og McComas påpeker i likhet med Ungar og Hilgartner betydningen av dramatiske hendelser og dramaturgisk potensial for mediernes interesse for en sak. De mener at dette må tas hensyn til i studier av klimasakens sykliske forløp, fordi fortellertekniske vurderinger står sentralt i mediernes avgjørelser om publisering.

Både temavalg og kildebruk kan være et uttrykk for hvilken fase i Downs *Issue Attention Cycle* en konkret tekst befinner seg. I en innholdsanalyse av avistekster om global klimaendring i *The New York Times* og *The Washington Post* fra 1980 til 1995, finner Shanahan og McComas at temaene 'farene ved' og 'konsekvensene av' global klimaendring er mest omtalt i Downs andre fase, fasen som er preget av alarm/entusiasme. Forskerne finner at fokus på temaet 'farene ved' global klimaendring avtar i det de omtaler som 'vedlikeholdsfasen'. 'Vedlikeholdsfasen' tilsvarer Downs tredje fase, erkjennelse/betenkelighet.

Shanahan og McComas gir sin tilslutning til at medieoppmerksomheten som blir de globale klimaendringene til del, kan forstås innenfor en dramatisk syklus:

For global climate change, we argue the media's master story resembles Downs's (1972) issue-attention cycle: The story begins with a crescendo of dramatic claims ("rising action," Berger 1997, p.65) that attracts attention to the issue, peaks with effort to solve the problem, and then advances to a denouement and resolution of the story. By examining these phases of the master story, we should be able to interpret stages in the issue-attention cycle, at least from the media or source perspective. (McComas and Shanahan, 1999:38)

De finner at temaet 'uenighet blant forskerne' er mest fokusert i vedlikeholdsfasen.

For media er det viktig å "oversette" saker som handler om kompliserte tema til meningsfulle historier. I en "oversettelsesprosess" tas avgjørelser om dramatisk oppbygging for å fremstille saken så levende og interessevekkende som mulig. Her er det nyttig å peke på en annen betydningsfull teoretisk distinksjon innenfor medieforskningen; skillet mellom '*obtrusive*' og '*unobtrusive news*' (McCombs, 2004:60). Det er skillet mellom nyheter om noe som henholdsvis kan erfares direkte og nyheter om noe som ikke kan det¹⁹. Miljøsaker kan være begge deler; en elv rammet av

---

¹⁹ Det finnes ikke noe dekkende norsk ord for 'obtrusive'. Det nærmeste er 'merkbar i negativ forstand'.

lakselus gir merkbar syk fisk, mens klimaendringene er relativt lite merkbare og påvirker i minimal grad nyhetskonsumenters liv direkte. De er dermed gode eksempler på nyheter som er 'unobtrusive'. Har dette skillet innvirkning på de to avisenes dekning? Vil "tabloide" VG nedprioritere klimaendringene, fordi de ikke er særlig merkbare her i landet ennå? Vil seriøse Aftenposten, uavhengig av dette, gi temaet spalteplass?

Tema i et tidsforløp

Downs syklus innebærer altså at saker som handler om miljø gjennomgår en lineær utvikling; et problem blir kjent, forslag til løsning presenteres, blir gjenstand for debatt, taper interesse og forsvinner så - helt eller delvis - fra avisspaltene. Et av mine hovedanliggender vil være å analysere tekstene fra Aftenposten og VG innenfor dette teoretiske rammeverket. Tekstene vil bli analysert og kategorisert i teoretiske faser som er utledet fra Downs oppmerksomhetssyklus, og forstått som en hovedfortelling om klimaendringer i mediene. De teoretiske fasene er konstruert slik:

- presentasjon av klimaforskning
- konsekvenser av klimaendringene
- politisk behandling og debatt
- tiltak for utslippsreduksjon av klimagasser
- tilpasning til varslede klimaendringer

Antagelig vil tekstene fra Aftenposten og VG befinne seg i ulike faser i det teoretiske tidsforløpet, men jeg forventer at resultatene vil kunne gi informasjon om hvor i en teoretisk hovedfortelling tekstene i de to avisene befinner seg. Hvilke kilder som opptrer i tekstene vil også være med i tolkningen av hvilken fase tekstene befinner seg i. Dette vil kunne gi et utgangspunkt for å si noe om avisenes holdninger til klimasaken generelt. Det vil også kunne gi verdifull informasjon om ulikheter mellom de to avisene og hvorvidt det har vært en utvikling. Debatteres fortsatt grunnleggende klimakunnskap i tekstene eller konsekvenser av endringene? I hvor stor grad er ulike utslippsreducerende tiltak omtalt? Kanskje tilpasning til endringene tvinger seg fram som tema?

3.2 Tolkingsrammer

Begrepet 'tolkningsramme' kan forstås intuitivt og bokstavelig. Det er en ramme som benyttes til tolkning av meningsinnholdet i en tekst. *"After all, the words frame, framing and framework are common outside of formal scholarly discourse, and their connotations there is roughly the same"* (Entman, 1993:52). Meningen(e) i en tekst kan være helt åpenbar(e) og ikke til å misforstå, eller være skjult i språket i en tilsynelatende objektiv fremstilling.

Mange forskere fra ulike fagdisipliner har funnet tolkningsrammeteorier anvendelige til sine formål. Tolkingsrammeteorien har vært brukt til å kategorisere ulikt meningsinnhold og for å avdekke ideologiske føringer i en rekke sammenhenger.

Tolkingsrammeforskere har vært opptatt av den sosiale konstruksjonen av nyheter. Gaye Tuchman har blitt kreditert for å ha gjennomført de første studier av medieinnhold ved hjelp av rammebegrepet. Hennes utgangspunkt er at medienes versjon av virkeligheten ikke er et objektivt speil, men nettopp en mer eller mindre bevisst sosial konstruksjon av virkeligheten (Ihlen, 2007).

Tuchman lanserte sin vindusmetafor i studien *Making News*. I innledningen påpeker hun at *"News is a window on the world. Through its frame, Americans learn of themselves and others, of their own institution, leaders, and lifestyles, and those of other nations and people"* (Tuchman, 1980:1). Vindusmetaforen illustrerer hvordan enhver ramme er en avgrensning. Utsikten er avhengig av om vinduet er stort eller lite, mot hvilken himmelretning vinduet vender, om glasset er klart eller sotet og ikke minst betydningsfullt, hvordan betrakteren er posisjonert i forhold til vinduet. En journalists posisjon i forhold til "vinduet" er ikke utelukkende valgt av journalisten selv. Tuchman fremhever at nyhetsformidling er bundet av sosiale konvensjoner og institusjonelle rutiner og påpeker at nyheter er produkt skapt i en sosial institusjon med profesjonelle medarbeidere som krever rett til å tolke hendelser for publikum (Tuchman, 1980). I denne tolkningsprosessen av hendelser må journalisten gjøre en rekke valg, bevisst eller ubevisst; valg av fokus, kilder, nyhetsvinkel, presentasjonsform, språk, etc.

Vinduets geografiske plassering vil også ha betydning. Journalister i et nyhetsrom i Kongo vil antagelig fortelle en annen versjon av historien om to nordmenn som dømmes for drap i landet, enn om historien konstrueres i et nyhetsrom i Oslo.

Den nederlandske medieforskeren Claes H. de Vreese påpeker at kultur representerer en grunnleggende tolkningsramme: "...*the broader 'culture' is the 'stock of commonly evoked frames' which are exhibited in the discourse and thinking of social groups.*" (de Vreese, 2002:24).

Den amerikanske medieforskeren Robert Entman samler erfaringer fra ulike disipliners anvendelse av tolkningsrammer i artikkelen *Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm*. Entman påpeker at tolkningsrammer først og fremst innebærer seleksjon og framheving. Han definerer 'framing' slik:

To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretations, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described. (Entman, 1993:52).

Utelatelse av opplysninger i en nyhetstekst gir også informasjon om latent mening i teksten. Entman understreker at "*the omission of potential problem definitions, explanations, evaluations and recommendations may be as critical as the inclusions in guiding the audience*" (Entman 1993:54). Det kan være ulike grunner til utelatelse av opplysninger i en nyhetssak. Den mest åpenbare er plassmangel og/eller tidsnød. Mangel på kunnskap eller motvilje mot enkelte argumenter eller kilder, kan også resultere i utelatelse av informasjon.

Medierammer

De Vreese peker på en viktig distinksjon i tolkningsrammeteorien; skillet mellom *generiske/allmenne* og *saksspesifikke* rammer. Saksspesifikke rammer er knyttet til spesielle tema eller spesielle hendelser, mens allmenne rammer overskrider enkelttemaene og kan identifiseres i tilknytning til ulike tema.

Det hersker uansett bred enighet blant medieforskere om at det, til tross for de mange mulighetene til å fortelle og konstruere nyhetshistorier, er relativt få generiske tolkningsrammer som går igjen i nyhetene (de Vreese, 2002:27). Den britiske medie- og politikkforskeren Holli A. Semetko og den nederlandske kommunikasjonsforskeren Patti

M.Valkenburg utledet allmenne medierammer (newsframes) i en studie av flere tusen nyhetsoppslag i aviser og fjernsyn:

- **Ansvarsrammen.** Det legges vekt på hvem som har ansvaret for årsaken til, eller ansvaret for, løsningen på problemene.
- **Konfliktrammen.** Det fokuseres på konflikt mellom individer, grupper, institusjoner, regioner eller nasjoner.
- **"Human interest"-rammen.** Saken gis et konkret/menneskelig ansikt og de følelsesmessige aspekter ved saken vektlegges.
- **Økonomisk konsekvensrammen.** Det fokuseres på sakens økonomiske konsekvenser for individer, grupper, institusjoner, regioner eller nasjoner.
- **Moralrammen.** Sakens moralske/etiske eller religiøse aspekter betones.

Semetko og Valkenburg hevder at de fem ovenstående rammene "*largely account for all frames that have been found in the news*" (Semetko and Valkenburg, 2000:95).

I studien fant forskerne at ansvarsrammen er den aller vanligste rammen i nyhetene, fulgt av konfliktrammen, økonomisk konsekvens-rammen og deretter "human interest"-rammen. Moralrammen er den minst forekommende medierammen (ibid.:94).

Semetko og Valkenburgs rammetylogi er valgt som analyseredskap i innholdsanalysen av tekstene i denne oppgaven. Bakgrunnen for dette valget, er delvis fordi resultatene fra analysen slik blir enklere å sammenligne med Semetko og Valkenburgs funn, samt studier av andre saksfelt som baserer seg på samme rammetylogi. I tillegg er hensikten å avdekke hvilke innfallsvinkler avisene bruker i sin omtale, altså forsøke å avdekke selve "meningen" med teksten. Hvilke rammer er mest fremtredene i utvalget fra Aftenposten og VG? Er det mulig å spore en endring eller utvikling fra 'konflikt'-orientering til 'ansvars'-orientering? Har økonomiske konsekvenser blitt mer eller mindre framtrædende i avisene? Dette er spørsmål en slik kategorisering av tekstene antas å kunne gi svar på. Selv når den klimapolitiske holdningen²⁰ i en tekst

---

²⁰ 'Klimapolitisk holdning' forklares nærmere i neste avsnitt.

er avklart, enten som 'IPPC-tro' eller 'IPPC-skeptisk', gjenstår det å undersøke hvilken "tone" den er holdt i. Er tonen "kranglete" og konfliktsøkende, eller advarende og ansvarsfull? Er den bekymret og maner til ansvar eller er den moralsk fordømmende?

Klimarammer

En ubehagelig sannhet. Het klode. Isbreene smelter og havet stiger. Klimaskepsis. Point of no return. Isbjørn på drivende isflak. Dommedagsprofeti. Naturlige variasjoner.

Dette er fraser, bilder, vendinger, metaforer og moralske imperativer som de fleste avislesere antagelig oppfatter som en del av diskursen om klimaendringene. De har blitt gjentatt i en rekke medietekster og har etter hvert kommet til å bli forbundet med klimaendringer og "representerer" ulike holdninger eller innstilling til endringene. 'Dommedagsprofeti' og 'naturlige variasjoner' blir gjerne forbundet med IPCC-skepsis, mens 'ubehagelig sannhet', 'het klode' og 'tipping point' gjerne forbindes med de som tar IPCCs konklusjoner på alvor.

Flere har pekt på at forekomsten av nøkkelord- og vendinger kan brukes til å identifisere tolkningsrammer (Entman, 1993, Gamson and Modigliani, 1989, Ihlen, 2007). Forekomst av nøkkelord, som de nevnt ovenfor, kan brukes til å identifisere tolkningsrammer spesifikke for saker som handler om klimaendringer.

I denne sammenhengen kan de knyttes til en saksspesifikk rammetyologi som sier noe om den klimapolitiske innstillingen teksten målbærer. I innholdsanalysen er det derfor lagt inn en variabel kalt 'klimapolitisk vinkling'. Her er den iboende klimapolitiske holdningen forsøkt avdekket ved å se etter tilskrevne egenskaper, ordvalg og fremhevelse av spesielle aspekter i teksten. Typologien består av fire tolkningsrammetyper:

- **I tråd med IPCC.** Teksten preges av konsensusperspektivet eller det som har blitt kalt et 'mainstream'-synet.
- **Går lenger enn IPCC.** Teksten preges av en oppfatning om at klimaendringene er mer katastrofale enn IPCC rapporterer.
- **Skeptisk til IPCC.** Teksten preges av en oppfatning om skepsis til forskningen bak IPCCs rapporter, eller skepsis til IPCC som organ.

- **Ingen.** Teksten inneholder kun manifest mening i form av faktabasert informasjon og kan tolkes som nøytral i forhold til IPCCs konklusjoner.

Nye og mer meningsmettede begreper som 'CO₂-forurensning' og 'varmedannende gasser' har etter hvert blitt mer vanlige i den offentlige diskurs. I sin tale til FN i september 2009 ga USAs president Barack Obama uttrykk for at

"We know that our planet's future depends on a global commitment to permanently reduce greenhouse gas pollution," President Obama said yesterday at the U.N. Summit on Climate Change in New York, one of several references to "greenhouse gas pollution" and "carbon pollution" sprinkled throughout his speech. [...] It's a concept people more readily understand, said Edward Maibach, director of the Center for Climate Change Communication at George Mason University. "The word 'pollution' is more concrete to people than the term 'greenhouse gases" (Morello, 2009).

Slik omtale av årsakene til klimaendringene, tar det for gitt at global oppvarming finner sted og at årsaken er utslipp av klimagasser som øker drivhuseffekten og bidrar til temperaturøkning. En slik forståelse utelukker skepsis til FNs klimapanelers konklusjoner og er i tråd med en forståelse som det alt overveiende flertallet av klimaforskere deler.

3.3 Etske hensyn i klimadekningen

Påfallende mange medieforskere som studerer mediedekningen av klimaendringene, innleder sine rapporter med en påminnelse om hvor alvorlig dette miljøproblemet er og hvor dramatiske følgene kan bli. Et illustrerende eksempel er den amerikanske geografiprofessoren, tidligere journalist og redaktør, Kris M. Wilson, som innleder sin artikkel "*Communicating climate change through the media*" slik:

Global climate change may be the greatest environmental risk of our time. It has the potential to affect all of Earth's inhabitants, like previous climate change has, but perhaps in a shorter time-frame and on a larger scale. It could alter life as we know it in many arcane, unpredictable ways (Wilson, 1999:201)

Når mediedekningen av klimaendringene studeres med slike holdninger uttalt, vitner det om personlig engasjement for verdens og naturmiljøets ve og vel fra medieforskernes side. Det vitner om en tilslutning til konsensusposisjonen som FNs klimapanel representerer og sist, men ikke minst betydelig, gir det en begrunnelse for hvorfor studien er viktig. En slags etisk "ryggmargsrefleks" synes å ligge nedfelt hos mange, kanskje de fleste, av de medieforskere som studerer deknningen av miljørelaterte problemer. Det kan synes å ligge en presupposisjon i medieforskningen om at noe må gjøres med klimaproblemet og at mediene har medansvar for å bidra til dette.

Kan det spores en lignende presupposisjon i de norske avistekstene? Gir tekstene uttrykk for en lignende etisk "ryggmargsrefleks"? Er journalistene og redaktørene også på linje med FNs klimapanel? En indikator på om det forholder seg slik, er om tekstene er rammet inn av og representerer tillit til klimapanelets konklusjoner og framtidsscenarioer. Utgangspunktet for drøftingen av dette er klimaforskernes samstemmighet om den grunnleggende klimakunnskapen, slik den kanadiske undersøkelsen (Anderegg et al., 2010)²¹ har vist at er tilfelle.

Både forskere og journalister er bundet av etiske retningslinjer i sitt arbeid og noen er mer åpenbare enn andre. For forskere gjelder kravet til valide metoder, etterprøvbarehet av funn og selvfølgelig forbud mot juks av enhver art. For journalister har vi i Norge "Vær varsom"-plakaten (VVP). I tillegg til grunnleggende prinsipper for publisering, omhandler plakaten etiske føringer for pressens oppgaver og samfunnsrolle, samt journalistisk integritet, ansvar og forhold til kildene (Norsk Presseforbund, 2007)²².

Hva innebærer pressens samfunnsansvar i en situasjon hvor flertallet av verdens klimaforskere hevder at hele vår eksistens er truet av vår egen levemåte? Norsk presses egen Vær Varsomplakat slår i punkt 1, § 1.2 fast at "*Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk*" men også at "*Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk*."

I § 1.4 heter det at "*Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. Det er pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle*". Jeg tolker de etiske normene og pliktene dit hen at pressen ikke bare har en samfunnsrolle å spille, men også et samfunnsoppdrag å oppfylle.

Sigurd Allern påpeker at det ofte er et skille mellom idealiserte beskrivelser av hva pressen *bør* være og beskrivelser av pressens praksis:

Etikkplakater forteller oss noe om pressens idealer og ideologi, men selvsagt lite om den faktiske rolle i samfunnet. Pressen er både en arena for samfunnsdebatt og påvirkning og en aktør på egne vegne. [...]

---

²¹ Se avsnitt 1.1

²² Se avsnitt 1.2

Samtidig er nyhetsmediene økonomiske virksomheter som skal gi fortjeneste til sine eiere. De største er eid av børsnoterte selskaper som definitivt er mer opptatt av "butikk" enn av etikk (Allern, 2001:11).

I doktoravhandlingen *"Refleks eller refleksjon? En sosiologisk analyse av journalistisk profesjonsmoral"* peker den norske sosiologen Paul Bjerke på at *En hovedtendens i reformene er at VVP stadig omfatter flere områder* (Bjerke, 2009:53). VVP inneholder imidlertid ingen pålegg om å dekke spesielle saksfelt. Det har heller ikke, så vidt jeg vet, blitt formulert etiske retningslinjer, verken for forskere eller journalister i rollen som miljøkommunikatorer her i Norge.

Det er, etter mitt skjønn, essensielt å diskutere journalistisk etikk i denne sammenhengen, særlig på grunn av de unikt dramatiske konsekvensene av klimaendringene. Jeg har derfor, dog under tvil, valgt å drøfte om Aftenpostens og VGs dekning av klimaendringene kan anses å være i tråd med miljøkommunikatorers etiske ansvar. Drøftingen vil ta utgangspunkt i det eneste helhetlige forsøk på å utarbeide slik retningslinjer, den amerikanske retorikkprofessoren Robert Cox forslag etiske grunnsetninger for miljøkommentatorer.

Cox mener alle som formidler informasjon om miljørelaterte temaer, det være seg forskere, lærere, journalister eller andre som har et objektivitets- og saklighetsideal knyttet til sitt virke, har et ansvar og en plikt til å *"enhance the ability of society to respond appropriately to environmental signals relevant to the well-being of both human civilization and natural biological system"* (Cox, 2007:16). Cox henter inspirasjon fra fagfeltet konserveringsbiologi (eller bevaringsbiologi), som er betegnelsen for det vitenskapelige studiet av statusen til jordas biodiversitet (Cox, 2007).

Konserveringsbiologi har et uttalt mål om å beskytte arter, deres habitater og økosystemer fra utryddelse. Fagets etiske forpliktelse stadfestes egentlig i selve fagbetegnelsen: å konservere biologi.

Miljøkommunikasjon er en egen fagdisiplin ved flere universitet i USA og Cox stiller spørsmål om hvorfor faget har oppstått: *"What is the purpose of environmental communication as a field?"* (ibid.:6). Hva nødvendiggjør faget, når det finnes så mange relevante studier innenfor relaterte fag som kommunikasjon, sosiologi og politikk? Cox mener at miljøkommunikasjonsfaget tvinger seg fram, som en følge av miljøkriser forårsaket av menneskelig aktivitet. Det skaper behov for tverrfaglig tilnærming som inkluderer økologi, økonomi, sosiologi, politikkstudier, medievitenskap og

journalistikkstudier. Med utgangspunkt i konserveringsbiologien fastsetter Cox fire grunnelementer, som bør være utgangspunkt all form for miljøkommunikasjon:

1. En menneskeindusert krise eksisterer
2. Det er ikke for sent å gjøre noe med det
3. Mennesker har ansvaret for unngå krisen
4. Miljøkommunikatorer kan bidra til å problemløsning

Cox foreslår følgende normative føringer for miljøkommunikatorer:

1. Miljøkommunikasjon søker å fremme samfunnets evne til å reagere riktig eller passende (*appropriately*) på miljøsignaler som er relevante for sosial velferd og for biologiske systemer. Dette er Cox grunnsetning som de andre retningslinjene bygger på.
2. På samfunnsnivå bør representasjoner av "miljø" være gjennomsluktige og tilgjengelige for publikum. Forutsetningen er et fungerende demokrati.
3. Individuelle og samfunnsmessige muligheter til å studere, samhandle og gjøre seg kjent med andres kommunikasjon og erfaring er av det gode og bør oppmuntres.
4. Miljøkommunikatorer har ansvar for å identifisere og/eller anbefale handlinger som oppfyller den første normative grunnsetningen.

Er det mulig å spore en etisk grunnholdning til klimaendringene i mitt utvalg av avistekster? Få av tekstene, om noen, er skrevet av spesialiserte forsknings- eller miljøjournalister, men jeg anser journalistene og redaktørene som har skrevet tekstene i mine utvalg, som miljøkommunikatorer når de dekker klimaendringene.

4 Datamateriale og metode

For å belyse problemstillingen 'Hvordan har Norges to største aviser, Aftenposten og VG, dekket klimaendringene' har jeg gjennomført to kvantitative undersøkelser. Den ene er en frekvensanalyse; en opptelling av antall klimarelaterte tekster som omtaler klimaendringene i de to avisene hvert år gjennom en periode på 23 år. Med bakgrunn i tallene produseres en frekvensoversikt som visualiseres i en graf som viser svingningene i dekkningen. Den andre er en innholdsanalyse av 370 klimarelaterte tekster hentet fra de to avisene i tremåneders perioder i årene 2001 og 2007. Innholdet er analysert ved hjelp av dataprogrammet SPSS, hvor tekstene er kodet under variablene kilde, tolkningsramme, tema og holding til IPCC. Dette kapittelet beskriver hvordan undersøkelsene er gjennomført.

4.1 Å telle tekster

Det første forskningsspørsmålet omhandler i hvilken grad Aftenposten og VG gir spalteplass til stoff om klimaendringer. Helt konkret; hvor mange saker har de to avisene publisert om emnet?

For å belyse det, har jeg foretatt søk i ATEKST for hvert år fra 1987 til 2009. Det første året er 1987, året da Brundtland-rapporten "Vår Felles Framtid" ble publisert. I rapporten blir klimaendringene omtalt og disse blir for første gang løftet fram fra miljøvernorganisasjonenes interne organer til det offentlige rom. 1987 var også året da NASA-forsker James Hansen holdt sin ofte siterte tale til kongressen i USA, hvor han fremholdt at global oppvarming er et faktum og at drivhusgasser skapt av mennesker, bidrar til ytterligere oppvarming. 2009 er satt som siste år. Det inkluderer de to årene etter publiseringen av IPCCs fjerde og foreløpig siste rapport.

Spesifiserte søk i databasen ATEKST gir, i tillegg til oversikt over antall, også tilgang til selve tekstene. For VGs del er også bilder av avissidene med tekster og foto tilgjengelig for alle årene. For de fleste av Aftenpostens tekster er PDF-filer med bilde av avissidene tilgjengelig fra desember 2007.

Søket etter artiklene er gjort med følgende søkestreng, bestående av tolv ledd:

CO2* OR klimaendring* OR (global AND oppvarming*) OR IPCC* OR drivhuseffekt* OR (FNs AND klimapanel*) OR (FNs AND klimarapport*) OR klimatiltak* OR klimaforlik* OR klimautslipp* OR klimapolitikk* OR Kyoto*

Jeg har valgt å bruke så vidt mange søkeord for å få med tekster hvor klimaendringene kun er nevnt, i stedet for å begrense søket til 'global oppvarming' og 'klimaendringer' slik det er gjort i andre mediestudier på dette feltet. Den største feilkilden i søkestrengen er 'Kyoto'. En del tekster handler naturligvis om byen Kyoto, og har ikke noe å gjøre med klimaavtalen som ble inngått i byen i 1997. Disse tekstene er lukket ut.

Søkene gir treff både i morgenutgaven av Aftenposten, i Aften og i A-magasinet. For VGs del, gir søkene treff i den daglige avisen pluss magasinet VG Helg. Alle typer tekster som inneholder et eller flere søkeord er inkludert i utvalget. Det innebærer at debatt- og leserinnlegg er inkludert.

Til sammen er det 10117 tekster i Aftenposten og 2863 tekster i VG som møter de definerte innholdskriteriene i de 23 årene. Enkelte år har langt flere treff enn andre. Det ligger utenfor de rammene som er satt her å nærlese alle tekstene, men for å kunne drøfte årsaker til den ujevne dekningen, har det vært det nødvendig å gjennomgå titler og ingresser. Slik kan emner som har fått bred omtale identifiseres.

I funnkapittelet vil jeg presentere en graf som viser en rekke engelskspråklige avisers dekning av klimaendringene. Denne gir grunnlag for si noe mine funn om Norges to største avisers dekning av klimaendringene, skiller seg fra dekningen internasjonalt.

4.2 Hvordan avkle innholdet

Det andre forskningsspørsmålet dreier seg om hvilke klimahistorier Aftenposten og VG forteller i sine redaksjonelle tekster i tidsrommene rundt utgivelsene av de to siste klimarapportene fra IPCC, hhv. i 2001 og 2007.

Ved kvantitativ innholdsanalyse av avistekstene, vil jeg se nærmere hvilke trender og trekk som karakteriserer tekstene i fire sammenlignbare tekstgrupper, VG 2001, Aftenposten 2001, VG 2007 og Aftenposten 2007²³.

Kvantitativ innholdsanalyse er egnet for å avdekke mønstre og utviklingstendenser i medieinnhold over tid. Den er en *måling av egenskaper som kan telles* (Allern, 2001:76). Helge Østby definerer metoden slik: *Med (kvantitativ) innholdsanalyse vil vi her mene dataregistrering og analyseteknikk som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap* (Østbye et al., 1997:204). Det er viktig å understreke at med *objektiv* mener Østby et. al. *at en så langt som mulig prøver å redusere betydningen av enkeltforskerens skjønn, [...] og at andre forskere eller kodere som går gjennom det samme eller tilsvarende materiale skal kunne komme fram til samme resultat (intersubjektivitet)* (ibid.:204).

Den amerikanske kulturforskeren Arthur Asa Berger påpeker flere problemer knyttet til analyse av medieinnhold. For det første er det vanskelig å vite om materialet er representativt, og det kan være vanskelig å finne gode, operasjonaliserbare definisjoner for det som skal analyseres. Disse må gi relevant innsikt i forhold til den overordnede problemstillingen, og slik, sikre undersøkelsens validitet (Berger, 2005).

Ved å undersøke hvordan temavalg, kildebruk, tolkningsrammer og klimapolitisk holdning opptrer i de fire valgte tekstgruppene, er målet å beskrive og drøfte de ulike klimahistoriene som blir formidlet.

Tekstene er registrert i statistikkprogrammet SPSS, hvor hver tekst utgjør en enhet som blir kodet i forhold til verdier innenfor ti ulike variabler.²⁴

4.2.1 Utvalget

En viktig avgrensning av utvalget er at leserinnlegg, debattinnlegg og kronikker, er utelatt. Dette fordi det primære siktemål er å se etter hva *avisen selv* eventuelt uttrykker

---

²³ Utvalget er hentet fra de tre første månedene av året. Nærmere beskrivelse følger i neste avsnitt .

²⁴ Se vedlegg 9.1: Kodebok

av holdninger. Analyser og kommentarer skrevet av avisenes egne medarbeidere er tatt med i utvalget. Det gjelder også kommentarer skrevet av faste spaltister.

En innvending mot å utelukke leserinnlegg og kronikker er at disse tekstene er en del av det materiale avisene velger å trykke og representerer således avisenes valg av hvilke ytringer som dekkes. Konklusjoner rundt hovedtrekk i dekningen kan antagelig få forskjellig utfall, avhengig av om slike tekster er med i utvalget. Likevel, for å begrense materialet og fordi hensikten er å undersøke det redaksjonelle stoffet eksklusivt, har jeg valgt bort kronikker og innlegg fra debattspaltene.

Avisene

Aftenpostens morgenutgave og VG (eksklusive helgebilaget) er valgt som forskingsobjekter fordi de er de to største avisene i Norge. Både i 2001 og i 2007 ble morgenutgaven av Aftenposten, lest av over 700 000 personer (Medienorge, 2010). Det er et høyt lesertall; folketallet i Norge er bare 4,8 millioner (Statistisk Sentralbyrå, 2010). Verdens Gang (VG) skiller med enda høyere lesertall; 1.3 millioner leste VG i 2001. I 2007 hadde antallet sunket til 1.1 millioner, men VG er fortsatt Norges mest leste papiravis, med god margin (ibid.)²⁵.

Norges største mediekonsern Schibsted eier begge avisene. Avisenes størrelse og derved deres antatte påvirkningskraft, har således vært mer avgjørende for valget av aviser, enn aviseiers eventuelle innflytelse på det redaksjonelle innholdet. Aftenposten og VG representerer, uansett, to ulike avistyper.

Aftenposten er den største riksdekkende abonnementsavisen i landet og har lenge vært det borgelige Norges fremste talerør og mest tiltrodde opinionsleder (Dahl, 2004). VG er en av Norges to løssalgsaviser og representerer den populærjournalistiske "tabloide" journalistikken. "Tabloid" og "tabloidisering" er opprinnelig begreper knyttet til innføringen av et mindre avisformat, men har gradvis blitt en internasjonalt betegnelse på bestemte trekk ved kommersiell populærjournalistikk. VG er en av de to

---

²⁵ Når det gjelder opplagstall, ble Aftenposten morgen større enn VGs papirutgave i mai 2010. Avisenes opplag på hverdager var henholdsvis 242.061 og 237.166 i første kvartal av 2010, viser Schibsteds delårsrapport fra 2010. Aftenposten er dermed Norges største papiravis. Dette skyldes ikke at avisen har vokst, men at opplagsfallet har vært mindre enn VGs.

”tabloide” avisene i Norge, men regnes likevel som en viktig og normdannende avsender (Allern, 2001).

Begge løssalgsavisene i Norge byr på saker av betydning for det offentlige ordskifte og medieforsker Martin Eide kaller dem ”schizofrene”:

Dagbladet og VG har f. eks. typisk nok i de siste decennier markert seg som fanebærere for en kritisk og undersøkende journalistikk. I kraft av sin innsats her har de også framstått som særlig viktige arenaer for en journalistisk profesjonsbygging. Det har de kunnet gjøre nettopp i kraft av sin tvetydighet, i egenskap av å forholde seg til ulike presseideologier, ved å bære schizofrene aviser. [...] Bildet er et helt annet enn i Storbritannia, der populæravisene opererer i sin egen pressedivisjon fjernt fra kvalitetspressens elitedivisjon. [...] I norsk sammenheng vil det derimot være relevant, og faktisk viktig å vurdere populærjournalistikken i lys av dens rolle som arena og aktør i en politisk offentlighet (Eide, 2001:24).

Den britiske medieforskeren Colin Sparks har illustrert fenomenet ”tabloidisering” i en modell som viser hvordan aviser av ulike typer kan organiseres på to akser. Sigurd Allern refererer Sparks og hevder at *En av disse er en akse som går fra en journalistikk konsentrert om folks private liv til en journalistikk konsentrert om det offentlige liv.[...]* Den andre aksen går fra en journalistikk som er konsentrert om politikk, økonomi og samfunnsstoff til en journalistikk som er konsentrert om skandaler, sport og underholdning (Sparks 2000 i Allern 2001:40). Aftenposten og VG kan sies å befinne seg nær hver sin ende på begge disse aksene og spørsmålet er om dette gir seg utslag i deknningen av klimaspørsmålet.

Begge avisene har tradisjonelt vært knyttet til høyresiden i norsk politikk, selv om Verdens Gang alltid har omtalt seg som partipolitisk uavhengig. Aftenposten var tidligere et partiorgan for Høyre. I tråd med avpolitiseringen av landets aviser forsvant Høyre-stemplet gradvis på 1980-tallet, men avisen regnes fortsatt som verdikonservativ.

Tidsperiodene

De tre første månedene i 2001 og i 2007 er valgt som tidsrammer for utvalget avistekstene som studeres. Begge periodene er tidsrom da avisene har hatt grunn å løfte klimaendringene på agendaen. Jeg har vurdert ulike forhold som i perioder kunne bidra til at avisene fokuserte på klimaendringer - for eksempel da orkanen Katrina raserte New Orleans i 2005 – jf. Sheldon Ungar som mente at konkrete hendelser gir nødvendig dramatik til nyhetstekstene og at om dramatiske hendelser ikke inntreffer, vil mediernes interesse for klimaendringene reduseres (Ungar, 1992, Ungar, 1995). Det er imidlertid ikke lett å knytte værphenomen og naturkatastrofer direkte til klimaendringer,

selv om IPCC advarer mot mer ekstremvær og kraftige stormer som følge av at gjennomsnittstemperaturen på jorda stiger. Tekstutvalget er derfor fra to tidsrom rundt hendelser som er uavhengig av konkrete vær- og klimaforhold, men som utvilsomt er knyttet til hendelser i "klimaendringshistorien", nemlig publiseringene av første del av de to siste hovedrapportene fra FNs klimapanel²⁶. Her er ledende internasjonal klimaforskning sammenstilt, og offentliggjøringen av rapportene er nyhetsverdige hendelser, både nasjonalt og internasjonalt.

Tidsperiodene er således valgt fordi jeg anser det som mer sannsynlig at avisenes holdning til klimaforskningen vil åpenbare seg tydeligere i tilknytning til publiseringene, enn i andre tidsrom. På utgivelsestidspunktet for IPCCs rapporter står den fundamentale klimakunnskapen i sentrum og avisene tar stilling til hvordan de skal "konstruere" historiene om denne kunnskapen.

For å fange opp eventuell forhåndsomtale, og eventuell oppfølging i avisene, er tekster både fra måneden før og måneden etter offentliggjøringen av rapportene inkludert i utvalget.

4.2.2 Innholdsanalyse av tekster

Innholdsanalyse har vært gjenstand for faglig uenighet, særlig fordi den innebærer kvalitativ tolkning av tekster. Analysen består av et subjektivt element som gjør det vanskelig å oppfylle kravet om intersubjektivitet, dvs. at resultatet av undersøkelsen blir det samme om den gjennomføres på nytt av andre. Dette kan føre til at det stilles spørsmål om undersøkelsens reabilitet. Paul Bjerke påpeker viktigheten av høy reabilitet for å kunne kalle en undersøkelse vitenskapelig holdbar, samtidig som *uansett hvor mye arbeid som legges i kodebøker og analyseskjemaer, er det i praksis nærmest umulig å oppnå at enhver forsker vil tolke en tekst på samme måte som enhver annen forsker*" (Bjerke, 2009:168).

Bjerke argumenterer for at kvantitative innholdsanalyser likevel kan være verdifulle og gi ny kunnskap, men for å unngå subjektive elementer i kodingen må forskeren løse

---

²⁶ Denne første delen tar for seg det vitenskapelige grunnlaget for klimaendringene, og ble offentliggjort i februar begge år. Senere på året (både i 2001 og 2007) ble de tre resterende rapportene lagt fram. Tema for dem, begge år, var henholdsvis, effekter, tilpasning og sårbarhet, og tiltak.

problemet gjennom *mest mulig gjennomarbeidede kodebøker, slik at det finnes en nedskrevet veiledning for hvordan tvilstilfelle skal behandles* (ibid.:169)

40 av tekstene i mitt utvalg er gjennomgått av en annen person for å sjekke intersubjektiviteten. Han er godt trent i å lese vitenskaplige tekster og ble bedt om å kode for generiske tolkningsrammer ved hjelp av en detaljert spørsmålsguide. Samsvaret mellom hans og mine kodinger var rundt 80 prosent. I tillegg har jeg gjennomgått datamaterialet og kodet tekstene på to forskjellige tidspunkt med ett års mellom. Begge disse grepene fungerte som stikkprøver på reabilitet i kodearbeidet. Jeg har dessuten søkt å redusere subjektivitet ved å bruke detaljerte 'oppskrifter' for kodingen. "Retningslinjene" for kodingen senere i kapitlet.

Den vitenskaplige definisjonen av tekst er videre enn forståelsen og bruken av begrepet i dagligtalen (Hågvar, 2007). Meningen i en avistekst kan ligge i det visuelle formspråket; hvilke illustrasjonsbilder som er valgt, illustrasjonenes størrelse, og hvor de er plassert, kan ha betydning for lesernes forståelse teksten. Layout, fontstørrelse, bruk av overskrifter, mellomtitler og bildetekster er andre virkemidler som mediene bruker bevisst for å fremheve noe, på bekostning av noe annet. I analyse av presstekster må dette tas med i betraktning slik at hele oppslaget blir gjenstand for analyse, ikke bare brødteksten. Yngve Benestad Hågvar kaller dette *multimodal analyse, fordi tekst, bilder og andre visuelle elementer regnes som parallelle modi som virker sammen*" (Ibid.:24).

4.2.3 Innhenting og koding

Følgende datamateriale er samlet inn:

- Samtlige redaksjonelle tekster hvor klimaendringene er nevnt i Aftenpostens morgenutgave og Verdens Gang i periodene fra 1. jan 2001 til 31. mars 2001 og fra 1. jan 2007 til 31. mars 2007.

2007-tekstene ble samlet inn manuelt, ved å lese gjennom Aftenposten og VG hver dag etter hvert som de kom ut, og klippe ut og arkivere de relevante artiklene. Kontrollsøk ble foretatt i ATEKST²⁷, for å sikre at ingen tekster ble oversett. 2001-tekstene ble først

---

²⁷ Søkestrengen besto av de samme tolv ledd som ble benyttet i frekvensanalysen.

søkt opp i ATEKST.²⁸ Alle debattinnlegg og tekster som handlet om andre tema enn klimaendringene ble luket ut. Deretter ble listene over tekster gjenfunnet på mikrofilm i Nasjonalbiblioteket og skrevet ut i farger. Originalsidene fra Aftenposten og VG foreligger dermed for hele 2007-perioden. Utskrifter fra mikrofilmene foreligger for avisene i 2001-perioden. Alle tekstene er arkivert kronologisk i mapper.

Undersaker regnes som en egen tekst, i de tilfeller de omhandler et annet tema enn hovedsaken. For eksempel er notisen *Jens til Kina*, som sto i Aftenposten 24. mars 2007, undersak i et stort oppslag; *Skittent kull er kinesernes gull*. Hovedoppslaget handler om kullproduksjon og kullforbrenning i Kina og notisen blir en egen forskningsenhet, fordi den har et annet fokus. Hver enhet er gitt et eget tekstnummer i kodeboken. Dato for publisering og overskrift på teksten er angitt, og enhetene er tilordnet ulike verdier i variablene 'tematype', 'medieramme', 'kildetype' og 'klimapolitisk holdning'. For lettere å kunne sammenligne de to tidsperiodene og de to avisene, opererer jeg med variabelen 'avis per. år'. Tekstene blir ved denne variabelen ordnet i fire sammenlignbare datasett: Aftenposten 2001, VG 2001, Aftenposten 2007 og VG 2007.

Tema

Variabelen fanger opp hva teksten handler om. Etter første gangs gjennomlesning av materialet hadde jeg 37 verdier for tema²⁹. Det er for mange til å gjennomføre en fruktbar analyse. Begrensning av antall tema ble nødvendig for å oppnå et anvendbart informasjonsgrunnlag for å drøfte forskningsspørsmålet om tematikken i avisene har endret og utviklet seg.

Jeg konstruerte derfor fem tematyper som basert på de ulike stadiene i Downs *issue attention cycle* og andre forskeres bidrag og kritikk av denne. Shanahan og McComas påpekning av muligheten for å betrakte medieoppmerksomheten rundt klimaendringene som en dramatisk syklus, åpner for å se temaene opptre på ulike steder i en ideell hovedfortelling med en begynnelse, et midtparti, en fortsettelse og en slutt. En forutsetning for fortellingen er anerkjennelse av den grunnleggende klimaforskningen,

---

²⁸ Tidligere var det et problem at tekster med nyhetsbyrå som kilde, ikke ga treff i Atekst. Slik er det ikke lenger. Mine søk ga en rekke treff på tekster med ulike nyhetsbyrå som kilde. Dette gjelder alle årene fra 1987 til 2009.

²⁹ Se vedlegg 9.3: Enkelttema gruppert i tematyper

Enkelttemaene er sortert i en variabel kalt 'tematyper' bestående av følgende verdier: '*Presentasjon av klimaforskning*', '*konsekvenser av klimaendringene*', '*politisk behandling/debatt*', '*tiltak mot utslipp av klimagasser*' og '*tilpasning til klimaendringene*'.

Enkelttema som for eksempel '*snømangel*' eller '*FNs fjerde klimarapport*' lar seg enkelt tilordne en av tematypene. '*Snømangel*' kodes i '*konsekvenser*' og '*FNs fjerde klimarapport*' i '*presentasjon av forskning*'. Andre enkelttema, eksempelvis '*USAs nei til Kyotoavtalen*', kunne synes naturlig å kode i temagruppen '*politisk behandling/debatt*', men temaet faller utenfor en hovedfortellingen om klimaendringene fordi den omtaler *motstand* mot hovedfortellingen. Ved koding i '*politisk behandling/debatt*', glipper det interessante faktum at teksten handler om et stort land som nekter å slutte seg til en internasjonal avtale om tiltak for utslippsreduksjon. Løsningen ble å føye til verdien '*motstand mot klimaavtaler/skepsis til IPCC*', som står utenfor hovedfortellingen. En eventuell tydelig holdning til grunnleggende klimaforskning i teksten, vil fanges opp av variabelen *klimapolitisk innramming* som presenteres senere i dette kapittelet.

Det er nødvendigvis glidende overganger mellom temagruppene. Eksempelvis kan en tekst handle om forskning på konsekvenser av klimaendringer, og således, teoretisk sett, kodes i både '*forskning presenteres*' og '*konsekvenser*'. På samme måte kan en tekst handle om debatt rundt tiltak. I slike tilfeller er tekstene kodet etter en skjønnsvurdering av hva som står som mest sentralt i teksten.

En tekst kan også inneholde flere temaer. I innholdsanalysen blir det første tema som nevnes, analysert. Dette er gjort både for å avgrense analysen og å konsentrere denne om det viktigste poenget. Det er gjort med utgangspunkt i det journalistiske prinsipp om den omvendte pyramide; det viktigste poenget nevnes først og så følger andre etter fallende viktighet. Metodeprinsippet er også gjennomført i kodingen av kildetyper og medierammer. Det første tema som nevnes, regnes som viktigst og blir betraktet som representativt for teksten.

I tilfelle klimaendringene er et av flere temaer, slik tilfellet ofte er i lederspalter, er teksten kodet på bakgrunn av en skjønnsmessig vurdering av hele teksten.

Analyse av andre forhold som kan si noe om avisenes holdninger, syn eller prioriteringer er utelatt. Eksempelvis har jeg valgt ikke å måle eller telle antall spaltemillimeter som er gitt den enkelte tekst.

Saksspesifikke tolkningsrammer

Med henblikk på å avdekke holdninger til IPCCs rapporter, opererer jeg med et sett saksspesifikke tolkningsrammer. Tolkningsrammetypologien er nærmere beskrevet i teorikapittelet. I teorikapittelet er det påpekt at forekomsten av enkelte ord og vendinger kan brukes for å identifisere tolkningsrammer. Ved koding av tekstene er dette likevel ikke et særlig skarpslipt analyseverktøy, for oppfattelsen og bruken av begrepene kan variere atskillig. Jeg koder derfor tekstene etter en generell vurdering av hele oppslaget i en multimodal analyse.

Et annet metodeproblem er at det kan opptre flere avsendere av budskap i en tekst og dermed også flere tolkningsrammer eller *"multiple meanings"* (Gamson, 1989:158). Deskbehandling kan også få overskrifter og ingresser til å peke i en annen (og antatt mer salgbar) retning, enn det er grunnlag for i selve teksten. Derfor er det nyttig å anvende et multimodalt perspektiv, det vil si, å se oppslaget som helhet og ikke betrakte den verbalspråklige teksten isolert. Tekst, bilder og andre visuelle elementer regnes som parallelle modi som virker sammen og som sammen gir nok informasjon til å gi teksten en tolkningsrammeverdi (Hågvar, 2007). Hvis vurdering av eventuelle illustrasjoner, ordvalg eller sitater fra kilder - i tillegg til selve teksten - ikke bidrar til å avdekke tolkningsramme, regner jeg teksten for nøytral og tilordner den verdien 'ingen'.

Generiske tolkningsrammer

Det er komplisert, men besnærende å avdekke teksters tolkningsrammer. Besnærende, fordi tilslørt eller skjult informasjon kan tre frem. Komplisert, fordi det kan by på problemer å skille egne oppfatninger om hva teksten formidler, fra det som faktisk står (eventuelt "mellom linjene") i teksten. Reliabilitetsproblematikk er derfor nær uunngåelig i rammeanalyser av nyhetstekster som denne. Den amerikanske sosiologen William Gamson påpeker at *"We know from years of content analysis that it is difficult, if not impossible, to get adequate reliability with such a genotypic category as a frame or story line"* (Gamson, 1989:159). Gamsons råd for å unngå fellen hvor teksten tolkes ulikt av ulike lesere eller kodere, er det han kaller "preferred reading". *"Preferred reading in a frame analysis of the news is the story line intended by the sender"* (ibid.:158). Jeg har forsøkt å ta dette rådet ad notam og søker i tekstene med henblikk på å blotte journalistens presupposisjoner og derigjennom hva teksten formidler av mening.

Semetko og Valkeburgs fem generiske rammer er benyttet som verdier under variabelen 'medierammer'. Valget av denne rammetypologien åpner muligheten for sammenligning med andre studier som også koder tekstmaterialet innenfor denne typologien.

I kodingen av tekstene har jeg benyttet meg av Semetko og Valkenburgs svært detaljerte analyseguide³⁰, som består av ulike spørsmål man kan stille til teksten for hver tolkningsramme. Svarene gis i form av 'ja' eller 'nei'. Dess flere 'ja' svar, dess større sannsynlighet for at teksten hører hjemme i rammetypen.

Herunder følger enkelte eksempler fra spørsmålslisten er:

'Konfliktrammen: Reflekterer teksten til uenighet mellom partier, personer, grupper eller nasjoner? *"Human interest"-rammen*: Fremstiller teksten en person eller flere personer som eksempel, eller er vanlige folk trukket fram som berørte av problemet? *'Økonomi-rammen*': Inneholder teksten referanser til økonomisk tap eller vinning? *'Moral-rammen*': Inneholder teksten et moralsk budskap? *'Ansvar-rammen*: Fastslår eller foreslår teksten at myndigheter eller enkeltpersoner har ansvar for å gjøre noe med problemet?

Tolkningen av enkelte tekster er likevel problematisk, for eksempel tekster som omtaler endringer i dyrs adferd som knyttes til klimaendringene. Jeg har valgt å se på dyrs endrede adferd som av interesse for mennesker og eksempelvis kodet notisen som sto i Aftenposten 3. januar 2007; *Klimaforvirret gås fikk kyllinger* i *"human interest"-rammen*.

Kilder

Ved første gjennomlesning av tekstene, identifiserte jeg 21 ulike kildetyper. Det er uhensiktsmessig å operere med så mange ulike kildeverdier. Derfor introduserte jeg en ny variabel kalt 'kildetyper'. Redusert til ni verdier er kildene: *Forskere, politikere, miljøvernere, næringsdrivende, skriftelige kilder, nyhetsbyrå og berørte*³¹. Reduksjonen nødvendiggjør opprettelse av en verdi for *andre* kilder, kilder som ikke faller inn i noen av de nevnte gruppene, for eksempel *kulturpersonlighet*. Med henblikk på å fange opp tekster hvor ingen kilder er sitert eller referert, er verdien *ingen kilde* introdusert. Tekster

---

³⁰ Analyseguiden er oversatt og tilpasset denne studien; se vedlegg 9.2

³¹ Se vedlegg 9.4: Enkeltkilder gruppert i kildetyper.

som tilordnes denne verdien er, med unntak av fire; ledere eller kommentarer skrevet av avisenes medarbeidere. Tre av de fire tekstene som mangler kilder, er små notiser. Den siste, en featurereportasje fra Aftenposten 13. januar 2007, som handler om å reise med offentlig kommunikasjon mellom Oslo og Stockholm. To av Aftenpostens journalister tar fly og tog til Stockholm og sammenligner opplevelsen. Ingen kilder er intervjuet. Med unntak for disse fire tekstene, er dermed tilordning til kildetypen 'ingen' egnet til å identifisere teksten innenfor sjangeren 'leder' eller 'kommentar'³².

Under kildetypen *berørte*, koder jeg privatpersoner som er intervjuet om erfaringer som kan knyttes til klimaendringer.

Mange av tekstene har flere kilder, men for å begrense er kun hovedkildene gjort til gjenstand for analyse. Identifikasjon av hovedkilder var relativt uproblematisk, men i enkelte tilfelle ble kilden identifisert etter tolkning. Et eksempel er nyhetsartikkelen *Mens vi venter, går utslippene til vær*s fra Aftenposten 3. januar 2007. Statsminister Jens Stoltenbergs nyttårstale siteres innledningsvis, men det er leder for Natur og Ungdom, Bård Lahn, som først blir *intervjuet* og derfor regnes som hovedkilde. I tilfelle det er vanskelig å identifisere hovedkilden, er først nevnte kilde ansett som hovedkilde.

Kilder som 'byråkrater', 'ansatt/leder i organisasjon', 'idrettspersonlighet' og 'kulturpersonlighet' opptrer relativt sjelden i tekstene sammenliknet kildetypene nevnt over. De er blir tilordnet kildeverdien 'annet' og har bidratt til at 'annet'-gruppen blir relativt stor. Det anses ikke som et metodisk problem fordi "annet"-gruppen er så vidt uensartet.

4.3 En normativ vurdering

Spørsmålet om hvordan avisene spiller sin samfunnsrolle i dekkningen av klimaendringene, vil som påpekt, bli vurdert med utgangspunkt i de etiske retningslinjene som er nedfelt i Vær Varsom-plakaten og Robert Cox' retningslinjer for miljøkommunikatorer.

---

³² Tekstene er ikke kodet etter sjangertype i analysen. Valget er tatt for å begrense oppgaven.

5 Klimadekning gjennom 23 år

I det følgende presenteres frekvensanalysen som viser hvor mange saker avisene har publisert om klimaendringene i alle deres avskygninger gjennom en periode på 23 år. Frekvensanalysen gir informasjon til det første av forskningsspørsmålene; hvor mange tekster omhandlende klimaendringene sto på trykk i Aftenposten og VG i hvert av årene fra 1987 til 2009?

Fluktuasjonen i dekingen vil bli sett i relasjon til hendelser av omfattende eller betydelig karakter. Dette er altså ikke en innholdsanalyse, men analysen lener seg på større hendelser som forventningsmessig vies oppmerksomhet i pressen. Utvalget består av nær 13000 tekster og det er ikke gjennomført systematisk nærlesing. Det betyr at eksempler er valgt på grunnlag av et overblikk over overskrifter og ingresser.

Funnene vil bli sammenliknet med en tilsvarende undersøkelse av 41 engelskspråklige aviser i flere land (Boykoff and Roberts, 2007). Videre vil se funnene bli sett i lys av Downs *Issue Attention Cycle* (1972), hvor miljø saker antas å gjennomgå bestemte faser i mediene³³. Til slutt drøfter jeg mulige forklaringer til svingningene i de to avisens dekning i den angitte periode.

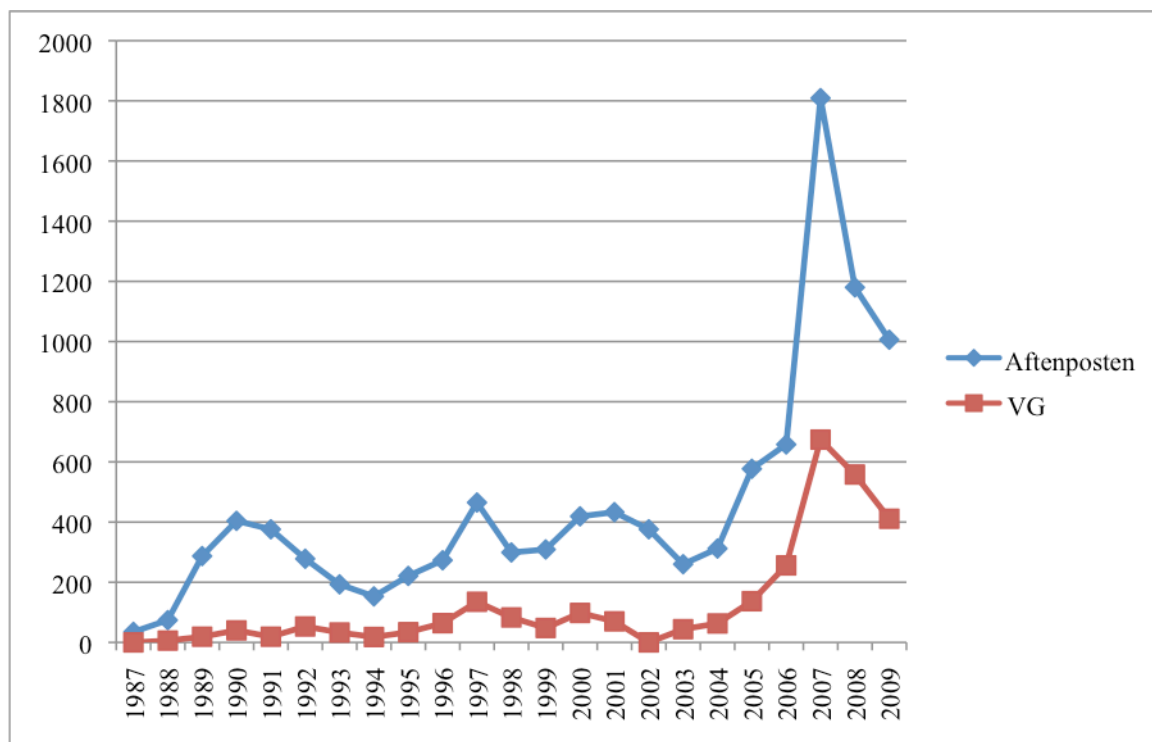
Avisdekingen som plutselig skjøt fart

Mine tall viser tydelig at dekningsfrekvensen har variert betraktelig. Fire av årene skiller seg ut ved et markant oppsving i dekingen hos Aftenposten, med 2007 som et definitivt toppår. Det er også relativt iøynefallende at VG ikke har prioritert klimaendringene før i de siste årene. VG publiserer færre tekster enn Aftenposten alle årene i den aktuelle perioden. Dekningen i VG er nær null fram til midten av 2000-tallet, men øker i perioden frem 2007.

Figur 5.1 Aftenpostens og VGs dekning av klimaendringer/global oppvarming.

---

³³ Se avsnitt 3.1

I de to årene etter toppåret sank dekningen i begge avisene, men ikke så dypt som gjennomsnittet før 2007. Det er for øvrig verdt å merke seg at dekningen i begge avisene i perioden fra 1996 til 2009 fluktuerer nesten parallelt. Det er nærliggende å se dette som et utslag av *'intermedia agenda setting'* (Trumbo, 1995); Aftenposten og VG "hermer" eller blir smittet av hverandres dagsorden³⁴.

Hendelser før 1990

Det første toppåret for dekningen i Aftenposten var 1990. Begivenheter i de foregående årene, beredte antagelig grunnen for at klimaendringene ble viet stadig økende spalteplass i perioden frem til 1990. Atomkraftulykken i Tsjernobyl i 1986 ble en påminnelse om hvor sårbart naturmiljøet er. Selv om Norge ligger forholdsvis langt fra Tsjernobyl, fikk ulykken relativt store konsekvenser her i landet. Norge er det landet, utenfor det tidligere Sovjetunionen, som ble hardest rammet i form av radioaktivt nedfall etter ulykken. Vinden stod mot Skandinavia, og det falt mye nedbør i dagene etter ulykken. De radioaktive partiklene i luften festet seg til regndråpene og bidro slik til det store nedfallet (Holtebekk and Brænd, 2009). Partiklene ble tatt opp i sopp, planter og

³⁴ Trumbos teori er nærmere omtalt på side 25.

beitende dyr og sirkulerer fortsatt i næringskjeden. Ulykken var et sjokk for mange og skapte stor bekymring og debatt.

Rapporten fra *The World Commission on Environment and Development*" (Brundtland-rapporten), 'Our Common Future', ble publisert i 1987. FN-kommisjonens primære formål var å utrede forholdet mellom fattigdom, miljø og utvikling. Rapporten setter fokus på global bærekraft. Den er stilet til både verdens regjeringer, næringslivet, og verdens befolkning som sådan. Rapporten gir omfattende overblikk over de største globale miljøkriser, og fremmer forslag til hvordan problemene kan løses. Rapportens konsept om 'bærekraftig utvikling' (sustainable development) har i ettertid blitt et nøkkelbegrep i miljøverndiskurser. Rapporten definerer 'bærekraftig utvikling' som: "*Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs*". Rapporten fikk stor betydning og bred omtale i Norge.

Året etter, i 1988, kom Petter Nome og Torbjørns Morviks dokumentarfilm *Året 2048*.. Filmen presenterer et fremtidsscenario hvor havet er steget og lagt store landområder under vann. Ekstremvær herjer, med stadige orkaner og den globale oppvarmingen er kommet så langt at flere og flere områder har blitt ulevelige for mennesker. Filmen er bygget opp rundt fjernsynsnyheter om naturproblemene i 2048. Disse nyhetene er kryssklippet med scener fra 1988, da naturen var slik vi kjenner den; noenlunde forutsigbar. Nyhetsprogrammene i 2048 er kritiske til det faktum at forskerne visste hva fremtiden kom til å innebære allerede i 1988, og at verken politikere eller andre gjorde tilstrekkelig for å endre forbruks- eller utslippsvaner. Programserien bidro til uro, og NRK registrerte en "seerstorm" av innringere i etterkant av programmene (Aftenposten, 1988b).

FNs klimapanel, Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), ble opprettet i 1988. WMO (World Meteorological Organization) og UNEP (United Nations Environment Programme) gikk sammen om å etablere panelet, og formålet var "*to provide independent scientific advice on the complex and important issue of climate change*" (IPCC, 2004). Dette gikk omtrent upåaktet hen, både i Aftenposten og VG. En eneste artikkel, *Dystre utsikter*, som for øvrig manglet 'byline', omtalte eksistensen av

"Det mellomstatlige plenum for klimatologiske forandringer", som Aftenposten 12.

november kalte panelet. Artikkelen er holdt i en bekymret tone:

Nå er 30 land og 20 internasjonale organisasjoner gått sammen for å stoppe den ubønnhørlige ferden mot undergangen. I går avsluttet Det mellomstatlige plenum for klimatologiske forandringer, IPCC, sitt første møte i Genève. Gruppen skal blant annet samle inn alt materiale om klimaforandringer, og undersøke miljømessige, sosiale og økonomiske konsekvenser av forandringene. Den skal videre formulere strategier for å komme ut av uføret. Sjefen for Sveriges meteorologiske institutt, Bert Bolin, ledet møtet. Deltagerne behandlet en rekke faktorer som "på lang sikt er de verste trusler mot vår eksistens, bortsett fra en atomkrig", ifølge vitenskapsmenn (Aftenposten, 1988a).

Året etter var Norge var det første landet i verden som fastsatte konkrete mål for reduksjon av CO₂-utslipp. Det skjedde i 1989. Målet var å stabilisere utslippene på 1989-nivå innen år 2000. Det hersket stor grad av politisk konsensus om målet (Hovden and Lindseth, 2004). Et enkelt søk i Atekst, med søkeordet 'CO₂' i 1989 ga et treff på 80 tekster. Alle de 80 tekstene sto i Aftenposten og flere av disse handlet om debatten rundt konkrete mål for å redusere CO₂-utslipp. VG prioriterte ikke saken.

Engelskspråklige aviser

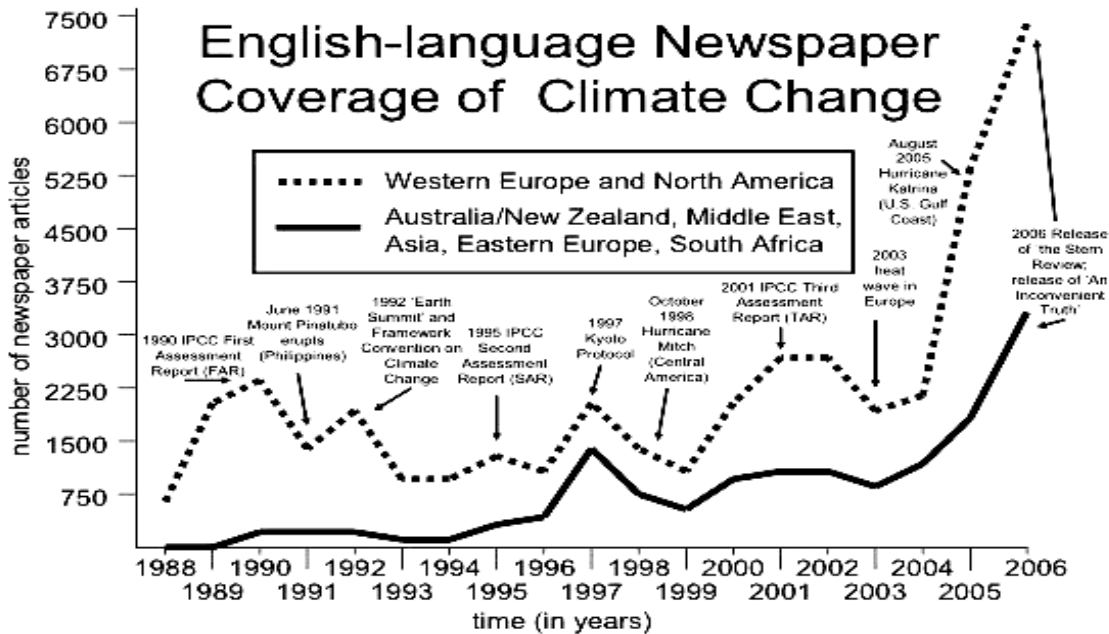
En undersøkelse av mediedekningen av klimaendringene i 41 engelskspråklige aviser (Boykoff and Roberts, 2007) i en rekke land³⁵, indikerer det samme frekvensmønsteret som min undersøkelse av deknningen i Aftenposten og VG. En klar forskjell er imidlertid at deknningen skjøt fart et år tidligere i de engelskspråklige avisene, i 2006, enn i Aftenposten og VG.³⁶

Figur 5.2 Engelskspråklige avisers dekning av klimaendringene

---

³⁵ The Sydney Morning Herald, The Age (Melbourne), the Courier- Mail (Brisbane), The Australian, the Daily Telegraph (Sydney), Globe and Mail (Toronto), the Toronto Star, the South China Morning Post (Hong Kong), the Prague Post, the Irish Times (Dublin), the Jerusalem Post, the Jerusalem Report, Yomiuri Shimbun (Tokyo), the Japan Times (Tokyo), Mainichi Shimbun (Tokyo), the Korea Herald, the Korea Times (Seoul), the New Straits Times (Wilayah Persekutuan), Het Financieele Dagblad (Eindhoven), the New Zealand Herald (Auckland), the Dominion Post (Wellington), The Press (Christchurch), the Moscow News, the Moscow Times, The Straits Times (Singapore), Business Day (Johannesburg), the Financial Mail (Johannesburg), the Sunday Times (Johannesburg), The Nation (Bangkok), the Guardian (London), the Observer (London), the Independent (and Sunday Independent) (London), the Times (and Sunday Times) (London), the Financial Times (London), The Herald (Glasgow), The Scotsman (and Scotland on Sunday) (Edinburgh), the Los Angeles Times, the New York Times, U.S.A Today (McLean, VA), the Wall Street Journal (New York), and the Washington Post.

³⁶ Her mangler data for 2007, og sannsynligheten er stor for at deknningen av klima ble enda mer intens det året, også i engelskspråklige aviser, preget som året var av internasjonale hendelser på klimaområdet.

(ibid.:36)

Undersøkelsen viser dekningen frem til 2006, og det er en distinkt stigning i dekningen fra 2004 til 2006. Funnene i de to undersøkelsene kan ikke uten videre sammenlignes. Boykoff og Roberts brukte kun to søkebegreper: 'global warming' og 'climate change', mens jeg har brukt tolv³⁷. Den internasjonale undersøkelsen inkluderer hele 41 aviser, mot mine to. Sammenfallet i kurvene er likevel påfallende. Aftenpostens dekningskurve er svært lik kurven for de engelskspråklige avisene publisert i Vest-Europa og Nord-Amerika, med et par års forsinkelse. VGs kurve ligner dekningsfrekvensen i de øvrige engelskspråklige avisene i undersøkelsen.

I USA bidro særlig en hendelse til at søkelyset ble rettet mot klimaendringene. NASA-forsker James Hansen presenterte funn fra sin klimaforskning for kongressen. Talen blir ofte referert til som det vendepunktet da klimaendringene for alvor ble satt på agendaen i USA. Den 23. juni 1988, en uvanlig varm sommerdag, fortalte Hansen at han var 99 prosent sikker på at årets rekordtemperaturer ikke var et resultat av naturlig variasjon. Hansen koblet menneskelig aktivitet til den voksende konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren og et varmere klima. *"It's time to stop waffling so much and say that the evidence is pretty strong that the greenhouse effect is here"*, uttalte Hansen til pressen

³⁷ Se avsnitt 4.1.

(Block, 2008). Talen vakte oppsikt og fikk bred omtale i hjemlandet og internasjonalt. Dagen etter trykket The New York Times en artikkel om Hansens standpunkter på forsiden med tittelen *Global Warming Has Begun*. En rekke andre medier fulgte opp og bidro til å gjøre forskningen kjent:

Climate change awareness had shifted. Surveys conducted in the months after Hansen's testimony found that 68 percent of respondents had heard about the greenhouse effect, a big jump from the 38 percent who said the same in 1981 (Block, 2008).

Hansens vitnesbyrd er kun nevnt i Aftenposten; *Amerika ser mot himmelen* (27. juni 1988). Den fikk ingen omtale i VG. Aftenpostens artikkel omhandler frykt for en alvorlig tørkekatastrofe blant bønder i USA, etter at et høytrykk hadde ligget over kontinentet i lang tid. Hansen nevnes i det siste avsnittet i artikkelen:

Og i mellomtiden spekuleres det på om denne tørken er et utslag av drivhuseffekten, det vil si at forurensningen over jorden er blitt så tett at varmen ikke slipper ut igjen. En fremtredende klimaekspert ved NASA, James Hansen, hevder det. Andre vil ikke trekke så bastante slutninger, men sier at varmebølgen er en forsmak på det klima vi får om vi ikke slutter med å forurense atmosfæren (Thorbjørnsen, 1988).

Selv om 1987 ser ut til å være det første året da mediene kan sies å sette klimaendringer på dagsorden i Norge og internasjonalt, er 1990 det første toppåret i begge de to medieområdene. IPCCs første rapport ble publisert i 1990. Den konkluderer med at menneskelig aktivitet er medvirkende årsak til økt drivhuseffekt og global oppvarming (IPCC, 1990). Rapporten avstedkom oppmerksomhet og bekymring både i Norge og i engelskspråklige aviser. Vinteren 1990 var også relativt varm og ga næring til tillit omkring forskningsresultatene. Dekningen i VG er likevel sparsom; kun 40 artikler handlet om klimaendringene i 1990. Aftenposten, derimot, hadde over 400 artikler. I tillegg til generell omtale av forskningsresultater og konsekvenser av klimaendringer, var to saker som handlet om utslippsreducerende tiltak, sentrale i mediedekningen. Den ene var forslaget om å legge CO₂-avgift på bensin, olje og gass (Miljøinformasjon, 2010)³⁸ og den andre var lansering av ideen om å pumpe CO₂-gass tilbake i oljetomme lommer i havbunnen. Sakene fikk bred omtale og skapte debatt. Samtidig ble planer om å bygge gasskraftverk i Norge lansert, noe som ble heftig diskutert, både på redaksjonell plass og i debattspaltene. På bakgrunn av gjennomgangen av disse 440 sakenes overskrifter og ingresser, er det generelle

---

³⁸ CO₂-avgift på petroleumprodukter ble innført 1. januar 1991.

inntrykket at avisene formidler noe som kan karakteriseres som sjokkartet bekymring. Eksempelvis heter det i VGs lederspalte 11. januar 1990:

Det tiåret vi nettopp har innledet, vil bli preget av kampen for vår klode. Men det var først i tiåret vi nettopp har lagt bak oss, at vi helt ut ble i stand til å forstå at miljøforstyrrelser, forurensninger og utslipp av ulike slag er i ferd med å ta knekken på den kloden som alt liv er så avhengig av. I løpet av svært kort tid har vi fått visshet for de farene som truer vårt globale miljø. Og i løpet av like kort tid må vi komme på offensiven i kampen for å berge miljøet. Det er en kamp som ikke kan tapes (VG, 1990).

Bekymringen ga seg utslag i økt tilstrømming til de to største miljøvernorganisasjonene i Norge, Naturvernforbundet og Natur og Ungdom. De hadde begge et historisk høyt antall medlemmer rundt 1990. Naturvernforbundet hadde 40 000 medlemmer i 1991. Det samme gjaldt for Natur og Ungdom som hadde 10500 medlemmer i 1990. Den sjokkartede bekymringen kan tolkes som et uttrykk for på at mediedekningen befant seg på 'alarm/entusiasme'-stadiet i Downs terminologi. Dette blir drøftet i et eget avsnitt nedenfor.

Interessen for miljøproblemer og klimaendringer var avtagende på 90-tallet. I 1995 var medlemsmassen i både Naturvernforbundet og Natur og Ungdom halvert. Omfanget av dekningen av klimaendringene i Aftenposten og VG, følger det samme mønsteret. Det politiske målet om å stabilisere de norske utslippene på 1989-nivå innen år 2000, ble forlatt allerede i 1995, i følge Hovden og Lindseth. På 90-tallet endret fokuset seg radikalt fra å redusere egne utslipp til å redusere verdens utslipp:

Norwegian climate policy has changed considerably during the 1990s. It has evolved from a situation in 1989 where there was broad consensus round the notion that a national target for stabilisation of CO₂ emissions was the principal instrument for climate change abatement, to a situation at the turn of the century where Norway emerged as one of the most committed supporters of flexible mechanisms, the so-called 'Kyoto mechanisms' (Hovden and Lindseth, 2004:63).

Avisdekningen i Aftenposten³⁹ sank i takt med at fokus ble flyttet ut av landet. Ansvaret for å redusere klimagassutslipp lå ikke lenger så tungt på politikere, bedriftseiere eller privatpersoner i Norge, da argumentasjonen om at det er billigere og mer effektivt å betale for gjennomføring av utslippsreduksjoner andre steder, slo igjennom.

---

³⁹ VG dekket omtrent ikke klimaendringene i disse årene.

90-tallet

Klimaendringene stod ikke høyt på agendaen de første årene av 90-tallet, verken i Aftenposten eller VG, eller i de engelskspråklige avisene. Klimasaken var likevel ikke borte fra den politiske arena. På FNs verdenstoppmøte om miljø og utvikling i Rio de Janeiro i 1992 ble en rammekonvensjon om klimaendringene utarbeidet.

Klimakonvensjonen er en internasjonal traktat som skal begrense globale utslipp av klimagasser. Konvensjonen inneholder ingen krav til nasjonal utslippsbegrensning og lanserer heller ingen gjennomføringsmekanismer. Den åpner imidlertid for forhandlinger om tilleggsprotokoller for konkrete utslippsreduksjoner.

1995 kom FNs andre klimarapport. Den konkluderte, i likhet med de andre FN-rapportene, med at klimautslipp fra menneskelig virksomhet virkelig bidrar til klimaendringer, og at endringene allerede er en realitet. Avisene registrerte rapporten, men den fikk liten oppmerksomhet. Isolert sett, er følgende artikkel i Aftenposten et vitnesbyrd om panelets relativt urovekkende konklusjoner:

Vi kan allerede registrere en klimaendring, og det er hevet over rimelig tvil at menneskelig aktivitet er årsak til i all fall en del av denne endringen. Fortsatt økning i utslippene vil ganske raskt gi en dobling av CO₂-konsentrasjonene i atmosfæren. Det vil føre til en temperaturøkning på 1 til 3,5 grader og at havnivået stiger rundt en halv meter i løpet av neste århundre. Over 100 millioner mennesker vil drives på flukt fra flom eller ørkenspredning, og en rekke sykdommer, som malaria, vil bli spredt til nye områder. Selv en stabilisering av CO₂-konsentrasjonene på et så høyt nivå vil kreve dramatiske utslippsreduksjoner, kraftigere jo lenger man venter med å sette inn tiltak. Rapporten konstaterer også at en rekke tiltak kan settes i verk raskt, uten at det belaster samfunnsøkonomien, f.eks. energieffektivisering (NTB, 1995).

Klimasaken fikk som nevnt likevel ikke stor gjennomslagskraft dette året. I forbindelse med den store flommen på Østlandet i 1995, som kunne tolkes som en konsekvens av klimaendringer, skriver Aftenpostens klimajournalist Ole Mathismoen at temaet er "umoderne":

Over hele den vestlige verden sliter miljøpolitikere med å få gjennomslag for tiltak som kan redusere utslipp av drivhusgasser. Interessen for klimaendringer er sterkt redusert de siste par årene. Trusselen om økt drivhuseffekt er blitt umoderne (Mathismoen, 1995)

I 1997 kommer klimaendringene igjen på avisenes dagsorden. Både figur 5.1 og 5.2 viser et markant økning i dekkningen det året. Våren 1997 omhandler flere tekster i de to norske avisene CO₂-avgiften på bensin som fører til bensinkrig mellom oljeselskapene. Bygging av gasskraftverk er fortsatt et sentralt tema og blir sett i sammenheng med klimaforhandlingene i forkant av toppmøtet i Kyoto. En leder i Aftenposten med overskriften *Klimapress på Norge* kan tjene som eksempel:

Når det gjelder klimaforhandlingene, befinner Norge seg i en presset situasjon som illustrerer hvor vanskelig dette internasjonale miljøproblem er. La oss begynne i den ende som er vanskeligst. Norske CO₂-utslipp kommer til å øke kraftig i de kommende år. [...] Foran de avgjørende klimaforhandlinger i Kyoto i desember går både USA og EU inn for flate rater, det vil si like utslippsmål for alle industriland. Hvis det blir resultatet, påføres Norge et troverdighetsproblem hvis vi insisterer på å avveie våre eventuelt økende utslipp mot utslippsreduksjoner i andre land. Sagt med andre ord: I påvente av resultatene fra Kyoto bør Regjeringen legge sine gasskraftplaner på is. Vi bør ikke skape tvil om at Norge deltar i disse forhandlinger for å bidra til internasjonale avtaler som reduserer utslippene, uansett hvilke regnestykker man legger til grunn (Aftenposten, 1997).

Kyoto-avtalen ble signert i 1997. Avtalen er en tilleggsprotokoll til Klimakonvensjonen, vedtatt i Rio i 1992. For første gang forplikter landene seg til å redusere utslipp av CO₂-gass. Kyoto-avtalen fikk relativt bred omtale i de to avisene, men igjen, særlig i Aftenposten.

Det første året interesse for klimaendringene kan spores i VG, er i 1997. For første gang har avisen over 100 tekster på trykk. Totalt 135 av avisens tekster handlet om klimaendringene i 1997. Det er over 70 prosent færre tekster enn Aftenposten, som hadde 465⁴⁰. Antallet tekster i VG sank til null i 2002, før det steg igjen. Først i 2006 er totalantallet tekster over 200 i året.

Perioden rundt årtusenskiftet

Etter 1997 sank oppmerksomheten om klimaendringene i de to norske avisene og i de engelskspråklige, for så å øke rundt tusenårsskiftet. I 2000 kom igjen gasskraftverkdebatten på agendaen i Norge. Statsminister Kjell Magne Bondevik stilte kabinettspørsmål og måtte senere gå av som følge av manglende støtte. Det at regjeringens motstand mot bygging av gasskraftverk var så sterk at den valgte å gå, overrasket mange. Regjeringens begrunnelse var hensynet til klimaet og Norges forpliktelser i henhold til Kyoto-avtalen; reduksjon av nasjonale CO₂-utslipp med én prosent i forhold til 1990-nivå. Dette rikspolitiske drama ble viet relativt stor spalteplass også i VG. I avisens lederspalte 10. mars 2000 heter det at:

Den første regjeringsskrisen i dette hundreåret kom som følge av sterke politiske motsetninger mellom Regjeringen og opposisjonen i en viktig sak for landet. [...] Vi er enig med Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet i at elektrisitet og overskuddsvarme fra gasskraftverk er et fornuftig alternativ til import av kull- og atomkraft for å mette det norske strømbehovet. Vårt land, som bruker mest strøm pr. innbygger i hele verden, kan ikke være bekjent av bare å eksportere enorme mengder gass til forbrenning i andre land, og dertil importere strøm fra andre lands CO₂-utslipp fra kull- og gasskraft. Norske gasskraftverk vil utvilsomt tjene miljøet (VG, 2000).

---

⁴⁰ Se tabell 5.1 i vedlegg 9.6.

I tillegg til den politiske krisen ble også 2000 preget av uvanlige værforhold, med plussgrader i januar og mye uvær. CO₂-avgiften på bensin fikk omtale, særlig i VG, for dette året oversteg bensinprisen for første gang 10 kroner per liter. I tillegg omtalte avisene generell klimaforskning med større selvfølgelighet enn tidligere.

Den store klimahendelsen i 2000 var Haag-konferansen. Tre år etter signeringen av Kyoto-protokollen, møttes 160 land til klimakonferanse i Haag. Den skulle meisle ut reglene for gjennomføring av tidligere avtalte utslippsreduksjoner. Konferansen avslørte uoverstigelig uenighet mellom EU og USA. I henhold til Aftenposten var de manglende resultatene til stor skuffelse for vår daværende miljøvernminister:

- Vi leverte ikke den avtalen vi skulle. Det er klart jeg er fryktelig skuffet, sier miljøvernminister Siri Bjerke. Hun mener likevel at Kyoto-prosessen fortsatt lever og at verdenssamfunnet føler seg forpliktet til å gjøre noe med global oppvarming, utslipp av klimagasser og de dramatiske miljøvirkningene det er antatt at det vil føre til. [...] Jeg tror prosessen kan holdes på sporet fordi USA og EU, tross alt, kom nærmere hverandre på viktige områder. [...] Det alle frykter, er at en ny Bush-administrasjon i Det hvite hus i Washington vil gjøre USA til et vanskeligere land å ha med å gjøre. Bjerke innrømmer at USA er en ukjent x i klimaregnestykket (Kaarbø, 2000).

I 2001 hadde Aftenposten en svak økning i antall artikler sammenlignet med det foregående året, mens det i VG var en reduksjon. I de engelskspråklige avisene økte omfanget.

I 2001 kom IPCCs tredje rapport. Rapporten er enda klarere i sin konklusjon om eksistensen av og årsakene til klimaendringene. I "Summery for policymakers" heter det i innledningen: *An increasing body of observations gives a collective picture of a warming world and other changes in the climate system* (IPCC, 2001:1). Panelet peker på økt drivhuseffekt som en følge av økte utslipp av CO₂ og andre klimagasser: *There is new and stronger evidence that most of the warming observed over the last 50 years is attributable to human activities* (ibid.:10).

Avistekster fra Aftenposten og VG de tre første månedene av 2001 vil bli gjennomgått i forbindelse med drøftingen av funnene i innholdsanalysen i kapittel 7, *Fortellinger om klimaendringer*. Her påpekes kun at i 2001 var, i tillegg til IPCCs tredje rapport, USAs entydige nei til ratifikasjon av Kyoto-avtalen det andre store saken knyttet til klimaendringene.

5.1 Fram mot 2007

Vi ser av figur 5.2 at det er en reduksjon i antall titler i de engelskspråklige avisene i 2003, samme år som Europa ble rammet av en hetebølge og nær 15000 mennesker døde bare i Frankrike. I 2004 er det registrert en liten økning i omtalen av klimaendringene, som kan ha sammenheng med at Russlands ga sin tilslutning til Kyoto-protokollen i oktober dette året. Det innebar at betingelsen om minst 55 signerende land, som sto for minst 55 prosent av industrilandenenes samlede CO₂-utslipp, var oppfylt. Kyoto-avtalen trådte i kraft 16. februar 2005, ratifisert av 127 land⁴¹.

Den samme nedgangen i 2003 og den svake økningen i 2004 ser vi i Aftenposten. I VG økte dekningen både i 2003 og i 2004, men for VGs del var utgangspunktet var 0 artikler i 2002.

I 2005 og 2006 økte derimot dekningen i større grad, både i Aftenposten og VG, og i de engelskspråklige avisene.

Illustrasjon 6.1 Forside

Boykoff og Roberts knytter økningen i 2005 og 2006 til tre hendelser. Orkanen Katrina som rammet New Orleans, USA, i august 2005, utgivelsen av den britiske Stern-rapporten om økonomiske konsekvenser av klimaendringene i oktober 2006, og filmen *An Inconvenient Truth* som ble vist på filmfestivaler sommeren 2006. (Boykoff and Roberts, 2007) Det var også i 2006 at Time magasin utga et spesialnummer som hadde et bilde av en isbjørn på en lite isflak på forsiden, med overskriften "Be worried, be very worried". Bildet har senere blitt et symbol på

klimaendringene.

I Norge ble det såkalte Lavutslippsutvalget oppnevnt i 2005. Utvalget utga sin rapport året etter, hvor det slo fast at det er mulig å redusere de nasjonale klimagassutslippene

⁴¹ Imidlertid endret ikke det faktum at Russland kom med i den internasjonale prosessen, verken USAs eller Kinas holdning til avtalen.

i landet med to tredeler før 2050, uten uoverstigelige kostnader (Randers et al., 2006). Rapporten fikk relativt stor oppmerksomhet i avisene.

Økningen i antall tekster om klimaendringene i Aftenposten og VG i 2007 kan karakteriseres som formidabel. IPCC ga ut sin fjerde rapport om endringene i det globale klima og vinteren 2007 var preget av ekstraordinære værforhold. De mange (klima)tekstene i VG og Aftenposten de tre første månedene dette året blir relativt inngående drøftet i neste kapittel, hvor funnene i innholdsanalysen presenteres.

Fredsprisutdelingen i oktober 2007 bidro også til at klimaendringene fikk mer plass både i de to norske avisene og i de engelskspråklige. Fredsprisen gikk til FNs klimapanel ved lederen Rajendra Pachauri og mannen bak dokumentarfilmen *An Inconvenient truth*, Al Gore.

Disse 'nøkkelhendelsene' genererte massiv avisdekning.

Perioden etter 2007

I 2008 faller de to avisenes interesse for klimaendringene. Det blir riktignok publisert flere tekster enn i årene før 2007, men tendensen er klart nedadgående. Trenden vedvarer i 2009. To hendelser mot slutten av året var ikke nok til at saken nådde 2007-nivå. Den ene hendelsen var klimatoppmøtet i København. I København skulle landene diskutere tiltak i perioden etter utløpet av Kyotoprotokollen. Ingen bindende avtale om tallfestede utslippsmål ble vedtatt. I henhold til statsminister Jens Stoltenbergs kronikk i Aftenposten 21. desember 2009, var Norge tilfreds med at en avtaletekst, kalt "Copenhagen Accord", kom på plass:

Den kortfattede avtalen er et rammeverk som slår fast noen viktige prinsipper, og som kan fylles videre opp med innhold i fremtiden. Mens Kyoto-avtalen bare har omfattet noen av de rike landene, er nå alle verdens store utslippsland med. Hverken USA eller land som Kina og India står lenger utenfor. Disse landene er av verdens største utslippsland. Det å ha dem med, er helt avgjørende for å oppnå store utslippsreduksjoner (Stoltenberg, 2009).

Avtalen ble ikke enstemmig vedtatt av de 190 land som deltok på konferansen.

Toppmøtet ble naturligvis dekket i de to avisene, men overraskende få tekster (229) omhandlet dette i forhold til det totale antall tekster som handlet om klimaendringene i

2009 (1417⁴²). Igjen ser vi forskjell i antall tekster i Aftenposten og VG. Aftenposten hadde 149 artikler om toppmøtet i København, mens VG kun hadde 80.

En annen viktig hendelse var avsløringer av uregelmessigheter i tilknytning til IPCCs fjerde rapport. I 2009 brøt hackere seg inn i e-postsystemet til East Anglia-universitetet i England. Det ble hevdet at e-poster avslørte at klimaforskerne holdt tilbake informasjon som rokket ved fundamental klimakunnskap. En uavhengig granskningskommisjon ble nedsatt. I april 2010 kritiserte kommisjonen forskerne for å ha en kultur for hemmeligholdelse (Willis et al., 2010). Kritikken som var fremsatt om at innholdet i e-postene skulle rokke ved den fundamentale klimakunnskapen, ble avvist: *Nothing in the more than 1,000 stolen e-mails, or the controversy kicked up by their publication, challenged scientific consensus that "global warming is happening and that it is induced by human activity."* Sitatet er hentet fra en omtale av kommisjonens rapport i The Seattle Times (Satter, 2010).

I kjølvannet av denne saken, ble ytterligere kritikk mot klimaforskningen og IPCCs fjerde rapport fremsatt. I en kronikk i Aftenposten 15. februar 2010, hevder 16 norske klimaforskere knyttet til Cicero, at *De siste ukenes massive kritikk av FNs klimapanel er i stor grad grunnløs. Noen små fjær er blitt til en hel hønsegård* (Alfsen et al., 2010:4). Ciceros forskningsgruppe konkluderer i sin kronikk med at:

Kunnskapsstatus omkring endringer i temperatur, nedbør, ekstremvær og tilstanden til verdens isbreer, blir oppsummert av arbeidsgruppe 1. Konklusjonene om menneskeskapte klimaendringer kommer også herfra. Ingen av anklagene som hittil er fremsatt, har med denne arbeidsgruppens rapport å gjøre. Derfor er ikke kritikken av betydning for den overordnede konklusjonen om at det er stor sannsynlighet for at menneskeheten har forårsaket mesteparten av den globale temperaturøkningen de siste 50 årene (ibid.).

De to sakene, "Climategate", og tempoet i issmeltingen i Himalaya, fikk stor mediedekning utenfor Norge (Bjørnæs, 2010), men verken Aftenposten eller VG dekket kritikken i særlig grad. Et søk i ATEKST etter ordene 'Climategate' og 'East Anglia' for de siste seks månedene av 2009, gir kun 11 treff etter at irrelevante artikler er luket bort. Fem av tekstene redaksjonelle og seks er debattinnlegg. De redaksjonelle tekstene, både tre fra Aftenposten og to fra VG tilkjenner en IPCC-tro eller nøytral

---

⁴² Dette er det totale antall tekster i begge avisene.

holdning til kritikken. Fem av de seks leserinnleggende er skeptisk til IPCC og panelets konklusjoner. Styreleder i Klimarealistene, Sverre Korseth Sr., skriver i et debattinnlegg:

Flere og flere røster i IPCC-sfæren drømmer om en verdensregjering med dem selv i topposisjoner, noe bl.a. den tsjekkiske president Vaclav Klaus advarer mot. Trillioner av dollar er allerede brukt, og meget mer vil det bli hvis de får gjennomført sin politikk som går ut på å temme naturkreftene. Dette er dømt til å mislykkes (Korseth sr, 2009).

5.2 Downs oppmerksomhetssyklus

Frekvensgrafene i fig. 5.1 kan etter mitt skjønn tolkes på to måter innenfor Downs "issue attention"-syklus. Den kan ses som et uttrykk for at syklusen gjentas fire ganger, med 'alarm/entusiasme'-stadier i årene rundt 1990, 1997, 2000-2001 og 2007 og 'postproblem'-stadier i mellomliggende perioder. Slik sett kan forekomsten av nøkkelhendelser i toppårene forklare oppsving. Årene 1994, 1998-1999 og 2003-2004 er å betrakte som 'erkjennelse/betenkelighet'- og 'avtagende interesse'-stadier, hvor avisene nedprioriterer dekning av klimaendringene.

Det er også hendelser i "nedgangstidene" som kunne blitt knyttet til klimaendringene og medført økt interesse i år hvor avisdekningen ikke er så omfattende. Et eksempel er 2003, da en hetebølge rammet Europa og 2004, da Russland signerte Kyoto-avtalen. Disse sakene nådde ikke opp i Aftenposten og VG eller ble ikke satt i sammenheng med klimaendringene direkte. Det kan være en indikasjon på at terskelen for omtale av klimaendringene i pressen generelt var relativt høy før 2007. For VGs vedkommende nærmest uoverstigelig, jf. figur 5.1. Skillet mellom 'obtrusive' og 'unobtrusive' news⁴³ kan bidra til forklaring. Klimaendringene er ennå ikke direkte merkbare, og effekten av dem, for eksempel i form av ekstremvær, har ikke beviselig sammenheng med global oppvarming. Sammenhengen mellom værfenomener som flom, tørke og hete, og klimaendringene, er basert på sannsynlighetsanalyser. Det kan ha betydning for avisenes valg av saker, for avisredaksjoner vurderer sakers nyhetsverdi, blant annet ut fra mulighet for identifikasjon hos leseren.

Under punkt 3.1.1 reiser jeg spørsmål om 'tabloide' VG nedprioriterer saker om klimaendringene fordi de ikke er særlig merkbare her i Norge, og om "seriøse"

---

⁴³ Begrepene er omtalt i slutten av avsnitt 3.1.1

Aftenposten, uavhengig av dette, vier temaet spalteplass? Frekvensanalysen viser at VG gjennomgående ikke prioriterer dekning av klimaendringene i like stor grad som Aftenposten gjør det. Hva som er årsaken til VGs nedprioritering er et interessant spørsmål, og flere forhold taler for at løssalgsavisen VG legger vekt på lesernes mulighet for identifikasjon og egen opplevelse av problemet. Medieforsker Jostein Gripsrud har i sine analyser av norsk populærjournalistikk funnet at nyhetsdramaturgi ofte er bygget opp omkring det klassiske melodrama; rundt polariserte representanter for "det Onde" og "det Gode" og fremstilling av saker med klare helter og skurker, med en tydelig "god" side og en tydelig "ond" side (Gripsrud 1992 i Allern, 2001:33). Hvis dette er VGs foretrukne dramaturgi, passer ikke klimaendringene inn. Hvorfor og hvordan kan en avis som VG fremstille klimaendringene, når et overveldende flertall av klimaforskerne mener det er oss (leseren) som representerer det "onde"? Hvem er da de "gode", miljøvernerne?

Økningen i antall tekster i 2007 er så stor at grafen i figur 5.1 også kan ses som en eneste syklus over 23 år i Downs "issue attention cycle"- perspektiv, hvor 2007 representerer alarm/entusiasmestadiet for første gang. I alle de foregående årene har ikke problemet vært særlig anerkjent og temaet kan sies å ha befunnet seg på førproblem-stadiet i Downs' terminologi. Klimaendringssaken befant seg på førproblem-stadiet i 19 år før den i 2007 i løpet av ett år gikk over i alarm/entusiasme-stadiet. Den befant seg på dette stadiet kun 2007, for i 2008 og 2009 å gå over i erkjennelse/betenkelighets-stadiet, etterfulgt av en periode med avtagende interesse.

Hva er forklaringen på det store oppsvinget i 2007? Hva utløste alarmsignalet som ga støtet til en entusiasme fase? Som nevnt ga flere nøkkelhendelser det året avisene anledning til presentasjon av stoff knyttet til klimaendringene; først og fremst IPCCs fjerde klimarapport og tildelingen av Nobels fredspris til Al Gore og IPPC. Dessuten slo den fjerde klimarapporten meget klart fast at menneskelig virksomhet bidrar til skadelig global oppvarming. Rapportens helt klare budskap bidro antagelig til at redaksjonene vurderte klimasaken som viktigere enn tidligere og derved verdt mer spalteplass. Som nevnt i kapittel 3 understreker Downs at en sak som har gjennomgått en syklus og hatt oppmerksomhet på nasjonalt nivå tidligere, vil, hvis den får ny aktualitet, få større oppmerksomhet enn en sak som fortsatt befinner seg på førproblemstadiet (1972). Mye tyder på at det var dette som hendte i 2007.

Hva forklarer så, i et slikt perspektiv, at førproblemstadiet varte i to tiår, tross gjentatte advarsler fra anerkjente klimaforskere? Klimaendringenes ”unobtrusiv” karakter, er en mulig forklaring. Al Gores bok og film, *An inconvenient truth* (Gore, 2007), kan gi en annen inngang til forståelse. Bokas norske tittel er *En ubehagelig sannhet*⁴⁴. Det ubehagelige er å ta inn over seg vekten av hovedbudskapet i IPCCs rapporter. Den ubehagelige sannheten; selvforskyldt ødeleggelse av livsgrunnlaget, og medfølgende kognitiv dissonans oppleves antagelig også som ubehagelig for avisenes skribenter. Ved redaksjonell behandling vil temaer som oppleves som ”ubehagelige”, kunne anses som lite salgbart stoff, og derved velges bort av kommersielle hensyn.

Et annet forslag til forklaring på den relativt lave dekningen i begge avisene før 2007, er av ideologisk karakter. Miljøvern og klimakamp knyttes tradisjonelt til venstresiden i Norge. Det kan ikke ses bort fra at temaet kan falle verdikonservative aviser som VG og Aftenposten tungt for brystet, for fokusering på klimaendringene kan i ytterste konsekvens anses som å tilkjenne en radikal forståelse av virkeligheten.

Flere av de samme mekanismene som kan forklare den lave dekningen før 2007, gjelder også etterpå og kan forklare interessedetapet. Nedgangen i 2008 og 2009 etter det store oppsvinget i 2007 rimer godt med overgangen i Downs’ syklus fra ’erkjennelse/betenkelighet’-fasen til ’avtagende interesse’-fasen. ’Erkjennelses/betenkelighet’-fasen er kjennetegnet ved erkjennelse at av problemets eksistens gir fordeler for noen, kanskje mange.

Downs ’avtagende interesse’-fase er kjennetegnet ved mismot eller frykt-reaksjoner og tap av interesse for problemet. Et psykologisk perspektiv på klimakrisen, slik psykologen Per Espen Stoknes har foreslått⁴⁵, kan gi én forklaring på interessedetapet i periodene hvor klimaendringene er lite omtalt. Det kan ikke utelukkes at journalister og redaktører er preget av kognitiv dissonans i forhold til klimaendringene og at det preger omfanget av pressedekningen.

---

⁴⁴ Selv om ’inconvenient’ egentlig betyr ’ubeleilig’.

⁴⁵ Se kapittel 2.

6 Fortellinger om klimaendringer

Temaet for kapitlet er meningsinnholdet i tekstene fra de fire tekstutvalgene Aftenposten 2001, VG 2001, Aftenposten 2007 og VG 2007⁴⁶. Meningsinnholdet er analysert med fokus på holdning til IPCC, kildebruk, temavalg og tolkningsrammer. Dekker Aftenposten og VG klimaendringene på forskjellig måte? Er det utvikling i dekningen fra 2001 til 2007? Eventuell utvikling i temavalg og kildebruk blir sett i forhold til Downs Issue Attention Cycle (1972). Kildebruken i tekstene er i tillegg analysert i forhold til tolkningsrammer og temavalg, i forsøket på å besvare disse spørsmålene.

Antall tekster

Innledningsvis er det nyttig å merke seg hvor mange tekster de to avisene publiserte om emnet i de to tidsperiodene. Totalt er det registrert 370 tekster om klimaendringene. Tekstene er delt i fire tekstutvalg, som utgjør avis per tidsperiode. De fordelte seg slik:

Tabell 6.1 Redaksjonelle tekster i de to avisene, i de to tidsrommene

	Antall tekster (% av totaltallet)
Aftenposten, 2001-utvalget	44 (12%)
VG, 2001-utvalget	8 (2%)
Aftenposten, 2007-utvalget	226 (61%)
VG, 2007-utvalget	92 (25%)
Totalt (n)	370 (100%)

⁴⁷

Det mest iøyenfallende er at Aftenposten skriver betydelig mer om temaet enn VG i begge tidsperiodene. I 2001 er temaet så godt som fraværende i VGs spalter.

VG 2001

Kun åtte tekster kom på trykk i VG i tidsrommet rundt utgivelsen av IPCCs tredje klimarapport i 2001. Det er overraskende få, tatt i betraktning at VG var Norges største

---

⁴⁶ Årstallene står for tidsperiodene mellom 1 januar 2001 til 31 mars 2001 og 1 januar 2007 til 31 mars 2007.

⁴⁷ Prosenttall er i denne og alle andre tabeller rundet av til nærmeste hele tall etter vanlige avrundingsregler.

avis på den tiden, både regnet i lesertall og i opplagstall (Medienorge, 2010)⁴⁸.

Løssalgstallet anså tydeligvis ikke klimaendringene som godt stoff, og lot i stor grad være å dekke dem. Siden tekstene er så få, har jeg valgt kort å presentere alle, med fokus på tema, generisk tolkningsramme og den saksspesifikke tolkningsrammen "holdning til IPCC".

– *Kongen og Jens advarte*, 02.01.01. er en lederartikkel hvor nyttårstalene til statsminister Stoltenberg og Kong Harald er omtalt. Artikkelen påpeker at begge gjorde miljøutfordringer til hovedsak i sine taler, og at begge uttrykte skuffelse over at klimakonferansen i Haag ikke munnet ut i en avtale. Artikkelen fremstår som avventende i sin holdning til IPCCs konklusjoner: "*Det er vel ennå ikke sikkert at den klimaendringen vi selv så tydelig merket resultatet av mot slutten av fjoråret, skyldes menneskeskapt klimagasser*" (VG, 2001a), men den påpeker likevel at "*Vi må være føre var*". På tidspunktet teksten ble publisert var IPCCs tredje rapport, ennå ikke utgitt. Lederen er skrevet i en ansvarlighetsramme, og tema er mangel på politisk handling.

– *Klar til EU-kamp*, 07.01.01, er en nyhetsartikkel om AUFs EU-standpunkt. Den er med i utvalget på grunn av et avsnitt om EUs CO2-politikk. AUF-leder Eva Kristin Hansen hevder at EUs CO2-politikk ikke er så mye bedre enn Norges. *Vi kan selv velge å la være å bygge gasskraftverk, sier Hansen* (Skarsbø Moen, 2001). Artikkelen har en klar konfliktramme og overordnet tema er også her mangel på politisk handlekraft.

– *Et vintereventyr?* 04.02.01, er en subjektiv kommentar på side to i avisen, skrevet av en av VGs redaktører, Nina Gram. Hun har dårlig samvittighet for egen livsførsel og siterer klimaforskerne i den tredje FN-rapporten som med større styrke enn tidligere hevder at: "*Det er nye og sterke bevis for at oppvarmingen de siste femti årene for en stor del skyldes menneskelig aktivitet*" (Gram, 2001). Gram innrømmer at hun har vært en hund etter bortforklaringer som solstormer, naturlige variasjoner og vanskelige matematiske modeller. Nå er hun bekymret, fordi "*Vi er altså høyst sannsynlig medskyldige i å skru opp verdensradiatoren*". Hun henvender seg til leseren som en medskyldig. Jeg tolker artikkelen som å høre hjemme i en "human interest"-ramme. Tema er konsekvenser av klimaendringene.

---

for Aftenposten morgen.

– *Miljøforskere frykter at SIBIR TINER*, 11.02.01, er en nyhetsartikkel om bygninger som skades og om permafrosten som tiner, som følge av den globale oppvarmingen. Direktør Svein Tveitdal ved FN-organisasjonen GRID-Arendal er intervjuet om miljøprogrammet UNEP. Programmet har sendt ut et varsel om at tining av permafrosten vil friggi nedfrosset metan som forsterker klimaendringene og påskynder tiningen. Artikkelen er holdt i en pessimistisk tone: *“For Yakutsk og Tiksis vedkommende anslås det at alle blokkene vil være ødelagt innen år 2030 – hvis det ikke gjøres betydelige inngrep i ny fundamentering. Tilsvarende ødeleggelse ventes for kraftledninger, veier, broer, havner og rørledninger – i hele permafrost området”* (Vikøyr, 2001). Tema er konsekvenser av klimaendringene, mens tonen er (i tillegg til pessimistisk) advarende og tilordnes derfor ansvarsrammen.

– *...men fossekallen er klimavinner*, 11.02.01, står på samme side som artikkelen rett over og er en nyhetsnotis fra NTB. Den fungerer som et slags apropos til artikkelen over på grunn av plasseringen. Inngressen er *“Ikke bare værsluke nordmenn trives bedre når det er varmt i været: Den globale oppvarmingen fører til at det blir flere fossekaller her i landet”* (VG, 2001b). Notisen tar relativt effektivt bort ubehaget ved alvoret i artikkelen over. Oppmerksomheten rettes mot varme, fossefall og fuglesang. Flere fossekaller er en konsekvens av at det blir varmere. Dermed er artikkelen tilordnet tematypen ‘konsekvenser’. Medierammen er “human interest”. Aftenposten har forøvrig referert den samme NTB-notisen med lik overskrift og ingress. Det at NTB er kilde til den positive omtalen av klimaendringene endrer ikke effekten av VGs valg om å trykke de to sakene på samme side. Inntrykket man sitter igjen med, er at de slår hverandre i hjel.

– *Stram inn energiloven*, 19.02.01, er en lederartikkel preget av økonomisk konsekvenstekning. Den åpner med å fastslå at verdien av norsk vannkraft økte dramatisk etter inngåelsen av Kyoto-avtalen. *“Petroleumbasert energi vil stadig møte nye begrensninger, hvis man skal ta klimafrykten alvorlig”* heter det. (VG, 2001c). Artikkelen gir uttrykk for en avventende holdning til klimaproblemet, og oppfordrer til økonomisk lønnsom opptreden. Medierammen er økonomisk konsekvens og tema er politisk behandling og debatt.

– *Flom, storm og malaria*, 20.02.01, er teksten hvor IPCCs tredje rapport presenteres. Artikkelen mellomtitler er *“Varmere”, “Havene stiger”, “Fattige rammes”* og *“Menneskeskapt”* (Øystå, 2001). Den er holdt i en alvorlig tone, men unntak for

ingressen, hvor det heter: “*Den norske sommeren er blitt 11 dager lengre. Det er dårlig nytt*”.. Vanligvis vil det at norske somre har blitt lengre, være godt nytt og ingressen virker dermed som et forsøk på å lette litt på stemningen. Artikkelen er illustrert med et sjablongaktig værkart som minner om TV-værmeldingen på 60-tallet. Det viser hvor man kan vente seg flere skogbranner, ekstrem kulde, tørke eller flom. Ingressen og kartet avleirer et inntrykk av at VG ikke tar rapporten på alvor. Rammen er “human interest”, og overordnet tema er presentasjon av forskning.

– *Bush viser ansikt*, 30.03.01, er en kommentar fra journalist Per Olav Ødegård. Ødegård påpeker at etter to måneder som nyvalgt president har George W. Bush tatt en rekke miljøfiendtlige avgjørelser; ikke signert Kyotoavtalen, åpnet for oljeboring i et fredet, arktisk område, og signalisert motvilje mot å innføre begrensninger på CO₂-utslipp. Artikkelen er utvetydig kritisk til Bush’ miljøpolitikk (Ødegård, 2001). Kommentaren tilordnes en konfliktramme. Tema er politisk behandling og debatt.

VGs åtte tekster i 2001 skiller seg fra resten av tekstutvalget ved at den sakspesifikke tolkningsrammen ‘i tråd med IPCC’ ikke er helt tydelig. Enkelte tekster avleirer et tvetydig inntrykk. Det kan leses en undertekst som peker i retning av: “Ja, vi hører hva klimaforskerne sier, men er ikke sikre på om det er så ille?” En tekst, *Flom, storm og malaria*, fra 20.02.01, slår fast at den norske sommeren blir 11 dager lenger, noe som høres positivt ut, samtidig som det påpekes at dette ikke er bra. Likeledes gir de to tekstene – *Miljøforskere frykter at SIBIR TINER* og *...men fossekallen er klimavinner* som sto på samme side 11.02.01, divergerende signaler. To tekster i utvalget stiller seg avventende til forskningens funn om årsakene til klimaendringene, *Kongen og Jens advarte* 02.01.01 og – *Stram inn energiloven* 19.02.01. Dog kan ingen av tekstene tolkes som *skeptisk til IPCC*. Jeg tolker dem som nøytrale i sin klimapolitiske vinkling. De siste to av tekstene i VG 2001-utvalget avleirer et inntrykk av alvorlig bekymring for klimaendringene. Det er de to kommentarene: *Et vintereventyr?* 04.02.01, og *Bush viser ansikt*, 30.03.01.

2001-utvalget fra VG utgjør så få tekster at de kun unntaksvis refereres i den videre drøftingen av holdninger, kilder, temaer og tolkningsrammer. De tre andre tekstutvalgene, Aftenposten 2001, Aftenposten 2007 og VG 2007 er betydelig større og gir bedre grunnlag for sammenlignende analyse.

6.1 Hvilken holdning til IPCC presenteres?

Stoler avisredaksjonene på hovedkonklusjonene i FNs klimapanelers rapporter? Funnene peker relativt utvetydig i en retning. Svaret på spørsmålet er ja.

Tabell 6.2 Klimapolitisk holdning, prosent og antall av hvert tekstutvalg.

	Aftenposten 2001	VG 2001	Aftenposten 2007	VG 2007	Total
I tråd med IPCC (konsensusperspektiv)	39 89%	6 75%	185 82%	82 89%	312 84%
Går lenger enn IPCC (dommedagsperspektiv)	0 0%	0 0%	3 1%	0 0%	3 1%
Skeptisk til IPCC (klimaskepsis)	1 2%	0 0%	6 3%	1 1%	8 2%
Ingen (nøytral)	4 9%	2 25%	32 14%	9 10%	47 13%
Total	44 100%	8 100%	226 100%	92 100%	370 100%

I alle de fire tekstutvalg er et overveiende flertall av tekstene i tråd med IPCC's konklusjoner.⁴⁹ Både i utvalget fra Aftenposten 2001 og VG 2007 er nesten 90 prosent av tekstene tolket innenfor denne klimapolitiske rammen. I Aftenposten 2007 har prosentandelen sunket noe, men det skyldes en relativt stor andel nøytrale tekster, ikke at andelen 'går lenger enn IPCC' eller 'skeptisk til IPCC' har økt.

Antall tekster i utvalget som enten er nøytrale eller i tråd med IPCC er 97 prosent. Det er omtrent samme prosenttall var funnet i den kanasiske studien av antall klimaforskere som er IPCC-tro, 98 prosent (Anderegg et al., 2010).

Kun en artikkel i det totale utvalget, *På hver sin miljøplanet*, Aftenposten 7. februar 2007, bringer inn politikere som debatterer grunnleggende klimakunnskap og gjengir synspunkter som både er i tråd med og skeptisk til IPCC. Artikkelen beskriver en duell mellom Fremskrittpartiets Siv Jensen og Kristin Halvorsen fra Sosialistisk Venstreparti. De ulike synspunktene kommer klart frem i teksten; Siv Jensen mener at "*FNs klimarapport er et politisk dokument. Mange forskere føler seg misbrukt.*", mens Kristin Halvorsen mener at "*Vi kan ikke lenger klamre oss til håpet om at klimaendringene ikke skjer*" (Spence, 2007). Det tosiders oppslaget gir i utgangspunktet begge debattantene

⁴⁹ Se også figur 6.1 i vedlegg 9.6

lik behandling. Halvorsens syn er imidlertid underbygget av en undersak hvor lederen i Naturvernforbundet er intervjuet. Han hevder at "*Klimaet er verdens største problem, større enn terrorisme.*" Ved denne undersaken bidrar avisen til å gi Halvorsens syn, som er i tråd med IPCC, ekstra tyngde.

Ingen forskere er satt opp mot hverandre på lignende vis, slik Boykoff og Boykoff fant at amerikanske medier i stor grad har hatt for vane (Boykoff and Boykoff, 2004).

Kun tre tekster i hele utvalget er tilordnet rammen 'går lenger enn IPCC'. I den første, *Ber om flyforbud*, Aftenposten 5. januar 2007, uttrykker poeten Jan Erik Vold et ønske om at det innføres flyforbud mellom Stocholm og Oslo. "*Å fly er å drepe isbjørn*" sier Vold i en kommentar til reetablering av daglig togforbindelse mellom de to hovedstedene (Hegtun, 2007). Volds uttalelser er muligens et uttrykk for Volds kjærlighet til tog, blandet med poetens evne til spissformulering.

Den neste teksten har en kilde som direkte i sine uttalelser 'går lenger enn IPCC'. Nyhetsartikkelen *Haugesund kan bli Nordens Venezia* sto i Aftenposten 10. februar 2007. Overskriften alene gir assosiasjoner til italiensk arkitektur, kunst eller mat, mens artikkelen handler om skrekkscenariet økning i havnivået vil ha for Haugesund. Hovedfagsstudent Henrik M. Espedal har lagt inn forventet vannstand i byen på et flyfoto som illustrerer IPCCs verste prognoser. Espedal har i tillegg lagt til ytterligere to meter springflo på flyfotoet, og uttaler til avisen: "*Dette kan skje innen hundre år*" (Rapp, 2007). Han påpeker også at "*kritikere mener FNs klimapanel er for forsiktige i sine prognoser*".⁵⁰

Den tredje teksten som er tilordnet 'går lenger enn IPCC' er nyhetsartikkelen – *Norsk klimadebatt patetisk*, som sto i Aftenposten 27. februar 2007. Her refereres et varsku fra seniormedarbeider Svein Tveitdal ved GRID-senteret i Arendal. Tveitdal hevder at "*alvoret i klimaendringene er ikke forstått*" (Mathismoen, 2007c) og at det patetiske ved norsk klimadebatt er at "*miljøvernministeren fikk kjeft for å love 20 prosents klimakutt,*

---

⁵⁰ Aftenposten kan kritiseres for å omtale hovedfagstudent Espedal som forsker, slik den gjør i ingressen: "*Forsker advarer: Kommuner må ta klimaendringene på alvor*".

mens Norge må kutte langt mer, kanskje 80 – 95 prosent”. Tveitdal, tidligere direktør for FNs miljøprogram, gjør et poeng av at *“både klimapanelet selv og andre beskriver anslagene fra IPCC som konservative og forsiktige”* (ibid.).

Kun åtte tekster i det totale utvalget tolkes som *‘skeptiske til IPCC’*. Fem av de åtte artiklene omtaler synspunkter fra Fremskrittspartiet (FrP), det eneste partiet i Norge som ikke er overbevist om IPCCs konklusjoner, jf. kap. 2. De fleste av tekstene som omtaler FrPs IPCC-skepsis kan likevel tolkes dithen at artikkelforfatteren ikke nødvendigvis er skeptisk til IPCC, selv om kildene er det. Et eksempel på slik omtale er - *Hysteri og skremser* som sto i VG 7. februar 2007. Dette er forøvrig den eneste artikkelen i VG som omtaler et IPCC-skeptisk synspunkt. Her heter det i ingressen at *“fremtredende Frp-politikere på Stortinget er lei av det de mener er hysteri og skremser fra FN om klimaendringene”* (Buggesland et al., 2007). Miljø- og klimatalsmann for Frp, Øyvind Korsberg, hevder at *“klimaendringene er helt naturlige. Det er altfor tidlig å si noe om disse endringene er menneskeskapt”* (ibid.). Korsberg taler her IPCC midt imot. Oppslaget har en undersak hvor direktør ved Bjerknessenteret for klimaforskning Eystein Jansen, en av forfatterne bak FNs klimapanelers rapport, reagerer med oppgitthet overfor Frp-politikerens uttalelser. Artikkelen har en stor kolumnevignett øverst: *“KLIMATRUSSELEN”*. Denne vignetten står over flere av VGs klimaartikler i 2007 og vil være kjent for faste lesere. Den må tolkes som et signal om at VG ser på klimaendringene som - nettopp - en trussel. Teksten gir slik et dobbelt sett av mening. Den overlater til leseren selv å tolke hvem hun eller han velger å tro, uten at konfliktbasert dramaturgi direkte er tatt i bruk.

En annen tekst som omtaler FrPs IPCC-skepsis sto i Aftenposten 2 januar 2001. Artikkelen hadde overskriften *Politisk tale fra Kongen*. Teksten er en relativt kort nyhetsartikkel om reaksjoner i det politiske miljø etter at Kongen i sin nyttårstale tok til orde for å ta vare på naturen og atmosfæren. Kongen ga uttrykk for skuffelse over at klimakonferansen i Haag ikke resulterte i en forpliktende klimaavtale. Dette reagerer formann Carl I. Hagen i Fremskrittspartiet på: *“Jeg er forbauset over at Kongen valgte å være så klar i et omstridt politisk spørsmål, men jeg reagerer ikke negativt på det”* (Bonde, 2001). Jeg tøyer kanskje verdien ‘IPCC-skeptisk’ noe langt i tolkningen av denne teksten, for kun en av kildene er vitterlig det. Journalisten velger imidlertid å

vinkle saken mot det som finnes av konflikt rundt meningsinnholdet; FrPs skepsis til IPCC. FrP er i tillegg første kilde som er referert.

De resterende tre tekstene som kan sies å representere IPCC-skepsis sto i Aftenposten 2007. Den første av de tre har en kilde med en klar IPCC-skeptisk holdning. Det er en notis med overskriften *Biltopp angriper miljøkrav*. Her melder BBC at sjeføkonomen til en tysk-amerikansk bilprodusent kom med *“heftige angrep på “kvasihysteriske europeere” og deres “lille kylling”-holdning til global oppvarming”* på årets Detroit Motor Show. (Aftenposten, 2007a) Sitatvalgene gir notisen et noe humoristisk tilsnitt, som gir inntrykk av at avisen “gjør narr av” biltoppens synspunkter. Den neste er mer subtil, og tolkningen er basert på antatt holdning. I notisen *Finner spor etter store naturlige klimaendringer* er en tysk forsker, som har undersøkt steinprøver på havbunnen i Antarktis, omtalt. Han er sitert slik: *“det har vært overraskende store variasjoer i klimaet på Jorden de siste 3, 5 millioner år [...] – Resultatene fra prøvene slår bena under det som har vært gjengs oppfatning blant forskere før, nemlig at det har vært en relativt uendret lang, kald periode* (Aftenposten, 2007b). Notisen uttrykker ikke eksplisitt skepsis til IPCCs konklusjoner, men sår tvil om betydningen av menneskelig medvirkning til endringene, slik de er observert og tolket av majoriteten av klimaforskere. Den siste teksten i Aftenposten 2007-utvalget som omtaler et IPCC-skeptisk standpunkt er nyhetsartikkelen *Bush-forbud mot å snakke om isbjørn* som sto på trykk 10 mars. Den handler om at amerikanske forskere og statsansatte tjenestemenn er gitt munnkurv. Her fortelles det om et diktat fra presidenten til de ansatte i direktoratet for natur- og fiskeriforvaltning i Alaska: *“I brevet får de ansatte klar beskjed om at på alle reiser utenlands, hvor temaene er klimaendringer, isbjørn eller sjøis skal disse klareres på høyt nivå, og at det på alle slike reiser skal utpekes en talsmann som er den eneste som får uttale seg om temaene”*. (Mathismoen, 2007a) Tonen i teksten veksler mellom forargelse og ironi. Isbjørn er på en liste over truede dyrearter på grunn av minkende havis, skriver Mathismoen, og *“Dette er tydeligvis blitt for mye av det gode for den sterkt klimaskeptiske presidenten”*. Avslutningsvis opplyses det at ledelsen i direktoratet har gjort hva den kan for å avdramatisere Predidentens diktat, men *“Forsøket på avdramatisering har ikke fått nevneverdig innvirkning på medieomtalen”* (ibid.).

De fleste tekstene i utvalget fremstår med et manifest meningsinnhold, uten latent eller skjult meningsinnhold. En artikkel i Aftenposten 19. Januar 2007, *Fra mild romertid til "liten istid"*, er imidlertid vanskelig å kategorisere som enten IPCC-tro, IPCC-skeptisk eller nøytral. Det skyldes sannsynligvis at den handler om klima, men unnlater å omtale fundamental klimakunnskap. I det første avsnittet i artikkelen heter det:

Spørsmålet om årets milde vinter er et utslag av menneskeskapt forurensning eller naturlig klimavariasjon, er ennå ikke endelig besvart. En enkelt mild vinter kan ikke kalles et resultat av menneskeskapt klimaendring. Blant forskere er det likevel enighet om at sjansene for slike milde vintre øker som følge av utslipp av klimagasser i atmosfæren (Guhnfeldt, 2007).

Artikkelen kan stå som et eksempel på Entmans understreking av at utelatelser av opplysninger i en nyhetstekst, kan gi informasjon om latent meningsinnhold.⁵¹ Resten av teksten handler om at klimaet og temperaturen på jorden har variert i de siste 2000 år. Underteksten i artikkelen er at klimaendringene er et resultat av naturlig variasjon. Det står ikke eksplisitt, men utelatelsen av referanser til den gjengse klimaforskningen skaper det inntrykket. Artikkelen illustrerer også Doris Graber begrep om 'latent mening': "*Senders and receivers routinely interpret messages in ways that go beyond the manifest content (Graber, 1989:44)*". Artikkelen kan tolkes som et innlegg fra en IPCC-skeptiker, både med henvisning til det unevnte, og undertittelen: "*Klimaet har variert betydelig gjennom 2000 år*". Teksten er likevel tilordnet rammen 'i tråd med IPCC' på grunn av siste setning i sitatet fra artikkelen over.

Det store flertallet av tekstene i totalutvalget befinner seg godt innenfor kategorien 'i tråd med IPCC' eller konsensusperspektivet. Dette bekrefter uttalelsene til både Ciceros Pål Presthus og forskning.nos Erik Tunstad, slik de er referert i forordet. Hvorvidt dette innebærer at Aftenposten og VG kan sies å oppfylle sitt samfunnsansvar i deknningen av klimaendringene, blir drøftet i kapittel 8.

6.2 Hvem uttaler seg?

Hvilke kilder anses som meningsberettiget og blir sitert? En antagelse er at forskere opptrer som kilde i tekster om vitenskaplige funn og klimaforskning, mens politikere spørres når tekstene dreier seg om handling eller reaksjon på forskningsresultater, slik

---

⁵¹ Entmans betraktning av dette er nærmere beskrevet i avsnitt 3.2.

Craig Trumbo fant at var tilfelle i medietekster fra USA (Trumbo, 1995). Med en slik grunnleggende antagelse kan kildebruk knyttes til dramatiske elementer i 'hovedfortellingen' om klimaendringer. Overvekt av forskerkilder indikerer at avisen anser det nødvendig å gjenfortelle den forskningsbaserte delen av hovedfortellingen, mens overvekt av politikerkilder kan tolkes som at avisen har godtatt den grunnleggende vitenskaplige dokumentasjonen og fokuserer på tiltak for å redusere utslipp.

Tabell 6.3 Kildetyper, prosent og antall i hvert tekstutvalg.

	Aftenposten 2001	VG 2001	Aftenposten 2007	VG 2007	Total
Forsker	5 11%	1 13%	25 11%	20 22%	51 14%
Red. tekst uten kilder	8 18%	4 50%	36 16%	15 16%	62 17%
Politiker	10 23%	1 13%	56 25%	8 9%	75 20%
Repr. fra miljøvernorg.	5 11%	0 0%	15 7%	6 7%	26 7%
Repr. fra næringslivet	2 5%	0 0%	33 15%	9 10%	45 12%
Skriftlige kilder	4 9%	1 13%	16 7%	13 14%	34 9%
Nyhetsbyrå	4 9%	1 13%	21 9%	9 10%	35 10%
Berørt	1 2%	0 0%	8 4%	7 8%	16 4%
Annet	5 11%	0 0%	16 7%	5 5%	26 7%
Total	44 100%	8 100%	226 100%	92 100%	370 100%

Forskjellen på VG og Aftenposten er klar når det gjelder bruk av forskere kontra politikere som kilde. I Aftenposten 2007-utvalget er en fjerdedel av kildene politikere, og omlag ti prosent er forskere. I VG 2007-utvalget er det motsatt. Her er knapt ti prosent av kildene politikere, mens over 20 prosent er forskere. Funnet er derfor en indikasjon på at Aftenpostens redaksjonelle linje innebærer større anerkjennelse av grunnleggende klimakunnskap og at politisk oppfølging av kunnskapen prioriteres. Forskere er i VG 2007-utvalget den foretrukne kilde. Det kan tilsi at VG anser klimaforskning som mer relevant nyhetsstoff og ikke velger å dekke politisk behandling i

samme grad. Basert på en slik analyse ser det ut til at Aftenposten er ”kommet lenger” enn VG i en tenkt hovedfortelling om klimaendringene.

I 2001-utvalget hadde Aftenposten omtrent den samme fordelingen av kildetyperne forsker og politiker som i 2007. Det indikerer at Aftenposten også på det tidspunktet dekket den politiske debatten rundt klimaproblematikk i større grad enn forskning og forskingsresultater.

Det neste spørsmålet er hvor ofte miljøvernforkjempere kommer til orde, sammenlignet med kilder som antas å representere økonomisk vekst. Under forutsetning av at miljøvernere står i et motsetningsforhold til næringslivsfolk - som normalt anses for å stå for utnyttelse av ressurser motivert av økonomisk vekst - kan analyse av bruken av disse to kildene bidra til å avdekke i hvilken grad avisen vektlegger henholdsvis vekst og vern. Vern representerer i denne sammenheng klimavennlige oppfatninger og handlinger, mens vekst representerer oppfatninger og handlinger som bidrar til økonomisk vekst og utslipp av klimagasser.

Næringslivsfolk er kilde i nesten dobbelt så mange tekster som miljøvernere i Aftenposten 2007-utvalget. I VG 2007-utvalget er ikke forskjellen mellom de to kildetyperne så stor, men også her opptrer kilder fra næringslivet oftest. I Aftenposten 2001-utvalget er det motsatt; her er om lag dobbelt så mange miljøvernere benyttet som kilde.

I Norge har miljøsaken tradisjonelt vært politisert og knyttet til venstresiden. Miljøfilosofen Sigmund Kvaløy har imidlertid en annen innfallsvinkel: Det finnes en akse fra det røde venstre til det blå høyre i norsk politikk og aksene representerer holdninger på en rekke politiske områder, eksempelvis statlig styring og økonomisk fordeling. Kvaløy mener imidlertid at miljø saker stiller i særklasse, ved å befinne seg utenfor den tradisjonelle høyre – venstre aksene. Det finnes en loddrett akse i tillegg, mener Kvaløy, som representerer holdninger til naturmiljøet. Det øverste punktet på aksene representerer *vern*, symbolisert med fargen grønn, mens det nederste punktet representerer *vekst*, symbolisert med fargen brun. Kvaløy plasserer de norske politiske partiene innenfor dette todimensjonale skjema (Kvaløy, 1989). Kvaløys perspektiv støttes av prosjektleder for *Liberal politikk for et bærekraftig samfunn*, Bjørn Brunstad. I

en artikkel stiller han spørsmålet om *miljøpolitikk behøver å være knyttet så sterkt til den såkalte venstresiden?* Hans egen kommentar til spørsmålet er:

At fargekombinasjonen rød-grønn er blitt en standardterm i politiske spalter, mens blå-grønn av mange lyder som en selvmotsigelse, forteller en god del om hvem som har vunnet den retoriske kampen om miljøet. Likevel ser vi at rød-grønn regjering ikke har gitt overveldende store uttellingene i miljøpolitikken, selv ikke i land som Sverige og i Tyskland, der grønnfargen ble levert av de Grønne, og ikke av et sosialistisk parti med grønne løfter. Det kan skyldes de sosialdemokratiske partienes materialistiske fokus og sterke bånd til tradisjonell industri. Nå finnes det jo lignende koblinger også på høyresiden. Men er det naturlig at miljøraken så ensidig bør kobles til partiene på venstresiden? (Brunstad 2007)

Kilder i utvalget kan plasseres innenfor Kvalheims skjema. Næringslivskilder som tradisjonelt står for økonomisk vekst, kan befinne seg på den grønne delen av aksene.

Det faktum at så mange næringslivskilder er benyttet så vidt ofte i 2007-utvalgene, kan både være et utslag av en konservativ grunnholdning i de to redaksjonene, og at næringslivskilder i større grad er representert i redaksjonenes primære nettverk. Det kan også skyldes bekymring over den økonomisk utviklingen i en tid hvor mer ekstremt vær og endret klima kan svekke mulighetene for økonomisk utvikling. Kildebruken kan også være et tegn på at miljøvernkilders innfallsvinkel ikke oppfattes som interessant - i hvert fall ikke i saker hvor temaet er klimaforskning - fordi miljøvernernes budskap antagelig vil være det samme som klimaforskernes. I slike saker vil det være naturlig å spørre forskere direkte. I tekster hvor tematype er politisk debatt, derimot, kunne man anta at miljøvernkilder opptrådte oftere.

Kan ansvar for vern også være del av forklaringen på det relativt høye antallet næringslivskilder? Den antatte dikotomien mellom de to kildetyperne er sett nærmere på i avsnittet "*Who says what?*".

Den nest største av kildetyperne i utvalget totalt, er 'redaksjonell tekst uten kilder'. I kapittel 4.2.3 er det forklart at denne kildetyper fungerer som en identifikasjon av tekster skrevet av avisens egne medarbeidere i ledere eller kommentarer. Andelen av denne kildetyper var akkurat like stor i begge aviser i 2007-utvalget; 16 prosent. I Aftenposten 2001-utvalget var andelen høyere; 18 prosent. Det er overraskende at 'redaksjonell tekst uten kilde' er en så betydelig kilde. at kun politikere opptrer oftere i utvalgene fra Aftenposten og kun forskere opptrer oftere i VG 2007-utvalget. Omfanget kan tyde på at det anses viktig for avisredaksjonene å delta i det offentlige ordskifte om klimaendringene, mens nyhetskriterier som krever hendelser, skaper mangel på anledning til å dekke temaet innenfor andre sjangre.

'Berørte', altså privatpersoner, er lite brukt som kilder. Kun fire prosent av kildene i hele utvalget var vanlige folk. Dette er ikke overraskende, tatt i betraktning av klimaendringenes "unobtrusive" (McCombs, 2004) karakter.

Kildebruk i ulike tolkningsrammer

En analyse av hvilken generisk eller generell tolkningsramme som er benyttet i artiklene hvor kildene opptrer, kan være nyttig for å avklare hva som er bakgrunnen for at avisene bruker næringslivsfolk i større grad enn miljøvernere som kilder i tekster om klimaendringer⁵². Om næringslivskilder opptrer i tekster som er tilordnet 'ansvar'-rammen og ikke 'økonomi'-rammen, er det grunn til å se nærmere på dem.

Tabell 6.4 Samvariasjon mellom kildetyper og tolkningsrammer

	Konflikt	"Human interest"	Økonomisk konsekvens	Moral	Ansvar	Ingen klar	Total
Forsker	6	26	6	1	11	1	51
Egen kilde	21	8	12	4	17	1	63
Politiker	32	6	7	1	28	1	75
Miljøvernere	7	3	0	3	12	1	26
Næringslivsfolk	0	3	30	1	8	1	43
Skrifter	4	12	10	3	5	0	34
Nyhetsbyrå	4	15	3	1	12	0	35
Annet	4	7	5	3	8	0	27
Berørt	1	10	4	0	0	1	16
Totalt	79	90	77	17	101	6	370

I tekster hvor næringslivskilder er intervjuet, er et overveiende flertall, 30 av 43 tilordnet tolkningsrammen 'økonomisk konsekvens'. Det er som forventet, næringslivsfolk er kan ofte mye om økonomiske konsekvenser. Åtte av tekstene hvor næringslivskilder opptrer er imidlertid tilordnet ansvarsrammen. Kan disse åtte tekstene indikere en ansvarsfull og "klimavennlig" holdning hos enkelte næringslivskilder? Det er nødvendig å nærlese artiklene for å se hva som ligger til grunn for kodingen. Alle artiklene er fra Aftenposten, en i 2001-utvalget og sju i 2007-utvalget:

⁵² Se vedlegg 9.6: Tabell over samvariasjon mellom kilder og tolkningsrammer. NB: Tabellen gjelder hele utvalget, altså alle de 370 tekstene.

- *Svensk CO2-suksess*, 05.01.2007. Leder i Norsk Varmepumpeforening, Bård Baardsen, er intervjuet om varmepumper. Baardsen har økonomiske fordeler av å ta til orde for mer klimavennlig oppvarmingsteknologi. Artikkelen målbærer ansvar både for vekst og vern.

- *Varsler taktskifte på ny energi*, 15.01.2007. Konserndirektør Margareth Øvrum er intervjuet om teknologi og ny energi i Statoil. Hun redegjør for fornybar energi, energieffektivisering, hydrogen og CO2-håndtering, og benytter termer som "områder vi vil satse på", "verdensledende norsk teknologi", "bygge opp et kraftsentrum", "store planer for norsk sokkel" og "oppretholde det produksjonsvolumet vi har i dag". Jeg tolker språket som ren næringslivsdiskurs. Det anses viktig å satse på utvikling av miljøteknologi, for å øke fortjenesten. Vekst står sentralt i denne teksten og vern fremstår som er en positiv bi-effekt.

- *Alene om bio-etanol*, 23.01.2007. Pressetalsmann Knut Hilmar Hansen i Statoil sier at selskapet satser på bio-etanol og grunngir det med at Statoil skal være en pioner. Kjernen i tekstens budskap er vekstrelatert. Samtidig fokuseres det på et produkt som er mer klimavennlig enn hovedproduktet fra Statoil; olje.

- *Kutter CO2-utslipp med strøm fra land*, 11.02.2007. Prosjektdirektør Kjetel Digre i Statoil forteller om Statoils vilje til å drive Gjøa-plattformen med elektrisitet produsert på land, ikke strøm fra gassturbiner på plattformen. Strømmen skal hentes fra gasskraftverket på Mongstad, hvor det planlegges CO2 rensing. I 'vekst kontra vern'-perspektiv, beskriver artikkelen en bedrift som tar ansvar og endrer adferd basert på vilje til vern, uten hensyn til økonomi.

- *Ny SAS-sjef vil være grønn*, 16.02.2007. Leder i SAS, Mats Jansson, gir uttrykk for at selskapet tar ansvar for miljøet. Han holder fram 'grønne' innflyvninger, brenselsreducerende styringsteknologi, og tilbud om frivillig utslippskvotestilpassasjerene. Ingen av tiltakene påfører SAS ekstrakostnader, men Janson erkjenner at vern er viktig, og følger opp erkjennelsen med tiltak.

- *Premierer ansatte som tar toget*, 03.03.2007. Forlegger Svein Skothaug i John Grieg forlag gir hver ansatt som velger tog for fly 1000 kroner i bonus. Artikkelen beskriver en næringslivskilde som tar ansvar i form av tiltak som ikke er vekstrelatert, men tvert imot koster noe. Dette er den eneste teksten i utvalget hvor dette er tilfelle.

- *Blåser opp til vindkraft*, 09.03.2007. Direktør Knud Rehfeldt i konsulentfirmaet Windguard har tro på vindmøller og forteller om utbygging av tyske vindmølleparker. Her presenteres økonomisk, vekstrelatert motivasjon, mens vern/klimavennlighet er en tilleggseffekt.

- *Storebrand hiver miner og tobakk på dør*, 19.03.2001. Sjefen for Storebrands livsforsikringsselskap Espen Klitzing, har iverksatt en "etisk vasking" av Storebrands aksjeportefølje. Selskaper som produserer eller sprer skadelige produkter selges ut av porteføljen, blant annet selskaper som "*bidrar til global oppvarming*". Her tar en stor næringslivsaktør ansvar for vern, tilsynelatende uten hensyn til økonomiske betraktninger.

Gjennomgangen av tekster som er tilordnet ansvarsrammen og har hovedkilde fra næringslivet, viser at flere av kildene i tekstene ønsker å fremme reduksjon av klimagassutslipp gjennom ulike tiltak og strategier, samtidig som økonomisk vinning og vekst er ofte er hovedmotiv bak strategivalgene. I halvparten av tekstene kan kildene sies å ha et motiv om vern, uten nevnt motiv om vekst. I den andre halvparten av tekstene er motivene litt som Ole Brum sa: "Ja takk, begge deler". Det er ikke mulig å fastslå noe sikkert om næringslivsfolks motiver i dikotomien vekst kontra vern ut fra disse funnene; det er heller ikke oppgaven her. Det kan kun fastslås at Aftenposten valgte å dekke disse sakene, muligens ut fra et ønske om at næringslivet bør ta sin del av ansvaret i klimaspørsmål.

Analysen av utvalget passer så langt inn i Kvaløys todimensjonale akse. Vekst og vern kan opptre samtidig som motiv. Imidlertid er det kun en tekst i dette utvalget hvor en næringslivskilde har så stor ansvarsfølelse knyttet til klimatiltak at det faktisk koster ham noe: - *Premierer ansatte som tar toget*, Aftenposten 03.03.2007.

Ingen miljøvernkilder er intervjuet i tekster som er tilordnet 'økonomisk konsekvens'-rammen. men i 'ansvar'-innrammede tekster opptre de i 12 av totalt 101 tekster i 'ansvar'-rammen. Et eksempel på en slik artikkel sto i Aftenposten 8. januar 2007. Her er Naturvernforbundets leder Lars Haltbrekken "*lei partiens miljøkrangel*" (Mathismoen, 2007b), som det står i ingressen. Overskriften er "*Krever politisk forlik om klima*". Artikkelen er typisk for utvalget fordi en miljøverner er brukt som "ansvarlig" kilde i en tekst som omtaler krav om politisk handling, men utypisk i den forstand at kravet faktisk

førte fram. Et klimaforlik ble inngått av alle partier på Stortinget, med unntak av Fremskrittspartiet, og undertegnet året etter, 17. januar 2008.

”Who says what?”

Det er interessant å også undersøke samvariasjonen mellom kildebruk og tema. I hvilke tematyper blir de ulike kildetyperne spurt? Tematypene korrelerer, som beskrevet i kapittel 3.1, med stadiene i én syklus i Downs Issue Attention Cycle (1972).

Tematypene er satt inn i en teoretisk hovedfortelling med utgangspunkt i forskning, som går via konsekvenser og politisk debatt, til tiltak og tilpasning. I tabellen under, angir tematypene fra venstre til høyre hvor *langt* i historien teksten er kommet, og hvilke kilder som benyttes i de ulike ”stadiene”.

Tabell 6.5 Samvariasjon mellom kildetyper og tema i det totale tekstutvalget.

	Forskning	Konsekvenser	Politikk	Tiltak	Tilpasning	Motstand mot tiltak	Totalt
Forsker	6	28	3	7	2	5	51
Egen kilde	7	11	26	13	0	6	63
Politiker	3	5	28	26	0	13	75
Miljøvernere	2	3	15	4	0	2	26
Næringsliv	2	2	7	28	1	3	43
Skrifter	15	4	2	10	1	2	34
Nyhetsbyrå	2	13	3	12	0	5	35
Annet	3	5	2	13	3	1	27
Berørt	1	8	1	4	0	2	16
Totalt	41	79	87	117	7	39	370

Over ble det vist at åtte tekster var kodet med næringslivskilder og ’ansvar’-ramme, og at halvparten av de tekstene signaliserte et kombinert vern/vekst-motiv hos kildene. Tabell 6.5 viser at majoriteten av næringslivskilder er intervjuet i tekster hvor ’tiltak’ er tema, i 28 av totalt 43 tekster hvor slike kilder opptrer. Mange av tekstene om tiltak som næringslivskildene er intervjuet i, handler om tiltak hvor økonomisk vekst er gitt et viktigere fokus enn verneaspektet, og de er derfor er kodet i ’økonomisk konsekvens’-rammen. Eksempler på slike, er tekster som handler om det børsnoterte selskapet REC (Renewable Energy Corporation), som i begynnelsen av 2007 var en suksesshistorie.

Miljøvernere opptrer oftest i tekster som handler om ’politisk debatt eller behandling’, 15 av 26 tekster. Det er som forventet, men i det totale antall tekster med tema ’politisk debatt’ er ikke miljøvernere den foretrukne kilde. Det er noe overraskende og tyder på

at avisene ikke regner dem som spesielt viktige meningsleverandører i klimadebatten. De fleste meningsleverandører – når tema er politikk – er politikere og avisens egne medarbeidere i ledere eller kommentarer. Miljøvernere er hovedkilde i kun to av de tekstene som handler om forskning.

I temagruppen 'forskning' er det skriftlige kilder som er den dominerende kilden, ikke forskere. Forskning blir i totalutvalget således presentert i form av nedskrevne forskningsresultater.

Hvis vi ser på andelen forskerkilder og politikerkilder i forhold til hvilket tema de er intervjuet om, ser vi at forskerne benyttes når tema er 'konsekvenser' (28 av 51 tekster). Dette funnet tilsvarer funnene i Shanehan og McComas undersøkelse fra eliteaviser i USA.⁵³ Et eksempel i utvalget er en artikkel fra Aftenposten, 16.03.2007, *Utvidet nysesesong*. Inngressen fastsetter temaet: *Klimaendringene gjør at pollenallergikerne plages lenger. Årets blomstring er allerede i full gang (Fuglehaug, 2007)*. I artikkelen er en pollenanalytiker intervjuet om blomstring som starter tidligere og tidligere.

Politikere er intervjuet i om lag like mange tekster som handler om *tiltak*, 26 av 75 tekster, som tekster om politisk behandling, 28 av 75 tekster. De fleste klimagassreducerende tiltak krever politisk behandling, så funnet er ikke overraskende.

Kildebruken i temagruppene er i overensstemmelse med Downs "Issue Attention Cycle", slik Craig Trumbo (1972) har beskrevet det.⁵⁴ Forskere er den mest sentrale kilde i 'alarm/entusiasme'-fasen, hvor 'konsekvenser av klimaendringene' oftest er tema. Likeledes er politikere den mest benyttede kilde i 'erkjennelse/betenkelighetsfasen', hvor 'tiltak' og 'politisk behandling' ofte er tema.

Når det gjelder kildetypen 'redaksjonell tekst uten kilde' (kalt 'egen kilde' i tabell 6.5), er temaet oftest politisk behandling eller debatt, 26 av 63 tekster. På agendaen for leder- og kommentarspalte-skribenter står også tiltak, 13 av 63 tekster, og konsekvenser, 11 av 63 tekster. 7 av tekstene med 'egen kilde' omhandler forskning.

---

⁵³ Se avsnitt 3.1.

⁵⁴ Se avsnitt 3.1

Privatpersoner, berørt av klimaendringer, kildetypen 'berørte', er intervjuet om *konsekvenser* i 8 av de 16 tekstene de opptre i. Enkeltpersoners ekstraordinære opplevelser anses normalt som godt pressestoff, så i saker om merkbare (obtrusive) klimaendringer bruker avisen vanlige folk som kilder. Et eksempel fra VG Helg, 24. mars 2007, er artikkelen *Havet vasker bort byen og kirkegården*. En reportasje fra byen Tuktoyaktuk i Kanada som forteller at *Beliggenheten gjør den svært sårbar for den voldsomme økningen i kysterosjonen, som først og fremst kommer som et resultat av redusert havisutbredelse og –varighet* (Ødegaard and Johansen, 2007). Her er innbyggere intervjuet.

I tekster med temaet 'motstand mot tiltak' er politikere den hyppigst brukte kilde, i 13 av de 39 tekstene. Det rimer med funn referert over, hvor tekster skrevet i 'konflikt'-rammen oftest har politikere som kilder.

6.3 Klimaendringenes mange fasetter

Avisenes valg av tema er knyttet til en tenkt hovedfortelling om klimatiske endringer. Hovedfortellingen er utledet av Downs *Issue Attention Cycle*, hvor miljø saker gjennomgår bestemte sykluser med en begynnelse, en midte og en slutt, før historien eventuelt gjentar seg etter samme mønster. I fortellingen om klimaendringer representerer 'Presentasjon av klimaforskning' første del i en slik hovedfortelling . 'Konsekvenser av klimaendringer' representerer neste skritt. Så følger 'politisk debatt og behandling' i en midtfase, før temaet 'tiltak' representerer den siste midtfasen. Temaet som representerer siste del av fortellingen er 'tilpasning. Er avisene "kommet lenger" i hovedfortellingen i 2007 enn i 2001? Hvilke av avisene har "kommet lengst"? Vektlegger Aftenposten og VG ulike tema knyttet til klimaendringene forskjellig? Har tematikken utviklet seg?

Tabell 6.4 viser tydelige forskjeller i temavalg i Aftenpostens og VG. I Aftenpostens 2007-utvalg er antall tekster som tar for seg 'tiltak mot utslipp' og 'politisk behandling og debatt' påtagelig høyere i Aftenposten. Disse utgjør over 60 prosent av tekstene i Aftenpostens 2007-utvalg, mens hovedtyngden av tekstene i VG-2007-utvalget er tilordnet 'presentasjon av klimaendringer' og konsekvensene av dem. De utgjør over halvparten.

Tabell 6.4 Temagrupper, antall og prosent i hvert tekstutvalg.

	Aftenposten 2001	VG 2001	Aftenposten 2007	VG 2007	Totalt
Presentasjon av klimaforskning	5 11%	1 13%	14 6%	21 23%	41 11%
Konsekvenser av klimaendringer	4 9%	3 38%	46 20%	26 28%	79 21%
Politisk behandling/debatt	13 30%	3 38%	57 25%	14 15%	87 24%
Tiltak mot utslipp av klimagasser	9 21%	0 0%	86 38%	22 24%	117 32%
Motstand mot tiltak/Skepsis til IPCC	13 30%	1 13%	17 8%	8 9%	39 11%
Tilpasning til varslede klimaendringer	0 0%	0 0%	6 3%	1 1%	7 2%
Totalt	44 100%	8 100%	226 100%	92 100%	370 100%

Slik sett, er Aftenpostens tekster ”kommer lenger” i en tenkt lineær hovedfortelling. I rettfærdighetens navn må det likevel nevnes at i VG 2007-utvalget utgjør ’tiltak’ 24 prosent. Tendensen er likevel klar, hvis tallene for ’presentasjon av klimaforskning’ sammenlignes. I Aftenposten 2007-utvalget ble kun seks prosent av tekstene tilordet dette tema, mens i VG-2007 er tallet 23 prosent.

Når det gjelder ’motstand mot tiltak eller skepsis til IPCC’, publiserte begge avisene relativt lite om dette i 2007; 8 prosent av tekstene i Aftenposten 2007-utvalget og 9 prosent i VG 2007-utvalget. Tilpasning til de varslede endringene er lite omtalt i begge avisene i 2007.

Totalt sett, er *tiltak* for å begrense utslipp det hyppigst og *tilpasning* det minst omtalte tema. Tekstutvalget kan være uttrykk for et optimistisk syn. Det er mulig å gjøre noe, og tiltakene er mange. Tekster om tilpasning til varslede klimaendringer kan være uttrykk for resignasjon. Jeg antar at tilpasning til varslede klimaendringer er et tema som avisene vil ha større fokus på i årene som kommer.

Sett i lys av hovedfortellingen, har det vært en klar utvikling fra 2001-utvalget til 2007-utvalget i Aftenposten. I 2001 utgjorde tekster med ’presentasjon av forskning’ 11 prosent; i 2007 var tallet 6 prosent. Det indikerer at i Aftenposten 2007-utvalget er

klimaforskningen vurdert som kjent stoff og ikke verdt mer trykksverte. Når det gjelder temagruppen 'tiltak', økte antall tekster fra 21 prosent i 2001-utvalget til 38 prosent i 2007-utvalget. Dette er en klar indikasjon på at Aftenposten har beveget seg mot å dekke mer handlingsrettede temaer. Imidlertid må de to største temagruppene i Aftenposten 2001-utvalget nevnes; så mye som en tredel av tekstene handlet om 'politisk behandling og debatt'. Det samme gjorde tekster om 'motstand mot tiltak/skepsis til IPCC'. Til tross for utgivelsen av IPCCs tredje rapport i februar 2001⁵⁵, bærer Aftenpostens temavalg tidlig på 2000-tallet preg av debatt om fundamental klimakunnskap, og avisen vier relativt god plass til skepsis til denne. Det vitner om en uklar holdning overfor klimaendringene som Aftenposten fant det verdt å diskutere. Jeg minner om funnet beskrevet i avsnitt 6.3, hvor det gikk fram at kun to prosent av 2001-utvalget fra Aftenposten ble kodet som direkte 'skeptisk til IPCC'.

Rundt 20 prosent av tekstutvalget fra Aftenposten 2001 handler om *tiltak*. Temaet stod altså på dagsorden allerede den gang, men ble overskygget av debatt og motstand. Aftenposten redaksjonelle behandling av klimaendringene i 2001 gir et inntrykk av forvirring. Avisens presentasjonsartikkel av IPCCs tredje rapport fra 23. januar 2001 er for eksempel uten motforestillinger mot forskningsresultatene og fremtidsutsiktene som beskrives som alarmerende,⁵⁶ men er kun viet en kvart sides omtale på side 16.

6.4 Hvordan rammes sakene inn?

Dette avsnittet handler om hvilke generelle tolkningsrammer tekstene i de fire utvalgene er ordnet etter. Fokus er hvilke rammer avisene prioriterer høyest og eventuelle forskjeller på avisen. Funnene blir sammenlignet med Semetko og Valkenburgs (2000) studie av flere tusen europeiske medietekster. Tabell 6.5 viser at 46 prosent av tekstene i VG 2007-utvalget er tilordnet "human interest"-rammen.

Tabell 6.5 Nyhetsrammer, antall og prosent i hvert tekstutvalg.

	Aftenposten 2001	VG 2001	Aftenposten 2007	VG 2007	Total
Konflikt	16	2	52	9	79

⁵⁵ Rapporten opererte med et 66 prosents anslag for sikkerhet rundt menneskelig medvirkning til klimaendringene.

⁵⁶ Artikkelen er nærmere beskrevet i avsnitt 6.6

	36%	25%	23%	10%	21%
"Human interest"	5	3	41	42	91
	11%	38%	18%	46%	25%
Økonomi	7	1	49	20	77
	16%	13%	22%	22%	21%
Moral	0	0	9	8	17
	0%	0%	4%	9%	5%
Ansvar	15	2	71	12	100
	34%	25%	31%	13%	27%
Ingen klar ramme	1	0	4	1	6
	2%	0%	2%	1%	2%
Total	44	8	226	92	370
	100%	100%	100%	100%	100%

I utvalget fra Aftenposten 2001 dominerer 'ansvar'-rammen. 31 prosent av tekstene er ordnet under denne. Flere av disse tekstene er preget av en advarende tone, bekymring, og til og med frykt.

Et eksempel er Aftenpostens presentasjon av IPCCs tredje klimarapport⁵⁷ 23. Januar 2001. I nyhetsartikkelen *Kloden varmes opp raskere enn fryktet* heter det i ingressen at *"global oppvarming skjer raskere enn tidligere antatt, og virkningene av klimaendringene blir verre, mener verdens fremste klimaforskere i en ny FN-rapport."* (Kaarbø, 2001). En av lederne for FNs miljøprogram (UNEP), Klaus Töpfer, er intervjuet. Han er *"svært bekymret over utviklingen. FN-organisasjonen frykter at titalls millioner mennesker i årene som kommer vil bli drevet på flukt fra sine hjemsteder fordi havnivået stiger. Det kan skje i Kina, i Egypt og i Bangladesh, ifølge Töpfer. - Den vitenskapelige enigheten bør få alarmklokkene til å ringe, sier Töpfer."*

Andre tekster tilordnet ansvarsrammen omhandler debatt om utslippsreducerende tiltak. En artikkel fra 19. mars, forteller om iverksetting av et konkret tiltak: *Etisk rensing av aksjeporteføljen: Storebrand hiver miner og tobakk på dør*. Den siste setningen i teksten skildrer ansvarlighet for klimaendringene: *Et sett miljøkriterier legges til grunn, blant annet i hvilken grad selskapet og dets produkter bidrar til global oppvarming, ozonnedbryting og forbruk av energi og vann* (Engebø, 2001).

⁵⁷ Mer presist: den vitenskaplige og første delen av rapporten.

Den neste relativt høyt prioriterte rammen i Aftenposten 2007-utvalget er konfliktrammen. Tekstene omhandler ikke konflikter om fundamental klimakunnskap, en type konflikt som iht. flere studier har vært sterkt fokusert i amerikanske medier (Boykoff and Boykoff, 2004).

Figur 6.4 i avsnittet om kilder, viser at kun seks tekster hvor forskere var hovedkilder, ble kodet i 'konfliktrammen. Politikere er hovedkilde i tekster tilordnet konfliktrammen. Dette er gjennomgående i begge avisene, i begge periodene.

'Konflikt'-rammetekster i Aftenposten 2007-utvalget er altså i all hovedsak av politisk karakter, eksempelvis *På hver sin miljøplanet*, fra Aftenposten 7. februar 2007⁵⁸. Her settes politikere opp mot hverandre, i klassisk "for- eller imot-dramaturgi" (Spence, 2007).

I Aftenposten 2001-utvalget handlet sju av de 16 artiklene som er tilordnet rammen 'konflikt' handlet om Bush' nei til Kyoto-avtalen. Den 31. mars 2001 omtaler for eksempel avisen konflikten mellom USAs president Bush og Tysklands forbundskansler Schröder i artikkelen *Kyoto-striden forsuret tysk besøk hos Bush*:

Den tyske regjeringssjefen har invitert til stort klimatoppmøte i Bonn i juli, og antydte etter sin USA-reise i går at Bush-administrasjonen der vil bli konfrontert med Kyoto-protokollen en gang til. - Jeg vil ikke frita USA for landets ansvar for miljøet, sa Schröder. Han kom til Det hvite hus på introduksjonsvisitt hos den nye presidenten torsdag, bare timer etter at George W. Bush hadde varslet bruddet med Kyoto. Derfor ble temaet ytterst påtrengende for kansleren, som ikke la skjul på sin uenighet og misnøye. - Ingen kunne vente at jeg skulle komme hit og slå hæla sammen, sa Schröder til tyske journalister som reiste med til Washington (Willersrud, 2001).

Antall tekster tilordnet 'konflikt'-rammen i Aftenposten reduseres fra 2001-utvalget til 2007-utvalget.

'Økonomi'-rammen har derimot vunnet terreng, særlig på bekostning av 'konflikt'-rammen. Antallet steg fra 16 prosent i 2001 til 22 prosent i 2007. Det er overraskende at disse tekstene i så liten grad målbærer bekymring for økonomiske konsekvenser av klimaendringene. Det er nærliggende å anta at fokus på bekymring for dårligere økonomi og lavere levestandard som følge av klimaendringene ville bli viet spalteplass, men tekster med slikt meningsinnhold forekommer knapt i utvalget. Tvert i mot, tekstene er i stor grad preget av optimisme og håp om fremtidig gevinst gjennom satsing på

---

⁵⁸ Nærmere beskrevet i avsnitt 6.3.

klimavennlig teknologi. Et eksempel er artikkelen *Solen gir oss all energi vi trenger*, Aftenposten, 22. februar 2007, som har undertittelen *Nå satses enorme beløp på å utnytte solenergi*, og omtaler energiformen som en løsning på klimaproblemene. Det heter *"Hvis 5 prosent av Sahara ble dekket med solceller, kunne vi produsere like mye energi som vi i dag går fra olje, kull og gass til sammen. Samtidig kunne vi si farvel til CO2-utslipp og menneskeskapt oppvarming av kloden. [...] Ulempen er at energien ville bli mye dyrere enn vi er vant til"* (Haraldsen and Lynum, 2007). Økonomiske ulemper ved overgang til ny teknologi og ny energi nevnes, men teksten gir et inntrykk av at dette er noe vi har råd til. Flere eksempler på akkurat dette er beskrevet i avsnittet som tar for seg kildebruk i ulike tolkningsrammer.

'Ansvar'-rammen er, som nevnt, den hyppigst forekommende rammen i tekstene i Aftenposten 2007-utvalget. Ofte er en klimaforsker intervjuet og får luftet sine bekymringer. Det er både tekster om forslag til- og debatt om- utslippsreducerende tiltak og tekster hvor enkeltpersoner, organisasjoner eller bedrifter treffer tiltak eller oppfordrer til handling som reduserer klimagassutslipp.

Artikkelen som presenterer IPCCs fjerde rapport stod på trykk 1. februar. Overskriften er *Rapporten som forandrer verden* og de to undertitlene er *Klimaendringene er vår skyld, fastslår FNs klimapanel* og *"Ekstremt usannsynlig" at Arktis smelter av naturlige årsaker* (Mathismoen, 2007d). Artikkelen er illustrert med et vakkert, men i denne sammenheng nøytralt, bilde av et arktisk isfjell, badet i sol. Overskriften er derimot ikke nøytral. Den gir implisitt uttrykk for et håp om at rapporten skal forandre verden, uten å ha dekning for å slå det fast. Ingressen oppfatter jeg som et budskap til dem som ennå måtte tvile på menneskelig aktivitets medvirkning til klimaendringene. Tre setninger er uthevet med fet skrift i brødteksten. Den første er et sitat av Rajendra Pachauri, leder i FNs klimapanel: *"Jeg håper denne rapporten vil sjokkere folk og regjeringer til mer seriøs innsats"* (ibid.). Den neste reiser spørsmålet om rapporten går langt nok i sine anslag: *"Mange vitenskapsfolk mener IPCC er for konservative i sine anslag, for forsiktige"*. Den tredje er et uttrykk for journalistens egen reaksjon på rapporten: *Det kanskje mest oppsiktsvekkende er at flere av de klimaendringer tidligere IPCC-rapporter har anslått vil skje om 50-100 år, allerede har skjedd*. Teksten gir overordnet sett uttrykk for sterk bekymring for utviklingen og samtidig lett oppgitthet over dem som fortsatt ikke er overbevist om den fundamentale klimakunnskapen som her (atter en gang) blir slått

fast: *"For dem som måtte tro at IPCC er en lukket klubb med forskere som intenst jobber for å forsvare sine teorier kan det være interessant å vite at siden forrige rapport er to tredeler av de deltagende vitenskapsfolkene skiftet ut i tillegg til sjefen"* (ibid.).

VG vinkler klimasakene sine litt annerledes. Nesten halvparten av tekstene i VG 2007-utvalget er tilordnet "human interest"-rammen. Det kan bety at teksten har en enkeltperson i fokus eller at saken gis "et menneskelig ansikt". Det kan også bety at teksten er skrevet for å generere følelser; forferdelse, empati, sympati eller medlidenhet, kort sagt, skape identifikasjon. Jeg vil trekke fram to artikler som er tilordnet tolkningsrammetypen "human interest", men som har svært ulikt uttrykk. Artiklene kan også tjene som eksempel på VGs schizofrene journalistikk.⁵⁹ Artiklene kan sies å befinne seg i hver sin ende av en skala hvor kvalitetsjournalistikk danner det ene ytterpunktet og "tabloid forenkling" det andre.

Den første er en fire siders reportasje fra Grønland, hvor temperaturøkningen er dobbelt så høy som det globale gjennomsnittet. *Havet vasker bort byen og kirkegården* tar for seg de merkbare konsekvensene av endringer i klimaet. En 57 år gammel mann, Barney Masazumi, innbygger i byen Tuktoyaktuk, er første kilde i artikkelen: *"Byen her har allerede vært nødt til å flytte skolen, politistasjonen og noen bolighus. Nå frykter vi for hva som kommer til å skje med kirkegården vår. Den ligger svært utsatt til"* (Ødegaard and Johansen, 2007). Artikkelen tar for seg konsekvenser av klimaendringer generelt og bruker byen Tuktoyaktuk og menneskene der som inngang. Teksten er illustrert med halvsiders bilder av barn som leker og kirkegården med havet i bakgrunnen. Artikkelen bærer preg av grundig research og er illustrert med kvalitetsfotografier. At avisen har hatt journalister på stedet, vitner om at VG har valgt å bruke relativt store ressurser for å dekke klimaendringene ved denne anledningen. Artikkelen er en del av et temanummer om klimaendringene, med flere reportasjer av høy kvalitet.

VGs presentasjon av IPCCs fjerde rapport i 2007 ligger nær ovennevnte ytterpunkt for tabloid forenkling. *Slik blir kloden* er en artikkel hvor en enkelt tabell som viser ulike

---

⁵⁹ Jf. Martin Eides beskrivelse i avsnitt 4.2.1 om avisene.

konsekvenser av klimaendringene, er gitt trekvart dobbeltside. Tabellen har tykke skillelinjer mellom kolonnene, som for øvrig er på størrelse med en middels notis. Teksten er redusert til et minimum på to smale spalter. Tonen i teksten er forholdsvis nøytral og hovedpoengene i klimarapportene gjengis. Tiltak eller oppfordring til tiltak omtales ikke; temperaturøkningen er hovedfokus. *”Temperaturen har allerede steget 0,6 grader, som følge av forbruk av kull, olje og gass de siste 150 år. Effekten av den drøyt halve graden er allerede merkbar, enda skal temperaturen stige 1,5-2,5 grad til de nærmeste 43 åra. Da lever fortsatt en tredjedel av oss, og våre barn er midt i livet.”* (Hansen et al., 2007) Den siste setningen referert over og den grafiske presentasjonen av tabellen, er hovedårsaken til at teksten er tilordnet ”human interest”-rammen. VG 2007-utvalget har også en forholdsvis stor andel av tekster tilordnet økonomi-rammen.

Semetko og Valkenburg fant i sin omfattende studie av europeiske medier at ansvarsrammen forekommer hyppigst, mens konfliktrammen er den nest vanligste, fulgt av økonomisk konsekvens-rammen, ”human interest”-rammen og moral-rammen. Analysen stadfester at tilsvarende mønster gjør seg gjeldene for Aftenposten 2007-utvalget. I Aftenposten 2001-utvalget forekommer imidlertid konfliktrammen oftere enn ansvars-rammen, ellers fremtrer det samme mønsteret.

I VG 2007-utvalget er mønsteret annerledes. ”human interest”-rammen forekommer hyppigst; nær halvparten av tekstene er tilordnet denne rammetypen. Dessuten forekommer økonomisk konsekvens-rammen oftere enn både ansvar- og konflikt-rammen. Dette stemmer likevel godt overens med Semetko og Valkenburgs øvrige funn, for

Most significant differences were not between media (television vs. the press) but between sensationalist vs. serious types of news outlets. Sober and serious newspapers and television news programs more often used the responsibility and conflict frames in the presentation of news, whereas sensationalist outlets more often used the human interest frame (Semetko and Valkenburg, 2000:93).

Overvekten av ’human interest’-rammen i VG-utvalget, er ikke nødvendigvis et tegn på useriøs eller sensasjonspreget journalistikk, jfr. reportasjen fra byen Tuktoyaktuk⁶⁰. I mange tilfeller innebærer imidlertid denne rammen en grad av forenkling som kan åpne for redusert seriøsitet.

---

⁶⁰ Reportasjen er tidligere omtalt i dette kapittelet, under ”Who says what?”

Rammebruken i deknningen av klimaendringene har avdekket en tydelig forskjell på Aftenposten og VGs dekning i dette tekstutvalget. VG prioriterer en "human interest"-ramme i sin omtale av klimaendringene og Aftenposten en 'ansvar'-ramme. Det indikerer at avisene kan plasseres på hver sin ende av en seriøsitetsskala, slik Colin Sparks beskrev den i sin akse-teori.⁶¹ Funnet er ikke særlig overraskende, tatt i betraktning de respektive avisers "image".

Funnene stemmer med Semetko og Valkenburgs (2000) funn i sin studie av europeiske aviser. Aftenposten har en lik ramme-prioritering som gjennomsnittet av de aviser som inngikk i deres undersøkelse, mens VG har en rammebruk som stemmer med det mønsteret Semetko og Valkenburg fant for populæraviser.

---

⁶¹ Colin Sparks akse-teori er omtalt i avsnitt 4.2.1

7 Oppfyller Aftenposten og VG sitt samfunnsansvar i deknningen?

Verken resultatene fra frekvensundersøkelsen eller innholdsanalysen gir noe relevant grunnlag for å besvare verdispørsmålet om hvorvidt de to avisene oppfyller sitt samfunnsansvar. De etablerer imidlertid et informasjonsgrunnlag for en gjennomgang av hvordan avisene fyller sin samfunnsrolle slik den er beskrevet i Vær Varsomplakatens § 1.2: "*Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk*".

Undersøkelsene gir både informasjon om hvor mye avisene skriver, hvilken holdning til IPCC tekstene uttrykker, hva redaksjonene velger å fokusere, hvem journalistene rådfører seg med og hvordan de forteller historien om klimaendringene. Det er i første rekke analysen av de generelle og de saksspesifikke tolkningsrammene, som danner grunnlaget drøftingen i dette kapittelet, fordi den gir informasjon om meningsinnhold og holdninger til IPCC.

Robert Cox formulerer retningslinjer for (samfunns)ansvarlig miljøkommunikasjon som vektlegger fremming av *samfunnets evne til å reagere riktig eller passende (appropriately) på miljøsignaler som er relevante for sosial velferd og for biologiske systemer* (Cox, 2007). Cox' retningslinjer må forstås som orientert mot aktiv handling, nærmere bestemt mot samfunnets tiltak og resultatene av disse. I tilknytning til klimaendringene er det imidlertid svært komplisert å fastlå og enes om hva som er, eller hva som fremmer riktig reaksjon fra samfunnets side. Parameteret er således ikke klart definert. Uansett avdekker ikke min analyse informasjon som gir grunnlag for å vurdere et slikt saksspesifikt ansvar som Cox setter opp for miljøkommunikasjon.

Relatert til Cox' retningslinjer kan det imidlertid holdes for sannsynlig at Aftenpostens og VGs dekning, positivt påvirker samfunnets *evne til å reagere riktig eller passende (appropriately) på miljøsignaler*. Denne vurderingen fundamenters utelukkende i den kjensgjerning at avisene formidler tekster som i overveiende grad er i tråd med den rådende klimaforskningen, dvs. i overensstemmelse med IPCC. Teksten formidler altså "korrekt faktum" som er en grunnleggende forutsetning for å treffe adekvate

beslutninger og tiltak. Man kan imidlertid ikke trekke slutninger om samfunnsansvarlighet i Cox' forstand på grunnlag dette.

Det faktum at andelen IPCC-skeptikere er relativt stor i befolkningen⁶² sett i sammenheng med at pressen er den viktigste kommunikatoren på klimaområdet, kan indikere at pressen *ikke* oppfyller sitt ansvar i tilstrekkelig grad.

Det eneste funnet i min analyse som til en viss grad - på fornuftig vis - kan vurderes i lys Cox ' handlingsorienterte ansvarlighetsveiledning, er at halvparten av tekstene i VG 2007-utvalget er kategorisert innenfor 'human interest'-rammen. Utvalget består bl.a. av tekster (en serie notiser) som henviser til en nettside hvor leserne kan ta en "klimatest". På grunnlag av en beregning av private klimautslipp, gis leseren anledning til å forplikte seg til reduksjon av egne utslipp. VG-tekstene individualiserer klimaproblemene ved å knytte dem nærmere den enkelte leser og tilskriver således leseren "ansvar" for årsaker, konsekvenser og tiltak knyttet til klimaendringene. Her illustreres det klart hvor usikkert, diskutabelt og uegnet et parameter basert på eventuelle effekter av avisdekning er. Om en effekt av disse tekstene er at individer velger handlinger som bidrar til *samfunnets evne til å reagere riktig eller passende (appropriately) på miljøsignaler som er relevante for sosial velferd og for biologiske systemer (Cox, 2007)*, kan en annen effekt være at denne type avisdekning bidrar til kognitiv dissonans på individnivå og derved motsatt effekt.

Vær Varsom-plakaten. Medienes samfunnsrolle.

Det sentrale krav til mediedekning av ethvert tema, er at det må være grunnlag for det som formidles. Mer presist; det som skildres i avisene skal være så nær sannheten som absolutt mulig. Dette er så selvsagt, at det ikke er omtalt i Vær Varsom-plakaten.

Hva er så sannhet i klimaendringsspørsmålet? De færreste ikke-naturvitere kan vanskelig avgjøre det på egen hånd, verken journalister eller andre. Vi er avhengig av informasjon fra klimaforskerne. I forlengelsen av at effekter av klimaendringene ikke er særlig merkbare i Norge og at forskningen innebærer fremtidsprognoser, åpner det at for politisering og virkelighetsoppfatninger basert på "tvil og tro".

---

⁶² Jf. Omtale av Fremskrittspartiets holdninger og omtale av opinionsundersøkelser i kapittel 2.

I kapittel 1 refereres vitenskapshistorikeren Naomi Oreskes studie fra 2004 og en kanadisk rapport (Anderegg et al., 2010) for å underbygge IPCCs troverdighet. I en artikkel, fra 2007, *The Scientific Consensus on Climate Change: How Do We Know We're Not Wrong?* framhever Oreskes:

Should we believe that the correlation between increased CO₂ and increased temperature is just a weird coincidence? If there were no theoretical reason to relate them and if Arrhenius, Callendar, Suess, and Revelle had not predicted that all this would all happen, then one might well conclude that rising CO₂ and rising temperature were merely coincidental. But we have every reason to believe that there is a causal connection and no good reason to believe that it is a coincidence. Indeed, the only reason we might think otherwise is to avoid committing to action: if this is just a natural cycle in which humans have played no role, then maybe global warming will go away on its own in due course (Oreskes, 2007:92-93).

Oreskes konkluderer med at det er god grunn til å tro på forskerne. Likevel er altså skeptikerne mange, også i Norge. Hva kan grunnen(e) være til det? Har de to største avisene i Norge bidratt til skepsisen og sviktet sitt samfunnsoppdrag ved formidling av villedende, misvisende eller uriktig faktum eller meningsinnhold i sine tekster ?

Mine funn er egnet som grunnlag for å vurdere om det selvfølgelig og vesentlige sannhetskravet er oppfylt i de to avisenes dekning av klimaendringene. Lagt til grunn at sannheten er det faktum at forskerne er unisont ening om at klimaendringene er menneskeskapt, er det åpenbart at både Aftenpostens og VGs tekster formidler et meningsinnhold som er i samsvar med dette. Min funn viser at den store majoritet av tekster er i 'tråd med IPCC'.

Medienes samfunnsrolle innebærer også at avisene skal balansere virkelighetsoppfatninger og være en arena for praktisering av demokratiske rettigheter til kritikk og alternative syn og oppfatninger. Meninger som avviker fra flertallets eller fra forhold det hersker bred konsensus om, må komme på trykk, jf. VVPs § 1.2 som pålegger mediene å *la ulike syn komme til uttrykk*. Det dokumenteres i to norske undersøkelser at IPCC-skepsis og divergerende syn får spalteplass i norske aviser (Ryghaug, 2006, Midttun and Nordbø, 2009). Mine funn viser at IPCC skepsis i svært liten grad får redaksjonell spalteplass, noe som, om Aftenpostens og VGs dekning er i tråd med de refererte undersøkelsene, kan bety at IPCC skepsis kommer til uttrykk i kronikker og leserinnlegg. Det er imidlertid ikke belegg for en slik antagelse i mine funn, for dette er sjangre som ikke inngår i mitt utvalg, så dette ville det være interessant å undersøke nærmere.

Det kan imidlertid, etter mitt skjønn, anses som presseetisk forsvarlig at opposisjon mot konklusjonene i IPCCs rapporter i liten grad omtales på redaksjonell plass i Aftenposten og VG, men henvises til avisenes meningsytringsspalter. Dette fordi nær ett hundre prosent av klimaforskerne gir sin tilslutning til IPCCs konklusjoner. På et eller annet tidspunkt vil mediernes plikt til å presentere alternative synspunkt reduseres som følge av foreliggende dokumentasjon. Eksempelvis kan det neppe henvises til pressens demokratiske plikter om ikke tekster med synspunktet som "jorden er rund" vies spalteplass.

Mine funn indikerer i tillegg, at verken Aftenposten eller VG presenterer IPPC-skepsis med sikte på å skape dramaturgiske konflikter i fortellingene om klima, slik amerikanske aviser er blitt kritisert for. Det bør kan etter mi mening anses som et uttrykk for ansvarlighet.

Den kan trekkes tre konklusjoner knyttet til pressens ansvar på bakgrunn av det overstående.

- De helt generelle føringer som ligger i Vær Varsom-plakatens omtale av pressens samfunnsrolle representerer pr. i dag det beste parameter for å vurdere om pressen, i denne sammenheng Aftenposten og VG, oppfyller sitt ansvar i dekingen av klimaendringene. Retningslinjer som er mer spesifikt miljøorientert og, som tilfellet for Cox' retningslinjer, handlingsorientert, er lite egnet som paramenter for vurdering av ansvarlighet. Føringerne i Vær varsomplakaten er i større grad "verdifri" og målbare enn Fox' retningslinjer.
- Funnene indikerer at både Aftenposten og VGs tekster samlet formidler en virkelighetsbeskrivelse og et meningsinnhold som i all hovedsak møter grunnleggende krav til "sannhet" ('i tråd med IPCC'). Videre tilsier mine funn avisene gir en balansert fremstilling og utfyller sin rolle som demokratisk aktør. Den vurderingen må ses i sammenheng med det som legges til grunn som faktum; at det hersker bred konsensus om IPCCs konklusjoner om menneskeskapte klimaendringer.

og

- I lys av det som forligger om opinionens synspunkter og holdninger til grunnleggende klimaforskning, kan det slutes at andre påvirkere enn avisene - i

ikke ubetydelig grad - påvirker opinionens meningsdannelse på dette saksfeltet.
Mine funn fritar således både VG og Aftenposten for ansvar for å bidra til grunnleggende feiloppfatninger i opinionen.

8 Oppsummering

Herunder følger oppsummering av de funn som fremstår som klarest i mine to undersøkelser.

Frekvensanalysen, det vil si undersøkelsen av antall tekster publisert i perioden fra 1987 fram til 2010, avdekker at Aftenposten hvert eneste år har hatt et langt klarere fokus på klimaendringene enn VG. Om en ser på gjennomsnittallene for perioden fra 1987 til 2005 omtalte VG klimaendringene i overkant av 1 gang per uke⁶³, mens Aftenposten publiserte et snitt på 300 tekster årlig. Det er nærliggende å anta at den store forskjellen i dekningsfrekvens beskriver et ulikt "klimaendringssklima" i de to avisenes redaksjoner.

Antall tekster i begge avisene akselererte voldsomt i 2006, og i 2007 vier begge avisene betydelig oppmerksomhet til klimaet og klimaendringene. Verken før eller senere har avisenes fokus materialisert seg i så mange tekster om klimaendringene. Aftenposten publiserte over 1800 tekster om emnet og VG over 600, noe som kan reflektere at eventuelle ulikheter i de avisenes redaksjonenes klima forble uendret.

Dekningsfrekvensen er sett i sammenheng med nøkkelhendelser, og den økte interessen faller klart sammen med utgivelsen av FNs fjerde klimarapport (IPCC Fourth Assessment Report) i februar 2007. Rapporten slo ettertrykkelig fast at klimaendringene er menneskeskapt. Den massive oppmerksomheten i de to avisene og i mediene generelt, var antagelig medvirkende til at IPCC og klimaforkjemperen Al Gore fikk Nobels fredspris det året. Mye taler for at klimarapporten og Nobelprisen medvirket til at både Aftenposten og VG publiserte tekster så å si daglig gjennom hele året. Både i 2008 og 2009 sank antall tekster om klimaendringene i de to avisene. Dekningen i de to etterfølgende årene fluktuerer parallelt, noe også er et kjennetegn på de to avisenes dekning i de siste 15 år, noe som antyder temasmitte, som påpekt av Craig Trumbo (1995). Grafen i figur 5.1 viser at Aftenpostens og VGs dekning i stor grad følger samme mønster i perioden fra 1996 til 2009.

---

⁶³ VG publiserte kun et år mer enn 100 tekster i perioden 1987 – 2005. Avisen hadde 135 klimaendringsrelaterte tekster i 1997, og 0 – null i 1987 og i 2002.

Innholdsanalysen av 370 tekster om klimaendringene i fire tekstutvalg fra Aftenposten og VG fra 1. januar til 31. mars 2001 og 1. januar til 31. mars 2007, er sentrert rundt holdninger til IPCC, avisenes valg av kilder og kildebruk, temavalg og tekstenes generelle tolkningsrammer. Det viste seg at utvalget fra VG i 2001 hadde så få tekster (kun åtte), at det ikke var grunnlag for sammenligning med de øvrige tre tekstutvalgene.

Det springer en i øynene at tekstene viser en gjennomgående positiv innstilling til IPCC og således gir inntrykk av tilslutning til det som er omtalt som konsensusperspektivet. Det publiseres svært få tekster som målbærer skepsis til klimapanelet og dets konklusjoner i de to periodene. Likeledes formidles sjelden tekster med meningsinnhold som kan forstås som at IPCC ikke går langt nok. I dette spørsmålet opptrer avisene som eneggede tvillinger, både i 2001 og i 2007. Det er ingen signifikante forskjeller hva gjelder hovedbudskap i klimarelaterte tekster. Hele 312 tekster kommuniser meninger som er positive til IPCC eller i tråd med IPCC' konklusjoner. I underkant av 50 tekster (47) kan anses som nøytrale når det gjelder holdning til IPCC og fundamental klimaforskning.

Aftenposten lot politikere og andre beslutningstakere langt oftere få uttale seg om klimarelatert problematikk, både i 2001 og i 2007, mens avisen i mindre grad viser interesse for forskernes synspunkter. Når det gjelder hvem og hvilke grupper de to avisene lytter til i klimaspørsmål, er det klar forskjell mellom de to avisene. VG låner øre til spesialister og forskere, mens politikere relativt sjelden slipper til. Dette kan forstås som et uttrykk for at Aftenposten klarere enn VG har tatt stilling til fundamental klimakunnskap og finner det unødvendig å bekrefte forskningen. Aftenposten har på sett og vis akseptert en situasjonsbeskrivelse og forklaringene om årsakene til situasjonen, og har rettet blikket mot tiltak som bør treffes pga. den foreliggende situasjonen. Aftenposten er i større grad enn VG opptatt av politiske implikasjoner i kjølvannet av klimaendringene. VG ser fortsatt, i 2007, seg nødt til å bevise at klimaendringene er menneskeskapt. Dette gir seg utslag i stadig konsultasjon med forskere og fokus på presentasjon av tekster om den vitenskapelige diskursen knyttet til klimaendringene.

Ser en på Aftenposten, viser analysen at den største forskjellen mellom avistekstene fra 2001 og 2007 er at avisen har blitt mer interessert i å høre hva næringslivet mener om klimaendringene. Omfanget av næringslivskilder økte fra fem til 15 prosent. Dette signaliserer at avisen er mer opptatt av hvordan klimaendringene påvirker næringsliv og økonomi og også, hvordan næringslivet kan tilpasse seg endringene. I VG 2007-utvalget utgjør andelen næringslivskilder ca. 10 prosent.

Det er overraskende at ingen av avisene er spesielt opptatt av å la representanter for miljøvernorganisasjoner få en plass på scenen. Andelen representanter for miljøvernbevegelsen er relativt lav i tekstutvalgene. Den var høyest i Aftenposten 2001-utvalget, med en andel på 11 prosent. I 2007 var kun sju prosent av kildene i begge avisene knyttet til miljøbevegelsen.

Mine funn kan verken bekrefte eller avkrefte en formodning om at næringslivsfolk oftere kommer til orde enn miljøvernere fordi avisene fokuserer på vekst framfor vern. Tekster med næringslivskilder handler oftest om økonomisk lønnsomme tiltak for å redusere skadelige klimagassutslipp. Slik signaliserer tekstene ofte det positive ved vern, men sjelden på bekostning av vekst.

Avisens temavalg kan være en indikasjon på hvor langt avisene er kommet i en tenkt fortelling om klimaendringene. Det teoretiske utgangspunkt er Downs *Issue Attention Cycle* (Downs, 1972) som beskriver hvorledes miljø saker kan befinne seg i ulike "stadier" langs en tenkt tidslinje, i offentligheten. Temaene i klimasaksfeltet er satt inn i en teoretisk hovedfortelling. Den er bygget opp av 'presentasjon av forskning' som innleder fortellingen, 'konsekvenser av klimaendringene' er neste stadium, 'politisk behandling og debatt' utgjør et stadium som innleder handlingsmodus, som fører til 'tiltak for å begrense utslipp'. Til slutt går fortellingen over i avsluttende fase hvor 'tilpasning til varslede endringer' står i sentrum. Tekstene i Aftenpostens utvalg fra 2007 viser klart at avisen befinner seg lenger fremme i en tenkt lineær fortelling enn VG. Aftenpostens tekster er sentrert rundt 'politisk behandling/debatt' og 'tiltak', mens i utvalget fra VG 2007 er flertallet av tekstene konsentrert omkring tema som 'presentasjon av klimaforskning' og 'konsekvenser av klimaendringene'. Funnene av kildebruk viser at Aftenposten gir mest spalteplass til politikere, mens VG har en overvekt av forskere, noe som gir ytterligere indikasjon på at Aftenpostens redaksjonelle

linje er å dekke deler av fortellingen om klimaendringene som er lenger fremskredet enn VGs.

Avisenes tekster er kodet under fem generiske tolkningsrammer, som Semetko og Valkenburg (Semetko and Valkenburg, 2000) mener kan kategorisere meningsinnholdet i alle nyhetssaker. Rammetylogien består av 'ansvar'-rammen, 'konflikt'-rammen, "human interest"-rammen, 'økonomisk konsekvens'-rammen og 'moral'-rammen. Det mest signifikante funnet er at majoriteten av tekster publisert i Aftenposten kan tolkes innenfor 'ansvar'-rammen; 31 prosent av tekstene i 2007-utvalget. Majoriteten av VGs tekster kategoriseres i "human interest"-rammen, 46prosent. Aftenposten retter således i større grad enn VG, oppmerksomheten mot beslutningstakere og ansvarlige myndigheter, mens VGs tekster om klimaendringer er orientert mot individers erfaringer og individuelle forhold.

Antall tekster i Aftenposten som faller innenfor 'konflikt'-rammen er redusert fra 2001 (36 prosent) til 2007 (23 prosent) og 10prosent av VGs tekster i 2007 tolkes innenfor 'konflikt'-rammen. Disse tekstene har fokus på politisk uenighet og strid, ikke meningsbrytning og dissens om grunnleggende klimakunnskap blant klimaforskere. Dette funnet indikerer at Aftenposten og VGs dekning av klimaendringene hva gjelder fokus på konflikt, skiller seg fra amerikanske medier som har hatt fokus på strid om grunnleggende klimakunnskap (Boykoff and Boykoff, 2004)

I overkant av 20 prosent av tekstene er, både de i Aftenposten 2007-utvalget og VG 2007-utvalget, tolket innenfor 'økonomi'-rammen, noe som indikerer at begge avisene har fokus på ulike økonomiske implikasjoner av klimaendringene. Svært få tekster ble tilordnet 'moral'-rammen og kan indikere at avisene sjelden - enten ved kildebruk eller i ledere eller kommentarer - hever en moralsk pekefinger.

For å vurdere om Aftenpostens og VGs klimadekning kan anses som ansvarlig ble retningslinjene for ansvarlig miljøkommunikasjon utarbeidet av Robert Cox forsøkt anvendt på mitt materiale. De viste seg lite egnet til å konkludere bastant, først og fremst fordi de henviser til parametere som er uklare. Jeg er ikke kjent med om andre enn Cox' har forsøkt å etablere spesifikke retningslinjer for miljøkommunikasjon. Konklusjonen er at de generelle føringer som ligger i Vær Varsom plakaten, og spesielt § 1.2 som påpeker at "*Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og*

samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk”, er bedre egnet som utgangspunkt for å drøfte om de to avisenes dekning er ansvarlig.

Konklusjonen er relativt entydig. Innholdet i Aftenposten og VG tekster er i overensstemmelse med den klimakunnskap det foreligger konsensus om. Avisene har ikke falt for fristelsen å bruke journalistiske grep - som konflikt-dramaturgi - som igjen kan avleire utriktige inntrykk. I denne sammenheng skiller mine funn seg fra funn i to norske mediestudier av klimaendringer (Ryghaug, 2006) og (Midttun and Nordbø, 2009)) og fra Boykoff og Boykoffs studie av amerikanske medier (Boykoff and Boykoff, 2004), som begge finner at et stort antall IPCC-skeptiske forskere er representert i medietekstene. Disse glimrer tvert imot med sitt fravær i mitt materiale, noe som sannsynligvis bekrefter den grunnleggende anerkjennelse av IPCCs fundamentale klimakunnskap i begge avisenes redaksjoner. Avisens dekning av klimaendringene er ansvarlig og avisene fyller sin samfunnsrolle slik den er beskrevet i Vær Varsom-plakaten.

Innledningvis er det redegjort for uenigheten mellom Erik Tunstad og Pål Presthus om forekomsten av IPCC-skeptikere i avisspaltene. Begge mener at IPCC-skeptikere får lite spalteplass i norske aviser. Mine funn fra de to største avisene i Norge viser at det stemmer. Tunstad og Presthus er imidlertid uenig om hvorvidt dette er positivt. Tunstad henviser til pressens egne krav om dens ansvar for å bringe ulike syn til torgs. Presthus mener at pressen ikke kan pålegges å trykke useriøsheter fra et mikroskopisk mindretall. Min konklusjon er i tråd med Presthus' argumentasjon, det foreligger ikke anerkjent dokumentasjon som kan rettferdiggjøre at IPCC-skepsis vies større redaksjonell oppmerksomhet.

Tross avisenes IPCC-tro dekning er en relativt stor andel av Norges befolkning på kollisjonskurs med klimaforskerne, noe som indikerer at avisenes posisjon som meningsdanner og normsender er begrenset.

En kjent amerikansk journalist i New York Times, Andrew Revkin, vier mye av sin tid til å skrive om klimaendringene. Han velger å stå på, selv om utfallet av hans journalistiske virke på dette felt ikke alltid er like sikkert:

The main impediment to effective societal responses to global warming lies less in the count of front-page headlines than in the basic disconnect between the nature of the issue — complex, spread in time and space, laden with some unavoidable uncertainty — and the nature of human nature. Frankly, I think one

could write the perfect story on global warming, or create the perfect documentary, and repeat it over and over, and still not see much movement if the goal is to rapidly shift society out of its coal-fired comfort zone as the world heads toward 9 billion people. [...] Keep in mind, none of this prevents me from trying repeatedly to explain climate science, reveal efforts to distort climate findings, and lay out, in an unvarnished way, the real-world options for cutting greenhouse-gas emissions and the lack of effort under way to tackle the energy challenge underlying the climate problem (Revkin, 2008).

Bøker, fagartikler og signerte avisartikler

- ALFSEN, K. H., BERNTSEN, T. K., DOKKEN, T. M., DRANGE, H., HAGEN, J. O., HANSEN-BAUER, I., ISAKSEN, I., ISAKSEN, K., JANSEN, E., KVERNDOKK, S., LIE, Ø., MAURITZEN, C., MYHRE, G., O'BRIEN, K., SKJØLSVIK, K. O. & PAASCHE, Ø., Aftenposten, 15.02.2010, Solid klimaforskning,., Morgenummer, side 4.
- ALLERN, S. 2001. *Nyhetsverdier: om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*, Kristiansand, IJ-forlaget.
- ANDEREGG, W., PRALL, J., HAROLD, J. & SCHNEIDER, S. 2010. Expert credibility in climate change. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107, 12107-12109.
- ANTILLA, L. 2005. Climate of scepticism: US newspaper coverage of the science of climate change. *Global Environmental Change Part A*, 15, 338-352.
- BERGER, A. A. 2005. *Media analysis techniques*, Thousand Oaks, Calif., Sage.
- BJERKE, P. 2009. *Refleks eller refleksjon? En sosiologisk analyse av journalistisk profesjonsmoral*, Oslo, Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo.
- BJØRNÆS, C. 2010. *Feil og fakta om Klimapanelets hovedrapport* [Online]. Oslo: Cicero, Norsk senter for klimaforskning. Available: <http://www.cicero.uio.no/webnews/index.aspx?id=11339&lang=no> [Accessed 16.05.10 2010].
- BLOCK, B. 2008. *A look back at James Hansen's seminal testimony on climate, part one* [Online]. Seattle, Washington. Available: <http://www.grist.org/article/a-climate-hero-the-early-years/> [Accessed 6. mai 2010].
- BOYKOFF, M. T. & BOYKOFF, J. M. 2004. Balance as bias: global warming and the US prestige press. *Global Environmental Change Part A*, 14, 125-136.
- BOYKOFF, M. T. & ROBERTS, J. T. 2007. Media Coverage of Climate Change: Current Trends, Strengths, Weaknesses. *Human Development Report 2007/2008*. United Nations Development Programme
- BRUNDTLAND, G. H. 1987. *Our common future: The World Commission on Environment and Development*, Oxford, Oxford University Press.
- CARVALHO, A. 2007. Ideological cultures and media discourses on scientific knowledge: re-reading news on climate change. *Public Understanding of Science*, 16, 223-243.
- CICERO. 2010. *FNs klimapanel (IPCC)* [Online]. CICERO, Senter for klimaforskning. Available: <http://www.cicero.uio.no/webnews/index.aspx?id=11016> [Accessed 15. Mars 2010].
- CLEMET, K., Morgenbladet., 13.04.2007, Ubehagelig klima i klimadebatten. ., side siste
- COX, R. 2007. Nature's "Crisis Disciplines": Does Environmental Communication Have an Ethical Duty? *Environmental Communication: A Journal of Nature and Culture*, 1, 5 - 20.
- DAHL, H. F. 2004. Mediehistorie: historisk metode i mediefaget. 140 s.
- DE VREESE, C. H. 2002. *Framing Europe: television news and European integration*, Amsterdam, Aksant.
- DIMENTO, J. F. C. & DOUGHMAN, P. 2007. *Climate change: what it means for us, our children, and our grandchildren*, Cambridge, Mass., MIT Press.

- DOWNS, A. 1972. Up and Down With Ecology The "Issue-Attention Cycle". *The Public Interest*, 28, 38 - 50.
- EIDE, M. 2001. *Til dagsorden! : journalistikk, makt og demokrati*, Oslo, Gyldendal akademisk.
- ENGEBO, S, Aftenposten, 19.03.2001, Etisk rensing av aksjeporteføljen: Storebrand hiver miner og tobakk på dør,.., morgendnummer, side 23
- ENTMAN, R. M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *The Journal of Communication*, 43, 51-58.
- FREMSKRITTPARTIET. 2009. *Vi mener "Om klima"* [Online]. Fremskrittpartiets hovedorganisasjon. Available: <http://www.frp.no/Klima.d25-TgZfQXS.ips> [Accessed 22. november 2009].
- GAMSON, W. A. 1989. News as Framing: Comments on Graber. *American Behavioral Scientist*, 33, 157-161.
- GAMSON, W. A. & MODIGLIANI, A. 1989. Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *The American Journal of Sociology*, 95, 1-37.
- GORE, A. 2007. *En ubehagelig sannhet: den globale klimakrisen - vår tidsutfordring*, Oslo, Versal forlag.
- GRABER, D. A. 1989. Content and Meaning: What's It All About. *American Behavioral Scientist*, 33, 144-152.
- GRAM, N, Verdens Gang, Et vintereventyr?.., side 2.
- GULLBERG, A. T. 2009. Norsk klimapolitisk debatt og klimaforliket fra 2008. *CICERO Working paper 2009:03*. Oslo.
- HANSEN, J., SATO, M., KHARECHA, P., BEERLING, D., BERNER, R., MASSON-DELMOTTE, V., PAGANI, M., RAYMO, M., ROYER, D. L. & ZACHOS, J. C. 2008. Target Atmospheric CO₂: Where Should Humanity Aim? *The Open Atmospheric Science Journal*, 2, 217-231.
- HILGARTNER, S. & BOSK, C. L. 1988. The Rise and Fall of Social Problems: A Public Arenas Model. *The American Journal of Sociology*, 94, 53-78.
- HILLE, J. 2001. Miljøtrusler for døve ører, Konsekvenser av miljøtrusler som ikke ble tatt alvorlig. *Framtiden i våre hendes forskningsinstitutt (FIFI)*. Framtiden i våre hender.
- HOLTEBEKK, T. & BRÆND, T. J. 2009. *Tsjernobyl-ulykken* [Online]. Institusjonen Fritt Ord og Sparebankstiftelsen DnB NOR. Available: <http://www.snl.no/Tsjernobyl-ulykken> [Accessed 24.07.2010 2010].
- HORNMOEN, H., MEYER, G. & SYLWAN, P. 2006. *Fornuften har flere stemmer: offentligheten, forskeren og journalisten*, Oslo, Cappelen.
- HOVDEN, E. & LINDSETH, G. 2004. Discourses in Norwegian Climate Policy: National Action or Thinking Globally? *Political Studies*, 52, 63-81.
- HÅGVAR, Y. B. 2007. Å forstå avisa: innføring i praktisk presseanalyse. nr. 167, 237 s.
- IHLEN, Ø. 2007. *Petroleumsparadiset: norsk oljeindustri strategiske kommunikasjon og omdømmebygging*. 208 s.
- IPCC 1990. *Climate change: the IPCC scientific assessment*. Houghton, J. T. Jenkins, G. J. Ephraums, J. J. ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- IPCC 2001. *Climate Change 2001: The Scientific Basis: Summary for policymakers. Contribution of Working Group I to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. J.T. Houghton Y. Ding D.J. Griggs Co-Chair of Working Group I, IPCC Co-Chair of Working Group I, IPCC Head of Technical Support Unit, Working Group I, IPCCM. Noguer P.J. van der Linden X. Dai Deputy Head of Technical Support Project Administrator, Technical Visiting

- Scientist, Technical Support Unit, Working Group I, IPCC Support Unit, Working Group I, IPCC Unit, Working Group I, IPCC K. Maskell C.A. Johnson Climate Scientist, Technical Support Climate Scientist, Technical Support Unit, Working Group I, IPCC Unit, Working Group I, IPCC ed. Cambridge, United Kingdom: Intergovernmental Panel on Climate Change.
- IPCC. 2004. *16 Years of Scientific Assessment in Support of the Climate Convention* [Online]. IPCC. Available: <http://www.ipcc.ch/pdf/10th-anniversary/anniversary-brochure.pdf> [Accessed 2. mai 2010].
- IPCC 2007. *Climate Change 2007: The physical science basis: Summary for policymakers. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Geneva, Switzerland: Intergovernmental Panel on Climate Change.
- KVALØY, S. 1989. *Forelesning*. Distriktshøyskolen i Telemark.
- KVÆRNSVEEN, K. 2010. *Skremmende varsku om klimaendringer i nord* [Online]. Norges Naturvernforbund. Available: <http://naturvernforbundet.no/nyheter/skremmende-varsku-om-klimaendringer-i-nord-article16588-166.html> [Accessed 13.08.2010 2010].
- LOE HANSEN, K., BYE, T. & SPILDE, D. 2008. *Utslipp av klimagasser i Norge – i dag, i går og den nære framtid. Rapport fra Statistisk sentralbyrå*. Oslo-Kongsvinger: SSB.
- MATHISMOEN, O., LIE, M. & ULVESTAD, K. O. 2007. *Klima: hva skjer?*, [Nesøya], Font forl.
- MCCOMAS, K. & SHANAHAN, J. 1999. Telling Stories About Global Climate Change: Measuring the Impact of Narratives on Issue Cycles. *Communication Research*, 26, 30-57.
- MCCOMBS, M. E. 2004. *Setting the agenda: the mass media and public opinion*, Cambridge, Polity.
- MCNAIR, B. 1998. *The sociology of journalism*, London, Arnold.
- MEDIENORGE 2010. *Medienorge, fakta om norske medier*. Institutt for informasjons- og medievitenskap, Kulturdepartementet, Nordicom.
- MIDTTUN, A. & NORDBØ, H. 2009. *ESCAPING CLIMATE CHANGE, Climate Change in the Media: North & South Perspectives. CERES, Creative Responses to sustainability*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- MILJØINFORMASJON. 2010. *CO2-avgift* [Online]. Klima- og forurensningsdirektoratet. [Accessed 10.05.2010 2010].
- MORELLO, L. 2009. *POLITICS: Obama and his aides phase 'greenhouse gases' out of their vocabulary* [Online]. E&E Publishing, LLC. Available: <http://www.eenews.net/climatewire/print/2009/09/23/3> [Accessed 27.09.2009 2009].
- NELKIN, D. 1987. *Selling science : how the press covers science and technology*, New York, W.H. Freeman.
- NORSKPRESSEFORBUND. 2007. *Vær Varsom-plakaten* [Online]. Available: [http://presse.no/Pressens Faglige Utvalg PFU/Var Varsom-plakaten/](http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Var_Varsom-plakaten/) [Accessed 11.06.2009].
- ORESKE, N. 2004. BEYOND THE IVORY TOWER: The Scientific Consensus on Climate Change. *Science*, 306, 1686-.
- ORESKE, N. (ed.) 2007. *The Scientific Consensus on Climate Change: How Do We Know We're Not Wrong?*, Cambridge, Mass.: MIT Press.
- PEDERSEN, A.-M. 2010. *Regjeringen ignorerer stadig flere miljøråd* [Online]. Oslo: Norges Naturvernforbund. Available:

- <http://naturvernforbundet.no/nyheter/regjeringen-ignorerer-stadig-flere-miljoeraad-article16673-166.html> [Accessed 13.08.2010 2010].
- RANDERS, J., ARNSTAD, E., FLÅTEN, O., HEDSTEIN, A., LEKVA, H., NORD, L., AAM, S., ALFSEN, K. H., HAGEN, K. A. & WESTSKOG, H. 2006. Et klimavennlig Norge. *Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 11. mars 2005*. Oslo: Departementenes servicesenter Informasjonsforvaltning.
- REVKIN, A. C., The New York Times, 05.03.2008, Do the Media Fail to Give Climate its Due?, NYTimes.com
- RYGHAUG, M. 2006. "Some like it hot" - Konstruksjon av kunnskap om klimaendringer i norske aviser. *Norsk medietidskrift*, 3, 197-219.
- SEMETKO, H. & VALKENBURG, P. 2000. Framing European politics: a content analysis of press and television news. *The Journal of Communication*, 50, 93-109.
- STATISTISKESENTRALBYRÅ. 2010. *Befolkningsstatistikk* [Online]. SSB. Available: <http://www.ssb.no/folkendrkv/> [Accessed].
- STOKNES, P. E. Year. Klimadiagnoser - Psykologiske perspektiver på klimakrisen. In: Norsk klimanettverk, 12.01.2010 2010 Oslo.
- STOLTENBERG, J Aftenposten, 21.12.2009, Et skritt i riktig retning,., morgendnummer, side 4.
- SVENSMARK, H. & CALDER, N. 2007. *The chilling stars: a new theory of climate change*, Cambridge, Icon Books.
- SYNOVATE. 2010. *Synovates partibarometer juni (uke 25)* [Online]. Synovate. Available: [http://www.synovate.no/page/1433/Synovates-partibarometer-juni-\(uke-25\).aspx](http://www.synovate.no/page/1433/Synovates-partibarometer-juni-(uke-25).aspx) [Accessed 02.08.2010 2010].
- TRUMBO, C. 1995. Longitudinal modeling of public issues with the agenda-setting process: the case of global warming. *Journalism and Communications Monographs*, 152.
- TRUMBO, C. 1996. Constructing climate change: claims and frames in US news coverage of an environmental issue. *Public Understanding of Science*, 5, 269-283.
- TUCHMAN, G. 1980. *Making news*, New York, Free Press, div of Simon & Schuster. Inc.
- UNGAR, S. 1992. The rise and (relative) decline of global warming as a social problem. *The Sociological Quarterly*, 33, 483-501.
- UNGAR, S. 1995. Social scares and global warming: Beyond the Rio convention. *Society & Natural Resources: An International Journal*, 8, 443 - 456.
- UNNEBERG, B. 2010. Per Borten – utdypning (NBL-artikkel). *Store Norske Leksikon*. snl.no.
- WILLIS, P., BLACKMAN-WOODS, R., BOSWELL, T., CAWSEY, I., DORRIES, N., HARRIS, E., IDDON, B., MARSDEN, G., NAYSMITH, D., SPINK, B., STEWART, I., STRINGER, G., TURNER, D. & WILSON, R. 2010. The disclosure of climate data from the Climatic Research Unit at the University of East Anglia. *Eighth Report of Session 2009–10*. London: House of Commons.
- WILSON, K. M. (ed.) 1999. *Communicating climate change through the media. Predictions, politics and perceptions of risk*, London, UK: Routledge.

Avisartikler

- Aftenposten, 02.01.2001, NYTTÅRSMARKERINGEN Politisk tale fra Kongen, BONDE, A., morggennummer, side 7.
- Aftenposten, 16.03.2007, Utvidet nysesesong, FUGLEHAUG, W., morggennummer, side 4
- Aftenposten, 19.01.2007, Fra mild romertid til "liten istid", GUHNFELDT, C., morggennummer, side 14-15
- Aftenposten, 22.02.2007, Solen gir oss all energi vi trenger, HARALDSEN, C. H. & LYNUM, F., morggennummer, side 14-15
- Aftenposten, Ber om flyforbud, HEGTUN, H., morggennummer, side 3.
- Aftenposten, 26.11.2000, Hjem fra klimaforhandlinger uten avtale: - En lærepenge, sier skuffet statsråd, KAARBØ, A., morggennummer, side 3.
- Aftenposten, 23.01.2001, Kloden varmes opp raskere enn fryktet, KAARBØ, A., morggennummer, side 16
- Aftenposten, 03.02.1995, Flom som bestilt, MATHISMOEN, O., morggennummer, side 13
- Aftenposten, 10.03.2007, Bush-forbud mot å snakke om isbjørn, MATHISMOEN, O., morggennummer, side 17.
- Aftenposten, Krever politisk forlik om klima, MATHISMOEN, O., morggennummer, side 9
- Aftenposten, - Norsk klimadebatt patetisk - FN-topp ut mot norske klimamål, MATHISMOEN, O., morggennummer, side 13.
- Aftenposten, 01.02.2007, Rapporten som forandrer verden, MATHISMOEN, O., morggennummer, side 18-19
- Aftenposten, 11.01.2007, Biltopp angriper miljøkrav, AFTENPOSTEN, morggennummer, side 2.
- Aftenposten, 04.03.2007, Finner spor etter store naturlige klimaendringer, morggennummer, side 16.
- Dagbladet, 28.11.2006, Ola vil blø for miljø, Oppsiktsvekkende resultat i ny spørreundersøkelse, MELDALEN, S. G. & IHLEBÆK, J., side 4.
- Dagsavisen, 15.03.2007, NØRA, S. 2010. Halve Norge mener klimatrusselen er overdrevet.
- Mandag Morgen, 10. Grip forbrukerdagen!, STØ, E., side 3.
- The Seattle Times, 30.03.2010, 'Climategate' inquiry largely clears scientists, SATTER, R. G., side ukjent.
- Verdens Gang, 07.02.2007, -HYSTERI og skremsler BUGGESLAND, S. A., ERTESVÅG, F. & JOHNSEN, A. B., side 10.
- Verdens Gang, 02.02.2007Slik blir kloden, HANSEN, J.-I., KRINGSTAD, H., VIKØYR, H. & LAUVENG, K., side 16-17.
- Verdens Gang, 12.12.2009, Kunnskapsløse Kalvig, KORSETH SR, S., side 44
- Verdens Gang, 11.01.1990, Kampen for vår klode, VG, side 2.
- Verdens Gang, 10.03.2000, Tronskiftet, VG, side 2.
- Verdens Gang, 02.01.2001, Kongen og Jens advarte, VG, side 2.
- Verdens Gang, 11.02.2001, ...men Fossekallen er klimavinner, VG, side 10.
- Verdens Gang, 19.02.2001, Stram inn energiloven, VG, side 2.
- Verdens Gang, 11.02.2001, Miljøforskere frykter at Sibir tiner, VIKØYR, H., side 10.
- Aftenposten, 31.03.2001, Kyoto-striden forsuret tysk besøk hos Bush, WILLERSRUD, A., morggennummer, side 8
- Verdens Gang, Klar til EU-kamp, SKARSBØ MOEN, E., side 3.

- Verdens Gang, 04.10.2006, 8 av 10 nordmenn vil ha utslipps-KUTT - Selv om det koster, YTTERVIK, L. K., side 19.
- Verdens Gang, 24.03.2007, Ukens tema - Havet vasker bort byen og kirkegården, ØDEGAARD, P. O. & JOHANSEN, T. U., VG helg, side 22
- Verdens Gang, Bush viser ansikt, ØDEGÅRD, P. O., side 2.
- ØSTBYE, H., KNAPSKOG, K., HELLAND, K. & HILLESUND, T. 1997. *Metodebok for mediefag*, Bergen-Sandviken, Fagbokforl.
- Verdens Gang, Flom, storm og malaria ØYSTÅ, A., side 14.

9 Vedlegg

9.1 Kodebok, variabler og verdier

1. Tekstnummer for hver forskningsenhet

2. Dato for publisering

3. Avis

1. Aftenposten
2. VG

4. Tittel

5. Tematype

1. Presentasjon av forskning
2. Konsekvenser
3. Politisk behandling/debatt
4. Tiltak
5. Tilpasning
6. Annet

6. Medieramme

1. Ingen
2. Konflikt
3. "human interest"
4. Økonomisk konsekvens
5. Moralitet
6. Ansvar
7. Ingen klar innramming

7. Kildetype

1. Forsker
2. Ingen kilder
3. Politiker
4. Representant fra miljøvernorganisasjon
5. Representant fra næringslivet
6. Skriftelige kilder
7. Nyhetsbyrå
8. Berørt
9. Andre

8. Klimapolitisk holdning

1. I tråd med IPCC (konsensusperspektiv)
2. Går lenger enn IPCC (dommedagsperspektiv)
3. Skeptisk til IPCC (klimaskeptisk perspektiv)
4. Ingen

9. Avis per. år

1. Aftenposten 2001
2. VG 2001
3. Aftenposten 2007
4. VG 2007

9.2 Spørsmålsguide til koding av medierammer

Konfliktrammen:

- Reflekterer teksten uenighet mellom partier, personer, grupper eller land?
- Retter partier, personer, grupper eller land beskyldninger mot hverandre?
- Referer teksten til to eller flere sider av problemet eller saken?
- Referer teksten til vinnere og tapere?

“Human interest”-rammen:

- Viser teksten til et eksempel hvor en person er i fokus eller gis saken ”et menneskelig ansikt”?
- Inneholder teksten adjektiver eller personlige ytringer som genererer/er ment å generere følelser av forferdelse, empati, sympati eller medlidenhet?
- Legger teksten vekt på hvordan personer eller grupper blir berørt?
- Går teksten inn på det private eller personlige livet til de omtalte aktørene?
- Inneholder teksten visuell informasjon som kan generere følelser av forferdelse, empati, sympati eller medlidenhet?

Økonomisk konsekvensrammen:

- Inneholder teksten referanser til økonomisk tap eller vinning?
- Nevner teksten kostnader eller grad av utgifter?
- Er der en referanse til økonomiske konsekvenser av tiltak, ev. konsekvenser av å ikke iverksette tiltak?

Moralrammen:

- Inneholder teksten et moralsk budskap?
- Refererer teksten til god moral, Gud eller andre religiøse trosretninger?
- Byr teksten på spesielle sosiale oppskrifter på hvordan man skal oppføre seg?

Ansvarsrammen:

- Antyder teksten at myndighetene et eller annet nivå har muligheten til å dempe problemet?
- Fastslår eller foreslår teksten at myndigheter eller enkeltpersoner har ansvar for å gjøre noe med problemet?
- Foreslår teksten en løsning på problemet/saken?
- Foreslår teksten at en person (eller en gruppe personer i samfunnet) er ansvarige for saken/problemet?
- Foreslår teksten at problemet krever umiddelbar håndtering?

(Semetko and Valkenburg, 2000:100) (Min oversettelse)

9.3 Enkeltema gruppert i tematyper

Presentasjon av klimaforskning:

- Temperaturøkning, forskningsbasert
- FNs tredje klimareport
- FNs fjerde klimareport.
- Utslipp av andre klimagasser (metan, NOX, KFK, lystgass)
- Meningsmåling/(For)brukertest (i klimasammenheng)
- CO2-utslippskilder
- El Niño
- Al Gore el. filmen "An inconvenient Truth"

Konsekvenser av klimaendringene:

- Vær: varmere, tørrere, mer nedbørsrikt el. ekstremvær
- Temperaturøkning, erfart
- Stigning av havnivå eller andre endringer i havet
- Snø, -mangel, isbreer smelter, permafrost tiner
- Endring av fritidsaktivitet
- Holdnings- (eller handlings) endring i klimapolitikken (Fra skepsis til bekymring)

Politisk behandling/debatt:

- Kyotoavtalen
- Politisk strid/behandling
- Norsk olje- og gassproduksjon/eksport (i klimasammenheng)
- Nasjonale kutt kontra kjøp av utslippskvoter i utlandet
- Internasjonale klimaavtaler
- World economic Forum Davos
- Gasskraft og/eller/kontra kullkraft (i klimasammenheng)
- Vannkraft
- World Economic Forum Davos

Motstand mot tiltak/ Skepsis til IPCC:

- Motstand mot klimatiltak
- Arbeidsplasser og økonomisk vekst kontra klimatiltak
- Alternative forklaringsmodeller (enn IPCCs)
- Positive konsekvenser av varmere klima el. Klimatiltak
- USAs nei til Kyoto-avtalen
- Motstand mot internasjonale avtaler

Tiltak mot utslipp av klimagasser:

- CO2-håndtering: fangst, rensing
- CO2-utslippskutt
- Klima- eller utslippskvoter
- Atom- el. thoriumkraft (som CO2-reduserende kraftproduksjon)
- Fornybar energi/drivstoff: Sol, vind, biodrivstoff el. annet
- Kollektivtransport (som ledd i CO2 reduksjon)
- Klimatiltak/målsetting generelt
- Teknologiske løsninger (ev. kontra lavere forbruk)
- CO2-binding i skog

Tilpasning:

- Tilpasning til et varmere klima

Annet:

- Annet

9.4 Enkeltkilder gruppert i kildetyper

Ingen kilder

(Tekster tilordnet denne verdien er i sjanger 'leder' eller 'kommentar'. Fire tekster er unntatt fra regelen)

Forskere

- Ekspert norsk
- Ekspert fra et annet land

Politikere

- Norsk politiker (også tidl. politikere og statssekretærer)
- Politiker fra et annet land

Miljøvernforkjempere

- Miljøvernforkjemper

Næringsdrivende

- Representant for bedrift som slipper ut klimagass
- Næringslivsledere
- Leder/ansatt i miljøbedrifter (bedrift som selger el. utvikler produkter eller tjenester som bidrar til lavere CO₂-utslipp)

Skriftelige kilder:

- Dokument/rapport
- Forskningsinstitutt

Nyhetsbyrå

- Nyhetsbyrå
- Internettside
- Annet nyhetsmedium

Berørte

- Berørte

Andre

- "Klimasynder" som blir konfrontert
- Leder/ansatt i organisasjon
- Kulturpersonlighet
- Idrettsutøver el. Idrettsadministrator
- Leder/ansatt i gallupbedrift
- Byråkrat
- Politi
- Religiøs leder
- Anonym kilde
- Ingen

9.5 Faksimile *An Editor in the White House*

4 Joseph F. C. DiMento and Pamela Doughman

An Editor in the White House

Handwritten revisions and comments by Philip A. Cooney, chief of staff for the White House Council on Environmental Quality, appear on two draft reports by the Climate Change Science Program and the Subcommittee on Global Change Research. Mr. Cooney's changes were incorporated into later versions of each document, shown below with revisions in bold.

"STRATEGIC PLAN FOR THE U.S. CLIMATE CHANGE SCIENCE PROGRAM," DRAFT TEXT, OCT. 2002

14 wetlands will expand in areas where meltwater resulting from deeper and longer thaw
 15 periods does not have a natural drainage path to the ocean.
 16
 17 Warming ~~will~~ ^{would} also cause reductions in mountain glaciers and advance the timing of the melt
 18 of mountain snow packs in polar regions. In turn, runoff rates will change and flood
 19 potential will be altered in ways that are currently not well understood. There will be
 20 significant shifts in the seasonality of runoff that will have serious impacts on native
 21 populations that rely on fishing and hunting for their livelihood. These changes will be
 22 further complicated by shifts in precipitation regimes and a possible intensification and
 23 increased frequency of extreme hydrologic events. Reducing the uncertainties in current
 24 understanding of the relationships between climate change and Arctic hydrology is critical

straying from
research
strategy with
speculative
findings being
here.

PUBLIC REVIEW DRAFT, NOV. 2002

Warming could also lead to changes in the water cycle in polar regions. Reducing the uncertainties ...

FINAL REPORT, JULY 2003

The paragraph does not appear in the final report.

"OUR CHANGING PLANET," DRAFT TEXT, OCT. 2002

019 the next, and perhaps even beyond.
 020 The challenge for the USGCRP is to provide the best possible scientific basis for documenting,
 021 ~~diagnosing~~ ^{understanding} and projecting changes in the Earth's life-support systems, and the role for CCRI is to
 022 facilitate full use of ~~this~~ scientific information in policy and decisionmaking on response strategies
 023 for adaptation and mitigation at the international, national, and regional scales. ^{possible}
 024
 025
 026 From "Discovery" to "Comparative Analysis" ^{reduce the significant}
 027 ^{might allow} ^{period of} ^{period of} ^{remaining uncertainties}
 028 Because of the scientific accomplishments of USGCRP and other research programs during the ^{associated with human-}
 029 last decade, a period that could be termed a productive "period of discovery and characterization," ^{induced}
 030 the CCRI, in coordination with the USGCRP, will move into a new "period of comparative ^{climate}
 031 analysis of response strategies." In this new phase of the climate science programs, information ^{change}
 032 that compares the potential consequences of different responses to global changes, including ^{and}
 033 climate change, will be developed in a form useful to national debate and decisionmaking. This

FINAL REPORT, 2003

The challenge for the USGCRP is to provide the best possible scientific basis for documenting, **understanding**, and projecting changes in the Earth's life-support systems, and the role for CCRI is to **reduce the significant remaining uncertainties associated with human-induced climate change** and facilitate full use of scientific information in policy and decisionmaking on **possible** response strategies for adaptation and mitigation.

Figure 1.1
An edited climate report

(DiMento and Doughman, 2007) s. 4

9.6 Figurer og tabeller

Tabell 5.1 Dekningsfrekvens for klimatekster i Aftenposten og VG 1 fra 1987 til 2009

	Aftenposten	VG
1987	35	0
1988	74	6
1989	287	19
1990	404	40
1991	376	19
1992	278	53
1993	193	33
1994	153	18
1995	221	34
1996	273	64
1997	465	135
1998	299	83
1999	309	48
2000	419	98
2001	433	70
2002	376	0
2003	260	44
2004	312	63
2005	577	137
2006	658	256
2007	1809	674
2008	1180	558
2009	1006	411

Figur 6.1 Klimapolitisk holdning i hvert tekstutvalg.

